

Poklon uz ovaj broj
**ČUDNOVATI DOŽIVLJAJI
BARONA MINHAUZENA**

ŠKOLEGIJUM

MAGAZIN ZA PRAVEDNIJE OBRAZOVANJE

Juni 2014. / godina 3 / broj 8 / cijena 5 KM

Metodika vs. matematika:
**LICENCA ZA UBIJANJE U
POJAM**

Eksterna matura:
**ROĐENDAN
MINIŠTROVOG
SIROČETA**

Stručni ispiti:
VIZA ZA PENZIJU

SP u Brazilu:
**O ČITANJU I
SKANDIRANJU**

Lektira za roditelje:
**VRŠNJACKO
NASILJE**

Istraživanja:
**DA LI JE DEVETOGODIŠNJE
OBRAZOVANJE BOLJE OD
OSMOGODIŠNJEG**

Statistika

Poplava je i ništa se ne dešava

U periodu od 15. do 22. maja pratili smo sadržaje kantonalnih i entitetskih web-stranica ministarstava obrazovanja, kao i pripadajućih pedagoških zavoda (ukupno 11 sajtova). Evo kako se oni mogu predstaviti brojkama.

Jasmina Bajramović

0

Broj informacija o školama u kojima se izvodi nastava u Federaciji

1

Broj informacija o školama u kojima se izvodi nastava u RS-u

11

Broj obrazovnih ustanova (osnovnih i srednjih škola, vrtića, fakulteta) koji rade kao prihvatni centri

4

Broj obavještenja vezanih za poplave na stranici Federalnog ministarstva obrazovanja

7

Broj dana od početka poplava

5

Broj kantona koji su pogođeni poplavama

2

Broj entitetskih ministarstava obrazovanja koja su trebala izvještavati o poplavama

4+1

Broj različitih spomena ministra Vlade USK Hamdije Lipovače + jedna veća ministrova fotografija

9

Ukupan broj vijesti koje se tiču stanja obrazovnog procesa u poplavljenim područjima u posljednjih sedam dana na svim stranicama

6

Broj dana obustave nastave "do daljnjeg" u TK, ZDK i dijelu RS-a

7

Broj stranica ministarstava obrazovanja i pedagoških zavoda na kojima nema nikakvih informacija o poplavama

89

Broj dana od posljednje vijesti na stranici Ministarstva obrazovanja ZDK

U manje od 100 riječi

Kada bi se u zbornicama govorilo o obrazovnim ciljevima i stvarnoj koristi koju djeca od škole imaju sa isto onoliko žara s koliko se govori o normama i plaćama, možda bi se na eksternim maturama osim znanja mjerila i sreća.

SADRŽAJ

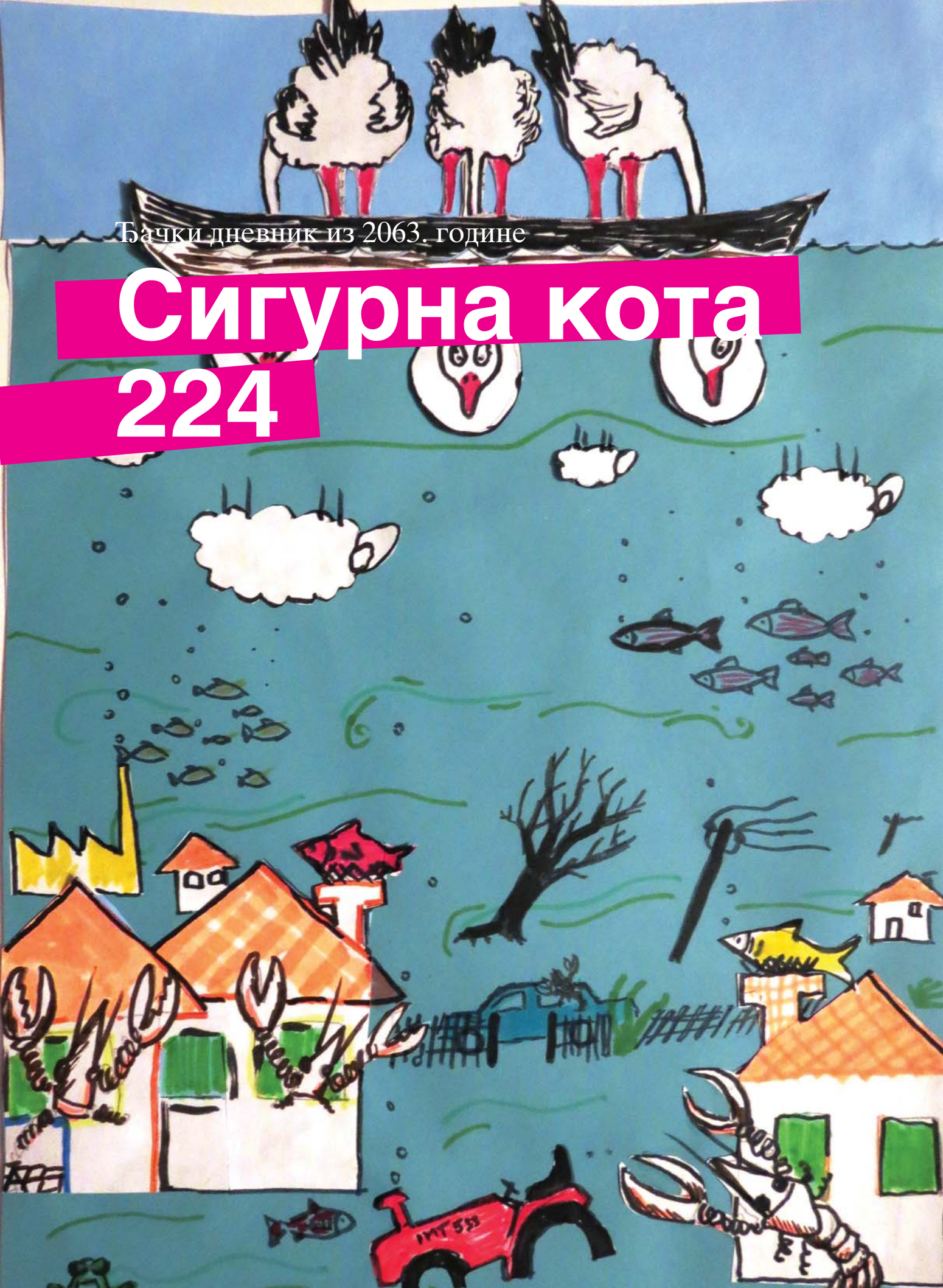

6 SIGURNA KOTA **224** **10** ESPRESSO **12** ROĐENDAN
MINISTROVOG SIROČETA **16** DVIJE MATURE POD JED-
NIM KROVOM **22** VIZA ZA PENZIJU **28** SKOK BEZ
DOSKOKA **32** ŠKOLE ĐACIMA! **36** MALI, A NASILNI **42**
ČUVAR IZGUBLJENIH STVARI **44** IZGUBLJENI U
PREPISCI **48** ŠIPAK, ALI IPAK **52** LICENCA ZA UBIJANJE
U POJAM **56** O ČITANJU I SKANDIRANJU **60** NAOČARE
ZA ČITANJE IZMEĐU REDOVA

Бачки дневник из 2063. године

Сигурна ката

224

Списатељски двојац, опонашајући жанр SF-а, промишља улогу школе у кризним ситуацијама, каква је била поплава у мају 2014. Да ли је кроз школске активности могуће припремити дјецу на такве и сличне ситуације?

Енес Куртовић и Ненад Величковић

Ученици у акцији

19.05.2014. Центар за промоцију цивилног друштва (CPCD) данас су посјетили ученици Основне школе Осман Накаш и више их него пријатно изненадили: они су прикупили помоћ људима погођеним поплавама у БиХ, коју су донијели CPCD-у. (*Radiosarajevo.ba*)•••

Ученици ОШ Исак Самоковлија прикупили помоћ за угрожене у поплавама у Олову

28.05.2014. Ученици Основне школе Исак Самоковлија у Сарајеву данас су одржали хуманитарни концерт на којем се прикупљала помоћ за пријатеље ових малишана у Олову, односно за братску школу Хасан Кикић у мјесту Солун код Олова. (*Radiosarajevo.ba*)•••

Никад нисам волио те вјежбе спасавања у случају природних несрећа, које смо имали у основној школи. На сред часа математике огласио би се сигнал за узбуђивање на нашим ђачким таблетима, на шта смо ми морали на брзину спремити најпотребније ствари и брзо напустити учионицу. Сваки разред морао је знати своју путању кретања, а знали смо и којим редослиједом напуштамо учионицу како се не би стварала гужва на вратима. Те вјежбе су ми се чиниле као некакав играказ у којем глумимо унесрећене и оне који пружају помоћ и никад нисам вјеровао да ће ми то знање у животу требати. Питао сам се чему увјежбавати одбрану од поплаве кад знамо да је задња велика поплава у Босни била давне 2014. године и да смо данас толико технолошки напредовали да нам се сличне ствари не могу поновити.

Па ипак, нисам био у праву. Овог прољећа, након отапања обилног снијега, над наше подручје надвила се широка циклона влажног ваздуха која је данима доносила час слабију, час јачу кишу. Некад се за необичне временске прилике користио термин *климајске њромјене*. Сад већ и у школи учимо да су нам овакви временски услови нормални и да након дугих зима са пуно снијега редовно слиједи нагло отоп-

љавање са пуно падавина. Тако и ове године, влажна земља више није могла да упије велику количину падавина и вода се већ почела излијевати у неким водотоцима. Инструменти за мјерење висине водостаја, брзине кретања воде, њене замућености и бактериолошко-хемијске исправности свједочили су из сата у сат о погоршању стања. Повјерење у насипе изграђене за одбрану града од поплаве нагло је попустило кад је јављено да су клизишта у горњем току неких ријека привремено зауставила њихов ток и да долази до стварања језера. Вода из ових језера је сваки моменат могла пробити земљане наносе и као талас велике ударне снаге спустити се у кратком року до нашег града у долини.

И онда се, пред сами крај часа кибернетике, огласио аларм на нашим ђачким таблетима. Сви смо у разреду знали да није у питању вјежба. Менторово лице било је озбиљно, али је улијевало повјерење свим ђацима у разреду. Укључили смо *emergency mode*, и свако од наших родитеља могао је од тог тренутка пратити координате нашег кретања. Подијељени су нам жути ранци, али смо их овај пут смјели отворити. На вјежбама нам то није било дозвољено. Док смо претурали по њима, скратили смо вријеме до доласка аутобуса. Унутра је осим појаса за спасавање, батерије, прве помоћи, пиштаљке и неколико вакум-врећица била и оброкутија.

У џепу са стране била је бочица са дезинфекционим средством које се након nanoшења на дланове брзо исушивало са површине коже. О важности хигијене и опасностима од бактерија и вируса учили смо у школи на часовима здравственог. Нпр. свако зна да се од само једне бактерије *Escherichia coli* за 12 сати намножи њих 10^8 , а нико не жели цријевне инфекције и *итипо-ур* терапије.

Према плану евакуације, наш разред се измјестио на коту 224. Тамо нам је ментор објаснио разлоге узбуне и тренутно стање на терену. Водени талас је пробио наносе земље и у налету је прелио сигурносне насипе уз ријеку, а на једном мјесту начинио и озбиљно ош-

Библиотека Сребреница прикупља књиге за поплављене библиотеке

02.06.2014. Народна библиотека Сребреница 22. маја започела је са акцијом *Књига за друга* током које се прикупљају књиге и уџбеници за основно и средње образовање како би се помогло библиотекама уништеним у поплавама које су задесиле нашу земљу, пише пријатељски портал *Esrebrenica.ba*. (*Radiosarajevo.ba*)♦♦♦

Ученици обиљежили Дан школе у Жепчу

02.06.2014. Након природне катастрофе коју су доживјели и масовног исељавања становништва, ученици и наставници ОШ *Абдулвехаб Илхамија* из Жељезног Поља окупиле су се данас у сали Дома културе у Жепчу да и поред свега свечано обиљеже Дан школе. (*Дневни аваз*)♦♦♦

За ученике јавно закључивање оцјена

03.06.2014. Према инструкцији Министарства просвјете и културе Републике Српске, настава за ученике деветих разреда завршена је 30. маја, а за ниже ће бити 13. јуна. Ова се одлука односи и на три добојске основне школе које немају могућности наставка образовног процеса, због чега ће бити организовано јавно закључивање оцјена. (*Независне новине*)♦♦♦

Наставу не похађа 7.668 ученика

04.06.2014. Чак 7.668 ученика не похађа тренутно наставу у РС због поплава које су оштетиле више десетина школских објеката. (*Независне новине*)♦♦♦

тећење, тако да је вода надирала у јужна предграђа. Цивилна заштита је већ подузела мјере на санацији оштећења насипа, а активиран је и рад претопних пумпи у канализационом систему. Ситуација је била тешка, али су Цивилна заштита и Волонтерски савез радили на санацији штета и на спречавању нових.

Кота 224 је уређено градско излетиште, једно од десет таквих у нашој општини. Изграђена су кад су наши родитељи били мали, добровољним радом и општинским новцем. Око њихове изградње водило се много полемика, када је требало одлучити да ли средствима из буџета градити теретану, мултиплекс-кино или систем сигурних кота. Грађене су тако да се у ванредним ситуацијама могу лако и брзо претворити у избјегличка склоништа. У миру смо ту имали часове у природи, спортска такмичења, позоришне представе... Према главним садржајима, звали смо их трим-кота, крос-кота, бајк-кота и тако даље.

На сигурну коту 224 пристизали су и грађани из најближих дијелова града, а ми, ученици из старијих одјељења, помагали смо у њиховом прихвату. Ја сам био задужен за регистар пристиглих кућних љубимаца. Они који су имали више волонтерског искуства на основу мојих података просљеђивали су требовања хране за животиње.

Сви смо били забринути, јер нико није знао колико ће ванредна ситуација трајати, и колико ће и до када вода расти. Неки нису имали довољно времена да све кућанске апарате и намјештај пресвуку вакум-фолијама, и сада су били забринути за своју имовину. Неколико старца сјећало се поплаве из 2014. и они су ишли свима на живце понављајући како ово није ништа. Ја сам покушавао да замислим то што су они описивали, али ми није ишло, изгледало је превише невјероватно. Једна нана, која је тада била гимназијалка, рекла је да пола године нису ишли у школу јер је толико требало да се поправе инсталације, осуше зидови и набави нови инвентар. Тада још није био измишљен пурпен-спреј. Ми смо учили да су зграде прешприцане њиме практично трај-

но отпорне на дјеловање воде. Али пошто је немогуће спријечити ударце кабастих наплавина, који оштећују заштитни филм, екипе које остају у зградама стално дежурају. Највише их је наравно око болнице и дома старца, из којих би евакуација била врло компликована.

Кад смо добили поруку на таблетима да ту ноћ остајемо на сигурној коти, осјећања су нам била подијељена. Радовали смо се логорској ватри и продужетку фрке, али смо истовремено били забринути за родитеље, рођаке и пријатеље који су доле у долини водили битку с бујицом. Мој старији брат као члан кајак-клуба прикључио се јединицама полиције које су интервенисале посвуда у граду. Сигурносне камере и сигнали са чипова на ID-картицама указивали су на кризне ситуације у којима је људима или животињама била потребна помоћ. Нарочито су угрожени били странци који су се разним пословима затекли у граду, и који су на своју руку покушавали избјећи опасност. Осим њих, било је и доста животиња којима је требало помоћи.

“Школа нас не учи како да се понашамо и шта да радимо у случају природних катастрофа. Тај предмет не постоји, те лекције нема у наставном плану и програму. У социјалистичком образовном систему у средњој школи и на првој години свих факултета постојао је предмет Одбрана и заштита, који је у суштини био базиран на претпоставци да се људи бране само од других људи, па је тежиште било на изучавању уништавања “непријатељске живе силе” или “вањског и унутрашњег непријатеља”. На тим часовима се вјежбало састављање и растављање пушке као да за младе нараштаје нису примјерена знања и вјештине борбе против пожара, поплаве, земљотреса, клизишта, олуја и других природних катастрофа. Одавно у Јапану, а онедавно на Новом Зеланду и Филипи-

Министар Машић упутио иницијативу за пролонгирање и одгађање испитних и уписних рокова за студенте из поплавлених и угрожених подручја 03.06.2014. Федерални министар образовања и науке Дамир Машић упутио је иницијативу за продужење и одгађање испитних и уписних рокова за студенте који долазе из поплавлених и угрожених подручја у Федерацији БиХ руководећи се изузетно тешком ситуацијом у којој се протеклих дана затекло становништво на тим подручјима те сматрајући да сви нивои власти, као и надлежне институције требају показати посебан сензибилитет према погођенима у поплавленим и угроженим подручјима, па тако и у одвијању те реализацији наставног процеса. (ФМОН)♦♦♦

Мутабија: Потребно је завршити школску годину 03.06.2014. Министар просвете и културе Републике Српске Горан Мутабија рекао је да је ово Министарство издало упутство о завршетку школске године које подразумијева све поступке које школско руководство може учинити да се настава успјешно приведе крају. (Независне новине)♦♦♦

Помоћ заборављеном Дневном центру за дјецу са посебним потребама 04.06.2014. У договору са Управом центра, одлучено је да се за новац прикупљен у хуманитарној акцији купе дидактички материјали, материјали за рад у учионици и материјали који се користе у креативним радионицама. (Radio-sarajevo.ba)♦♦♦

нима, заштита од природних катастрофа саставни је дио система основног образовања. Дјеца се од малих ногу тренирају како да поступају у случају земљотреса, поплаве, ерупције вулкана и сл. Разумљиво, природне катастрофе су непредвидљиве и никаквим образовањем се не могу спријечити губици људских живота, али се њихов број правилним поступањем и понашањем може смањити, посебно по престанку непосредне опасности.”

У сигурну коту је током поподнева довезено и неколико повријеђених особа, које није било потребно транспортовати у болницу. У школи смо, на часовима самопомоћи, учили како поступати с повредама, али пошто је у међувремену стигао и медицински тим примијенили смо правило *Ако ниси од њомоћи, њомози њако да не смеџаиш*.

У шест поподне укључени су агрегати на сигурној коти, почеле су зујати ваздушне пумпе и на игралишту је никнуло насеље гумираних контејнера, у којима смо требали преспавати предстојећу ноћ, а можда и наредну. У тим смо *конџијима* већ неколико пута спавали, и супер је, али је било право cool видјети их како покривају цијело игралиште. Извиђачи су свој дио посла одрадили одлично, везујући контејнере за тло клиновима. Сад се не бојимо ни олујног вјетра.

Сви смо једва чекали вечеру, иако нисмо били гладни. Радовали смо се прилици да отварамо оброкутије. На часовима смо видјели како изгледају, и неколико смо их отворили, али пошто смо научили да ни у једној садржај није исти, чекали смо да видимо шта ће ко извући. Ја сам добио кекс са сиром и пуретином, три кесице витаминских напитака у праху, кесу са орашастим плодовима и грожђицама, пет црних чоколадица са сличицама бар кодова. Кад сам их скенирао таблетом то су били супер занимљиви сајтови на интернету, тако да смо имали шта да радимо и истражујемо кад смо отишли на спавање.

Ујутру смо добили вијест да се ситуација нормализира, да је након проласка воденог вала кроз неке дијелове града и повлачења воде остало доста муља, који се тренутно анализира на садржај опасних бактерија и вируса.

Добили смо и поруку да се због поплава данас неће одржавати настава у згради школе, већ ћемо користити онлине наставни систем. На таблетима смо активирали апликацију путем које смо добили задатке из математике са упутствима за рјешавање, те линкове за додатне информације. У другом блоку наставе добили смо задатак да користећи сликовне програме нацртамо своје виђење претходног дана. Сви наши радови су постављени у виртуалну галерију, тако да су их могли видјети и наши родитељи и пријатељи.

Током дана сигурну коту су почели напуштати становници дијелова града за које је оглашен престанак опасности од поплава. Тако је и нама јављено вријеме када ће школски аутобус доћи да нас одвезе до наших кућа. Иако смо на сигурној коти били безбједни и ни у једном тренутку се нисмо осјећали напуштенима и изгубљенима, ипак је већини недостајала топлина породичног дома.

Возећи се према кући, размишљао сам како су вјежбе у случају природних несрећа у школи биле корисна ствар, јер сам се нашао у ситуацији кад ми је то знање у стварном животу итекако требало. У школи сам научио да нема разлога да се плашим и да се осјећам изгубљено или бескорисно. У сваком тренутку сам знао да сам безбједан, а уз то сам могао помоћи другима или својим понашањем допринијети да ванредну ситуацију у којој смо се сви нашли не чиним још гором. ●

Forbes.com

Učitelji od milion dolara!

U martu ove godine u Dubaiju je održan Svjetski forum o obrazovanju i vještinama, koji je okupio svjetske lidere, ministre obrazovanja, inovatore i stručnjake s ciljem da se riješi globalna kriza u obrazovanju. Iz globalne perspektive, kriza je u tome da nove generacije odrastaju nepripremljene i neobrazovane za novi svjetski poredak rada. Stoga su velike teme foruma bile korištenje tehnologije u obrazovanju, obrazovanje djevojčica i rasprava o tome koliko biznis treba oblikovati školski sistem. Da bi promovirali podučavanje kao prestižno zvanje, šejk Dubaija je najavio nagradu za najboljeg učitelja, odnosno najbolju učiteljicu, po uzoru na Nobela. Ideja je da se u djeci pobudi želja da postanu superučitelji, a da učitelji i učiteljice ujedno dobiju važniju ulogu u društvu.

Šta čekate? Nominirajte svog učitelja ili učiteljicu na sajtu <http://globalteacherprize.com/>. Poručite im da su učitelji od milion dolara!

Newsinenglish.no

U Norveškoj fali učitelja

U izvještaju objavljenom nedavno o rezultatima obrazovne reforme uvedene prije četiri godine u Norveškoj brojke govore da ovoj zemlji prijete manjak učitelja i učiteljica.

ca. Naime, na studij razredne nastave ne upisuje ih se dovoljno a stopa odustajanja najviša je u visokoškolskom obrazovanju. Istraživanja koja je Ministarstvo obrazovanja provodilo pokazuje da su razlozi za tako alarmantno stanje raznoliki. Prvo, odustaje se od studija usput, zbog preseljenja, ili nekog drugog sličnog banalnog praktičnog razloga. Drugo, odustaju oni koji su studij razredne nastave upisali bez svijesti koliko je to zahtjevna profesija. Nadalje, problem u kurikulumu razredne nastave je taj da teorija i praksa nisu jasno povezane što dovodi do frustracija kada budući učitelj prvi put stane pred djecu. Osim toga, profesija sama po sebi nije prestižna u društvu jer učiteljski posao nije plaćen dovoljno tako da studenti i studentice talentirane za podučavanje radije biraju studije koji jesu zahtjevniji, ali će donijeti bolje plaćen posao. Rješenje koje članak predlaže pozajmljeno je iz Finske. Prvo, nije sve u plaći. Drugo, promjene moraju potaknuti stručnjaci a ne političari.

BBC news

Škola sa 42 jezika u dvorištu

BBC news donosi priču o školi na sjeverozapadu Londona u kojoj se priča 42 jezika. To je škola sa najviše djece iz porodica migranata u kojoj skoro da nema đaka iz bijelih britanskih porodica. Raznolikost se ovdje slavi. Direktorica škole naglašava da se ne pravi razlika među jezicima i kulturama, da se djeca, njih 600, slažu i dobro napreduju. U kontekstu rasprava o imigraciji postavlja se pitanje kakav je utjecaj ove raznolikosti na uspjeh učenika različitog porijekla. Istraživanja pokazuju da djeca kojima engleski nije maternji jezik imaju više uspjeha što ranije krenu u britansku školu. Na prvom državnom testiranju, sa 7 godina, djeca su obično ispod državnog prosjeka, ali kako vrijeme odmiče sve su bliža uspjehu. Sa 16, kaže jedan sagovornik, *lete*. Bilingvalizam se kod ovih učenika pokazao kao prednost za uspjeh u školi i uprkos teškoćama da u početku razumiju čak i jednostavne upute na engleskom jeziku. Za uspjeh ove djece presudni su predani nastavnici i nastavnice te odgovarajuće finansiranje. Druga strana rasprave su mišljenja da ovolika raznolikost ima utjecaja na djecu koja ne dolaze iz migrantskih porodica jer su ona zanemarena u razredu u kojem nastavnice moraju posvetiti dodatnu pažnju.

nju učenicima kojima engleski nije maternji jezik. Jedan sagovornik kaže da je posljedica toga nova vrsta migracije; da se te *bijele porodice* iz radničke klase sele iz urbanih u ruralne prostore.

The Atlantic

Tableticom do novih vještina

U ovom članku Atlantic donosi zanimljive rezultate različitih istraživanja kojima je cilj vratiti mozak odrasle osobe u ranije stanje kada bolje prima i uči. Tablete koje se koriste za Alzhajmerovu bolest ili za epilepsiju poboljšavaju rad nervnih završetaka što za posljedicu ima bolje pamćenje. U jednom slučaju, doktori su pokušavali ispraviti *lijeno oko* jednoj djevojčici, a rezultat je bio taj da je njen mozak naučio novu vještinu, kao što beba uči, da prima i obrađuje vizuelne podražaje iz lijenog oka, čime joj se vid drastično poboljšao. Naučnici objašnjavaju da se tabletama kojima se regulira ponašanje ustvari mozak štima na *kritični period* u razvoju, u period ranog djetinjstva kada se mozak ubrzano razvija i kada lakše možemo usvajati jezike ili neke druge vještine. Tako odrasle osobe mogu naučiti razlikovati muzičke note, pokazuje jedno istraživanje. Međutim, jedna naučnica upozorava da je takva elastičnost mozga mač sa dvije oštrice: da, mozak se može naštimati da bolje prima podražaje, ali to sa sobom povlači i negativnu stranu, da mozak lakše prima okolišne faktore, faktore stresa, što nas čini podložnijim promjeni ponašanja. Ovakva is-

traživanja, zaključuju naučnici, mogu se iskoristiti za slučajeve moždanog udara ili problema u razvoju, a nipošto za učenje klavira u poznijim godinama.

Pearson

Kriva učenja

Pearson je nedavno objavio globalni izvještaj o obrazovanju. Njihov indeks *Learning Curve* (Kriva učenja) koristi različite međunarodne indekse kao što su PISA i drugi s ciljem da se protumači kako različiti obrazovni sistemi funkcioniraju. Na osnovu poređenja obrazovnih sistema i faktora kao što su BDP, troškovi po učeniku, procenat učenika koji završe školovanje, došli su do zaključaka da danas u svijetu vode istočnoazijske zemlje. Njihovi obrazovni sistemi imaju jasne obrazovne ciljeve i ishode, cijene trud i imaju jak osjećaj da je za obrazovanje bitno da se u proces uključi cijela zajednica. Skandinavske zemlje koje su dosada bile u vrhu top-lista pokazuju pad, a poboljšanja pokazuju Izrael, Rusija i Poljska. Zemlje u razvoju nalaze se u donjem dijelu tabele.

Na stranici <http://thelearningcurve.pearson.com> možete naći rang-listu zemalja (za 2012. i 2014. godinu) ali i lekcije o novim vještinama koje su danas u svijetu potrebne. Čitanje, pisanje i aritmetika nisu više dovoljne. Danas se zahtijeva: vođstvo, digitalna pismenost, komunikacija, emocionalna inteligencija, poduzetništvo, globalno građanstvo, rješavanje problema i timski rad.

Edutopia.org - 10

Djeca mogu naučiti programirati

Na blogu *Edutopia.org* možete odgledati festival petominutnih filmova na temu zašto i kako djecu učiti da programiraju. Prvi film počinje citatom Steva Jobsa kako bismo svi trebali naučiti programirati kompjuter jer tako učimo razmišljati. Programeri sutrašnjice su, kaže jedan sagovornik u filmu, čarobnjaci budućnosti. Supermoć koju možemo imati. Naredni film predstavlja NVO *Black Girls Code* koja podstiče djevojčice Crnkinje da se bave tehnologijom. Jedan film objašnjava šta je kod (zadatak koji dajemo kompjuteru da uradi šta želimo), kako je programski jezik jezik i zašto je programiranje naša budućnost. Nakon što vas, nastavnike i nastavnice informatike, kratki filmovi inspiriraju da programiranje ozbiljno uključite u nastavu ili u sekcije, članak na ovom blogu donosi listu online izvora: besplatne online kurikulume, upute za nastavnike, članke i blogove o podučavanju djece programiranju. Za sve nas ostale – ako djeca mogu naučiti, možemo i mi! ●

Eksterna matura

Rođendan ministrovog siročeta

Nakon godinu dana ne samo bez ministra čija je upornost uvela eksternu maturu u sarajevske osnovne škole nego i bez ministra uopšte, kantonalno ministarstvo ponavlja ishitreni eksperiment. Kojim će promjenama rezultirati prošlogodišnja iskustva?

Namir Ibrahimović

Počela provjera znanja učenika

24.03.2014. Polaganjem testa iz bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti počelo je danas probno polaganje eksterne mature, i to istovremeno u svim osnovnim školama u Kantonu. (*Radiosarajevo.ba*)♦♦♦

Osnovci iz Kantona Sarajevo jedini u Bosni i Hercegovini polažu eksternu maturu uz nadgledanje nastavnika iz drugih škola. Devet godina su usvajali znanja i na kraju pokazuju koliko znaju polažući pet predmeta. U kantonalnom resornom ministarstvu ističu da žele biti primjer za druge dijelove BiH kako bi eksterna matura postala nešto sasvim normalno za sve đake završnih razreda osnovne škole. Predsjednica udruženja Vijeće roditelja osnovnih škola Kantona Sarajevo Amela Penava zadovoljna je kako je eksterna matura dokinula nejednakosti pri upisu osnovaca u srednje škole, kada je svaka škola pojedinačno organizirala prijemne ispite i preko veze upisivala đake i time zauzimala mjesto onima koji su svojim osnovnoškolskim školovanjem zaslužili da se nađu na listi primljenih.

Zakona kao pijan plota

Eksterna matura je zakonska obaveza, ponavljaju svi s kojima smo razgovarali i treba je razvijati. Ozbiljne opozicije eksternoj provjeri znanja nema, ali ima zamjerki na prošlogodišnju organizaciju – od nejasno postavljenih zadataka iz matematike i netačnih rješenja do farsične zbrke vrednovanja pojedinih rješenja iz Bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti kada su nastavnici dva puta morali ispravljati đačke testove, jer je si-

stem bodovanja promijenjen. Direktori- ca OŠ *Džemaludin Čaušević* Beba Šarkino- vić ističe još jedan važan nedostatak rezultata prošlogodišnje mature – nije urađena evaluacija učeničkih radova na osnovu koje bi se trebao mijenjati obrazovni sistem, niti je urađena analiza koja bi pokazala kojem nivou kritičkog mišljenja odabrana pitanja odgovaraju.

Dvije su bitne razlike za đake koji će ove godine pokazati šta su naučili završavajući osnovno obrazovanje – jedna je što nema kataloga s pitanjima (prošle godine iz svakog testiranog nastavnog predmeta ponuđeno je 200 pitanja i rješenja od kojih je deset bilo na maturskom ispitu), već samo vodiči koji sadrže predmetne ishode znanja, oblasti na koje bi trebalo da učenici obrate pažnju, kao i primjere testova.

Prošlogodišnja matura je bila eksperimentalna, testirali smo prvu generaciju novog devetogodišnjeg obrazovanja; nismo im htjeli otežavati, a i nama je bila pokazatelj u kom pravcu trebamo ići ove godine, kaže Lamija Husić, stručna savjetnica za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje u Ministarstvu za obrazovanje, nauku i mlade KS i predsjednica Komisije za izradu programa eksterne mature za učenike osnovnih škola na području KS.

Druga novina je novi izborni predmet. Podsjećamo da osnovci IX razreda polažu tri obavezna predmeta (bosanski, hrvatski, srpski jezik i književnost, matematiku i prvi strani jezik) te biraju još dva iz dvije grupe (fizika, biologija, hemija su u jednoj, a historija i geografija u drugoj). Drugoj grupi je dodana informatika. Lamija Husić naglašava da je svjesna kako u drugoj grupi ne bi trebao biti ovakav sastav predmeta, ali dodaje da nisu uspjeli pronaći drugi model.

Ideja ministra Marjanovića je bila da se postupno u eksternu maturu uvode svi predmeti i da đaci biraju. Ove godine je uvedena informatika, da li će naredne godine biti uvedeni i drugi predmeti sada ne mogu reći.

Ove godine pitanja se neće odnositi na znanje stečeno u VIII i IX razredu, već i ono koje su usvajali dvije godine ranije.

Roditelji ZA

Od prošle godine ostala nam je obimna organizacija, razmjena nastavnika po

Groznica eksterne mature, osnovci pred velikim ispitom

31.03.2014. Direktor Osnovne škole *Isak Samokovlija* Kenan Vučijak za novinsku agenciju Patria kazao je da postoji strah kod djece, jer je građa preobimna zato što je ove godine uključeno gradivo iz šestog, sedmog, osmog i devetog razreda, a takav stav imaju i roditelji. (*Nezavisne novine*)•••

školama, šifriranje đaka, zapisnici za svih sastanaka i predmetnih komisija, arhiviranje urađenih testova i printanje formulara za sve đake. Naši sagovornici nemaju zamjerke na taj dio posla, nije došlo do većih pogrešaka, a mali broj ljudi je uradio obiman posao. Maturu ne polažu samo đaci Kantona Sarajevo već i svi drugi koji žele nastaviti obrazovanje u sarajevskim srednjim školama i njih će ove godine biti znatno više nego prošle, najavljuje savjetnica Husić.

Eksternu maturu podržavaju i roditelji. Amela Penava kaže da treba eksterno provjeriti znanja djece, vidjeti kako se u školama radi, ali dodaje da je još dalek put do eksterne mature koja bi ispunila svoju pravu svrhu. Posebne primjedbe roditelji imaju na matematiku – najniža je prolaznost i na prošlogodišnjoj i na ovogodišnjoj probnoj maturi iz marta. *Rekli smo na sastanku u Ministarstvu da nešto nije u redu: ili neprilagođeni nastavni plan i program ili pitanja koja su preteška i nisu u skladu s onim što se radi u školama. Dobili smo obećanja da će ove godine biti jednostavnije, da se neće insistirati da sve bude doslovno kako su autori zadatka tražili, nego da se svaki put do tačnog rješenja vrednuje.*

Eksterna provjera znanja uobičajena je u obrazovnim sistemima širom svijeta; nakon završetka jednog nivoa školovanja potrebno je provjeriti šta su to nastavnici poučili djecu a šta nisu; rezultati testova trebali bi znatno utjecati na promjene nastavnog sadržaja i metode poučavanja, ali samo ako je eksterna matura urađena

na pravi način. Postoje i međunarodne provjere znanja osnovaca (najpoznatije su TIMSS i PISA testovi), ali vlasti nemaju volje da odvoje potrebne novce kako bi se i bh. obrazovanje mjerilo u svjetskim okvirima. Naprimjer, PISA testiranje sposobnosti čitanja nudi tekst koji ne mora biti isključivo vezan za književnost (može biti i novinski ili naučni članak) i traži od četrnaestogodišnjaka da razmišljaju o sadržaju teksta, da procjenjuju njegov stil, da pokažu da li znaju u potpunosti razumjeti šta piše u njemu, dok takvog ili sličnih pitanja u eksternoj maturi KS iz Bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti nema – kod nas se traži da đaci pokažu da su usvojili gramatička i pravopisna pravila i književno-teorijske pojmove.

Da bismo dostigli takav stepen provjere znanja, potrebno je i da se promijeni kurikulum i da djecu obrazujemo malo drugačije nego što smo navikli, a to podrazumijeva edukaciju nastavnika, bitne promjene na nastavničkim fakultetima i mnogo toga. Lakše je reći da je eksterna matura zakonska odredba te da se zakon mora poštovati. I zaista je lako riješiti dilemu da li pripremati pitanja po uzoru na svjetske standarde ili na sarajevske nastavnike. Treba li djeci pokazati šta su trebala naučiti a nisu, ili provjeriti da li su naučila ono što je bitno u jednom kantonu. Svjesni su u Ministarstvu kao i u Vijeću roditelja da treba mijenjati NPP (nastavni plan i program), ali niko ne zna kad bi se to moglo desiti i odakle krenuti.

Mašić: Nema spremnosti da se eksterna matura uvede u cijeloj BiH 03.04.2014. Damir Mašić, federalni ministar obrazovanja i nauke, rekao je da je ovo Ministarstvo prije dvije godine dalo inicijativu za implementaciju modela eksterne mature na nivou cijele BiH, ali da i dalje ne postoji spremnost i volja za to. (Oslobodjenje) •••

Pitanja i ciljevi šireg smisla

Lamija Husić tvrdi da pitanja iz eksterne mature *u širem smislu obuhvataju sve ciljeve obrazovanja iz Zakona o osnovnom odgoju i obrazovanju.*

No, i pored najbolje volje, teško je u pitanjima iz, recimo, ovogodišnje probne mature pronaći tu vezu. Naprimjer, osmo pitanje iz historije glasi:

U navedenim tvrdnjama iz historije fašizma u Italiji i nacizmu u Njemačkoj zaokruži TAČNO ili NETAČNO: a) Programske ciljeve nacista Hitler je izložio u svojoj knjizi Moj rat (Mein Krieg); b) Musolinijevi fašisti su 1925. godine izvoršili "pohod na Napulj", nakon čega su preuzeli vlast u zemlji.

Kako ovo pitanje može ispuniti postavljene ciljeve osnovnog odgoja i obrazovanja: *razvijati kod djece osjećaj identiteta i integriteta, poštovanja za civilizacijske i kulturne tekovine kao i univerzalne ljudske vrijednosti?* Zar je važnije provjeriti da li su djeca zapamtila kako se zove Hitlerova knjiga od toga šta su posljedice fašizma? Nastranu *lukavost* kojom sastavljači nastoje zavesti i prevariti djecu, kao da je matura igra vuka s jarićima.

L. Husić, inače profesorica historije po zanimanju, ne vidi ništa sporno u ovom pitanju, smatra da je legitimno provjeriti da li su đaci zapamtili kako se zove knjiga koja je programirala zlo iz prve polovine XX stoljeća. Sastavljači probnog maturalnog testa iz historije tražili su da đaci znaju i kojim redoslijedom se dodjeljuju Nobelove nagrade. Profesorica Husić ukazuje na drugi problem u rezultatima probnog testa iz historije – najmanji broj tačnih odgovora vezan je za pitanje o najvažnijem bh. arheološkom nalazištu iz metalnog doba. To, po njoj, pokazuje kako đaci slabo poznaju nacionalnu historiju. U Ministarstvu smatraju da je bilo pogrešaka u pitanjima, koje će biti ispravljene do polovine juna kada će ova generacija maturanata ispunjavati testove, ali da su te pogreške neznatne i da ih ne treba potencirati odnosno isticati.

Paradoks je da znanje iz informatike đaci također pokazuju tako što odgovaraju na papiru. Opravdanje: nema svaka škola dovoljan broj računara da bi se organizirao ispit. Novca u budžetu nema, nemoguće je osigurati sve potrebne tehničke preduvjete.

Da se kompletna matura polaže elektronski nerealno je očekivati u skorije vrijeme, kažu u Ministarstvu. No, pogled na probni maturalni test iz informatike ukazuje na još jedan problem i mature i obrazovanja u cjelini – naime, dva pitanja se odnose na korištenje programa iz Microsoft Office paketa, komercijalnog programa, iako postoje brojni drugi besplatni office paketi gdje bi đaci savladali osnove iz obrade teksta, traženja statističkih podataka kao i uvježbali kreirati prezentacije a da ne moraju za to plaćati.

Kako poboljšati

Pitanja iz probne eksterne mature za biologiju najpribližnija su obrazovnom idealu da se znanja stečena u školi primjenjuju u svakodnevnom životu (npr. koje bolesti su posljedice nedostatka vitamina?). Takva pitanja, iako sporadična, pokazuju da se i u okviru trenutnih NPP-ova ispit može postaviti tako da ispita kako učenici povezuju stečena znanja, koriste naučeno u životnim situacijama i primjenjuju znanja iz jednih predmeta da bi došli do tačnog odgovora u drugim; ukratko: da premoste većinu slabosti trenutnog NPP-a.

Direktorica Šarkinović smatra da ni učenici ni roditelji nisu upoznati sa ciljevima eksterne mature i da na tome škole trebaju raditi u narednom periodu, a potcrtava da eksterna matura nema svrhu ako njeni rezultati neće mijenjati obrazovanje. Stručna savjetnica Husić hvali organizaciju i izvedbu prošlogodišnje mature i traži da mediji više ističu pozitivne strane eksterne mature, umjesto što naglašavaju propuste. Amela Penava očekuje da se eksterna matura organizira i za srednje škole čime će se dobiti pouzdan instrument za procjenu kvaliteta bh. obrazovnog sistema.

Njena očekivanja su opravdana, ali su operisana od stvarnosti. Ovakva kakva je sada, matura nema veze s kvalitetom ničega, pa ni znanja. Ali problem nije u njoj, nego u neslaganjima oko toga šta je u obrazovanju uopće kvalitet. Kompromis sa konformizmom to svakako ne bi trebao biti, ali praksa ga je ustoličila da određuje sve ostalo. ●

Zloupotreba "prava na jezik"

Dvije mature pod jednim krovom

Šta se krije iza zahtjeva konstitutivnih većina za takozvanu *nastavu na maternjem jeziku*?

Zašto se taj jedan jezik, suprotno svim savremenim naučno-lingvističkim argumentima, ne vidi kao jedan isti nego kao tri različita? *Školegijum* traga za odgovorom na primjeru propalog pokušaja Katoličkog školskog centra da isposluje zasebnu eksternu maturu.

Nenad Veličković

Turski jezik sve popularniji u školama

18.03.2014. U Njemačkoj sve više mladih uči turski jezik, i to ne samo na fakultetima, već i u gimnazijama, a mnogi od njih svoju budućnost vide prije u Turskoj nego u Njemačkoj. (Deutsche Welle) •••

Nekoliko mjeseci uoči maturalnih ispita za osnovce u Kantonu Sarajevo roditelji đaka sarajevskog Katoličkog školskog centra nisu bili sigurni za šta tačno njihova djeca treba da se pripreme, za koliko ispita, tri ili pet.

Zabunu je izazvalo nastojanje školske uprave da uvede *svoju* maturu, koja bi bila u skladu sa planom i programom po kom su se đaci Katoličkog školskog centra obrazovali. U tom pogledu je inicijativa bila razumna i opravdana, i mogla se lako braniti željom uprave da zaštiti svoje đake, koji su na prošlogodišnjoj maturi bili u neravnopravnoj poziciji, i oštećeni, jer su pitanja bila sastavljena prema planu i programu Ministarstva za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo, po kojem oni nisu radili.

Čitalac koji nije upućen u cijelu stvar može se na ovome mjestu zapitati o kakva se to dva različita plana i programa radi? Jer će mu biti očito da problema ne bi bilo da sva djeca u svim sarajevskim školama rade po istom planu i programu.

Odgovor neupućenom treba započeti s nekoliko uvodnih koraka:

- prvo, potrebno je opisati svrhu nastavnog plana i programa,
- drugo, potrebno je reći čemu služi eksterna matura i
- treće, potrebno je razjasniti u kakvom su odnosu Katolički školski centar i

Ministarstvo obrazovanja Kantona Sarajevo.

Svrha nastavnog plana i programa

je da definiše sadržaj obrazovanja, na osnovu ciljeva koji su propisani zakonom. Nakon što zajednica odluči šta obrazovanjem želi postići, šta djeca nakon završenog školovanja treba da znaju, umiju i cijene, stručnjaci u nastavnom planu i programu odrede put kojim se do tog cilja treba doći. Put je određen nastavnim sadržajima, oblastima i temama koje će djeca upoznati i u vezi s njima sticati očekivana znanja i vještine i usvajati poželjne vrijednosti.

Jasno je da onaj ko donosi zakon i određuje ciljeve ima interesa osigurati i njihovo postizanje. Ukoliko zakone određuje nacionalizam, a takav je trenutno slučaj u Bosni i Hercegovini, onda će on nastojati da obrazovanje bude takvo da djeca tokom školovanja usvoje one vrijednosti koje su nacionalizmu poželjne, i ona znanja i vještine koje će mu osigurati opstanak.

Odatle dolazi velika važnost tzv. nacionalne grupe predmeta. Interes nacionalizma da odgaja *svoju* djecu prema svojim potrebama (koje su uistinu samo potrebe nacionalne ekonomske elite) uslovio je pojavu tri različita nastavna plana i programa, koji se praktično ne razlikuju u predmetima poput matematike ili biologije, nego u predmetima koji se tiču tzv. nacionalnih vrijednosti, kakve su tradicija, religija, teritorija, a na više načina i jezik.

Međutim, Okvirni zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju u Bosni i Hercegovini nigdje ne pominje nacionalne vrijednosti kao svoj cilj. Nigdje u Zakonu ne piše da je cilj obrazovanja odgojiti Bošnjaka / Srbina / Hrvata. To tako ne piše jer bi onda postala previše očigledna diskriminacija u odnosu na djecu koja iz raznih razloga taj cilj ne žele postići. Ili, da ne miješamo još uvijek želje djece u ciljeve obrazovanja, objelodanivanjem nacionalističkih ciljeva u obrazovanju postalo bi jasno da se njima derogiraju univerzalne ljudske vrijednosti. Postavilo bi se pitanje: koju to istinu dijete može i treba čuti kao Srbin, a što ne može razumjeti i prihvatiti kao Hrvat? Istina i pravda tako više nisu opštjeljudske vrijednosti, nego vlasništvo ideologije na vlasti, koja ih ve-

Ambasada SAD-a za učenike organizira takmičenje u spelovanju
18.04.2014. Ambasada SAD-a u BiH organizira treće državno takmičenje u spelovanju riječi engleskog jezika poznato kao *Spelling Bee* u Bosni i Hercegovini. (*Radiosarajevo.ba*) •••

zuje za svoju perspektivu. Istina je ono što je *naša* istina, i pravda je ono što je pravedno za *nas*.

Eksterna matura

je ispit na kraju osnovnog školovanja, s ocjenjivačima izvan same škole. Svrha takvog ispita je da se ustanovi *kvalitet znanja* ispitanika (konkretno učenika završnog razreda devetogodišnje osnovne škole) ali i kvalitet rada nastavnika, a posredno i kvalitet škole u kojoj se nastavni proces odvijao. Rezultati mature, praćeni jedno duže vrijeme (više godina), mogu dati i važne podatke akterima u obrazovnoj politici, koji prema njima mogu korigovati nastavne planove i programe ili se odlučiti za radikalnije reforme.

Rezultati su izuzetno važni i zbog nastavka školovanja, jer su praktično presudni u upisnoj politici. Što bolje rezultate pokaže na maturi, dijete ima bolje šanse da upiše srednju školu koju želi, i obrnuto, lošiji rezultati smanjuju mu mogućnost izbora. Zato je eksterna matura i izrazito stresna situacija, za djecu i roditelje, ali i za nastavnike i školske uprave.

Način na koji se eksterna matura provodi u Sarajevskom kantonu udaljava je od njene svrhe; pitanja su takva da objektivna procjena kvaliteta nije moguća, a sam koncept bodovanja i ocjenjivanja nepravičan je prema djeci, koju po raznim osnovama preferira ili diskriminira. Sve je to posljedica loših nastavnih planova i programa, u kojima je obrazovne ciljeve sabotirao nacionalizam. Budući da su sve vrijeme išli na ruku partikularnim prije nego univerzalnim vrijednostima, oni ni-

su nikad jasno definisali šta se stvarno i zašto od djece očekuje, i kako se to konkretno i pravično može provjeriti.

U ovakvim uslovima eksterna matura ne može biti više nego improvizacija.

Katolička matura

Zahtjev katoličkih škola za vlastitom maturom sada se čini još više opravdanim. Katoličke škole ne žele improvizovati. To međutim ne znači da nastavnici i uprave drugih škola žele. Samo, oni nemaju pravni osnov da to traže. Dok katoličke škole, vjeruju njihovi osnivači, imaju. Ta se njihova vjera temelji na Ugovoru između Svete stolice i Bosne i Hercegovine, koji su u Sarajevu, na dvadesetdevetogorujna 2006. potpisali Alessandro D'Erri-co (za SS) i Ivo Miro Jović (za BiH).

U tom ugovoru obrazovanje je pomenu- to u tri stavka članka 14.:

1. Katolička crkva ima pravo osnivati obrazovne ustanove bilo kojega stupnja i njima upravljati prema vlastitim pravilima, poštujući zakonske odredbe Bosne i Hercegovine.
2. Bosna i Hercegovina će tim ustanovama u svemu jamčiti ista prava koja su zagarantirana državnim ustanovama, uključujući novčanu potporu i priznanje stečenih akademskih stupnjeva i sveučilišnih diploma.
3. Bosna i Hercegovina učenicima i studentima obrazovnih ustanova (usp. stavak 1. ovoga članka) jamči ista prava koja imaju učenici i studenti državnih obrazovnih ustanova odgovarajućega stupnja. Isto pravilo se primjenjuje također na nastavno i nastavno osoblje tih ustanova.

Na ova tri članka Katolička crkva je u srpnju 2013. naslonila *Uredbu o odgoju i obrazovanju u sustavu katoličkih škola za Europu*. U uredbi se poziva na član 30. Okvirnog zakona o osnovnom i srednjem obrazovanju u Bosni i Hercegovini (*Službeni glasnik BiH*, broj:18/03) koji glasi:

Privatnu školu mogu osnovati domaće i strane fizičke i pravne osobe, u skladu s principima i standardima utvrđenim ovim zakonom i ostalim uslovima i kriterijima utvrđenim u propisima u oblasti obrazovanja.

Katolička škola za Europu je, dakle, privatna škola čiji se rad finansira iz budžeta

Povratak u RS slovo na papiru 21. 04. 2014. Prema zvaničnim podacima Ministarstva prosvjete Republike Srpske, koje je agenciji AA (Anadolu Agency) predočio banjalučki biskup Franjo Komarica, 164 osnovne škole u tom bosanskohercegovačkom entitetu trenutno pohađa 78.141 učenik srpske nacionalnosti, 6.410 Bošnjaka i 409 Hrvata; u čak 95 osnovnih škola nema nijednog učenika hrvatske nacionalnosti, dok nijednog bošnjačkog učenika nema u 67 osnovnih škola u RS-u. Prema Komarici, priča o održivom povratku postala je samo puka fraza. (24sata.info) •••

kantona. Da li joj privatnost dopušta da ima plan i program drugačiji od kantonalnog?

Ne bi trebalo, jer sporazum sa Svetom stolicom nije pominjao članak 30., nego zakonske odredbe Bosne i Hercegovine, a one su u ovom slučaju sadržane u Okvirnom zakonu o osnovnom i srednjem obrazovanju. Tu, u općim odredbama, stoji ovo:

Organi vlasti nadležni za organiziranje obrazovnog sistema u Brčko Distriktu BiH, Republici Srpskoj, Federaciji BiH i kantonima, u skladu sa ustavom (u daljem tekstu: nadležne obrazovne vlasti), ustanove koje se prema važećim zakonima u Bosni i Hercegovini registrišu za pružanje usluga u oblasti predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja i obrazovanja odraslih (u daljem tekstu: škole), i druge stručne institucije u oblasti obrazovanja, obavezni su primjenjivati i poštivati principe i norme utvrđene ovim zakonom i osigurati obrazovanje pod jednakim uslovima za sve učenike.

Principi i standardi utvrđeni ovim zakonom i na osnovu ovog zakona ne mogu se smanjivati. (Podvukao N.V.)

Međutim, u katoličkom čitanju zakona ti se principi smanjuju.

Član 7. Okvirnog zakona kaže:

Jezici konstitutivnih naroda Bosne i Hercegovine upotrebljavat će se u svim školama, u skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine.

Svi učenici će u školama izučavati pisma koja su u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini.

Član 7. Kantonalnog zakona (koji bi morao biti obavezujući za sve škole u Kantonu Sarajevo) kaže:

Nastava u školi izvodi se na jezicima konstitutivnih naroda Bosne i Hercegovine, koji se imenuju jednim od tri naziva: bosanski, hrvatski ili srpski jezik. Koriste se oba pisma Bosne i Hercegovine (latinica i ćirilica) a, u zavisnosti od potreba učenika/učenica, u upotrebi je i znakovno pismo.

Do kraja treće godine osnovnog odgoja i obrazovanja učenici/učenice će naučiti oba pisma Bosne i Hercegovine.

Nastavu iz maternjeg jezika će na maternjem jeziku učenika/učenica izvo-

diti nastavnik/nastavnica kvalificiran/a da predaje taj jezik.

Ne može se vršiti diskriminacija učenika/učenica pri prijemu, učešću u aktivnostima škole ili u bilo kojoj drugoj odluci vezanoj za tog učenika/učenicu na osnovu toga što u školi, u usmenom ili pismenom izražavanju, koristi bilo koji od zvaničnih jezika Bosne i Hercegovine.

Ne može se vršiti diskriminacija nastavnika/nastavnica ili nekog drugog zaposlenog pri izboru, uvjetima zaposlenja, napredovanju ili u bilo kojoj drugoj odluci vezano za tu osobu na osnovu toga što u školi, u usmenom ili pismenom izražavanju, koristi bilo koji od zvaničnih jezika Bosne i Hercegovine.

A članak 7. Uredbe o odgoju i obrazovanju u sustavu katoličkih škola za Europu:

Članak 7.

(1) Nastavu i druge oblike odgojno-obrazovnog rada, škole izvode na **hrvatskom jeziku i latiničnom pismu**.

(2) Jezici konstitutivnih naroda Bosne i Hercegovine upotrebljavat će se u svim školama, sukladno Ustavu Bosne i Hercegovine.

(3) Svi učenici će u školama izučavati pisma koja su u službenoj uporabi u Bosni i Hercegovini.

(4) Jezik i kultura **hrvatskog naroda** i drugih konstitutivnih naroda, kao i svake značajnije manjine koja živi u Bosni i Hercegovini, poštovat će se i izučavati u školi u najvećoj mjeri u kojoj je to izvodi-vo. (Podv. N.V.)

Šta je ako ne smanjivanje svođenje tri jezika na jedan – hrvatski, i dva pisma na jedno – latinicu? Bilo bi dobro pročitati negdje obrazloženje – zašto su hrvatski jezik i latinično pismo podesniji od ćirilice, bosanskog i srpskog, za promicanje katoličkih i europskih vrijednosti. Kada je to i kako hrvatski jezik postao aparat katoličkog odgoja i obrazovanja? Zašto i kako i odakle odjednom u katoličkom sustavu škola za Europu jezik i kultura hrvatskog naroda dobijaju povlašteni status? Kako se ugovor sa Svetom stolicom pretvorio u *hrvatiziranje* obrazovanja?

Odgovor je, putem *hrvatskog jezika*, koji se uporno i nenaučno predstavlja kao ne-

Đaci na Balkanu uče različite historije Prvog svjetskog rata
09.05.2014. Sto godina nakon Sarajevskog atentata, u školama u bivšim jugoslavenskim republikama uče se različite verzije historije o uzrocima Prvog svjetskog rata, koje su odraz sukoba iz devedesetih. (Klix.ba)•••

Je li vrijeme za građanski odgoj

11.05.2014. U toku je oštra javna rasprava u Hrvatskoj o uvođenju predmeta Građanski odgoj: udruženja bliska Crkvi smatraju da se time nameće određena ideologija, dok oni koji se bave ljudskim pravima kažu da djeca moraju dobiti sve relevantne informacije. (Al Jazeera Balkans)•••

kakva nacionalna i lingvistička samodostojnost (vidi o tome knjigu Snježane Kordić *Jezik i nacionalizam*), a ne kao jedan od standarda jednog policentričnog jezika kojim govori više različitih *nacija*.

Ova lukavština prerasta i u zahtjev da nastavni kadar govori tako shvaćenim *jezikom*:

Prema članku 102., stavak 2., *poznavanje hrvatskog jezika i latiničnog pisma je posebnim uvjetom za zasnivanje radnog odnosa u školi*.

Kantonalni zakon takvu vrstu diskriminacije ne odobrava:

Ne može se vršiti diskriminacija nastavnika/nastavnica ili nekog drugog zaposlenog pri izboru, uvjetima zaposlenja, napredovanju ili u bilo kojoj drugoj odluci vezano za tu osobu na osnovu toga što u školi, u usmenom ili pismenom izražavanju, koristi bilo koji od zvaničnih jezika Bosne i Hercegovine. (čl. 7.)

Jezik i nacionalizam

Jezik je u obrazovanju trojanski konj nacionalizma. Zloupotrebom *prava na jezik* kao zagaranovanog ljudskog prava, lokalni nacioni na mala vrata u obrazovni sistem u Bosni i Hercegovini uvode sadržaje koji su često u suprotnosti s proklamovanim opštim obrazovnim ciljevima. Zahtjev roditelja *bošnjačke djece* za nastavom na bosanskom jeziku, u Vrbanjcima i Konjević Polju, nije bio zahtjev za kvalitetnijim obrazovanjem.

Roditelji nisu postavili suštinsko pitanje o tome da li i kako i za koga *nastava na srpskom jeziku*, na kojem oni ne žele nastavu za svoju djecu:

a) omogućiti pristup znanju kao osnovi za razumijevanje sebe, drugoga i svijeta u kojem se živi;

b) osigurava optimalni razvoj za svaku osobu, uključujući i one s posebnim potrebama, u skladu s njihovim uzrastom, mogućnostima i mentalnim i fizičkim sposobnostima;

c) promovira poštovanje ljudskih prava i osnovnih sloboda, i priprema svaku osobu za život u društvu koje poštuje principe demokratije i vladavine zakona;

d) razvija svijest o pripadnosti državi Bosni i Hercegovini, vlastitom kulturnom identitetu, jeziku i tradiciji, na

način primjeren civilizacijskim tekovinama, upoznavajući i uvažavajući druge i drugačije, poštujući različitosti i njegujući međusobno razumijevanje, toleranciju i solidarnost među svim ljudima, narodima i zajednicama u Bosni i Hercegovini i svijetu;

e) osigurava jednake mogućnosti za obrazovanje i mogućnost izbora na svim nivoima obrazovanja, bez obzira na spol, rasu, nacionalnu pripadnost, socijalno i kulturno porijeklo i status, porodični status, vjeroispovijest, psihofizičke i druge lične osobine;

f) postiže kvalitetno obrazovanje za građane;

g) postiže standarde znanja koji se mogu komparirati na međunarodnom, odnosno evropskom nivou, koji osiguravaju uključivanje i nastavak školovanja u evropskom obrazovnom sistemu;

h) podstiče cjeloživotno učenje;

i) promovira ekonomski razvoj;

j) uključuje u proces evropskih integracija.

Sve su ovo, naime, zakonom definisani ciljevi obrazovanja. Pri čemu treba obratiti pažnju na stav d); na čiji se *vlastiti kulturni identitet, jezik i tradiciju* misli? Umjesto da osporavaju pravo nacionalizmu da uzurpira obrazovanje i pretvori ga u svoj indoktrinacijski aparat, roditelji su za svoju djecu tražili samo da se promijeni jezik na kojem će se ta podvala nastaviti. Šta, međutim, ako se s istim zahtjevom pred obrazovnim vlastima i OHR-om pojavi grupa roditelja koja će za svoju djecu tražiti nastavu bez nacionalističke indoktrinacije, i na *sva tri jezika*, shvaćena kao jedan policentrični (kakav su engleski, njemački, španski), u skladu s naukom koja se tom problematikom bavi? Na čija će se konstitutivna prava oni moći pozvati? Ili njihova djeca već užurbano uče engleski, ne videći se uključena u evropske procese kao roblje nacionalnih elita.

Đaci Katoličkog školskog centra polagaće ove godine dvije mature, prvo *katoličku* (tri predmeta) pa potom kantonalsku (pet predmeta). Razlog tome nije manje nacionalizma u obrazovanju, nego više. Inače bi đaci tu prvu maturu spremali po kvalitetnim, a ne po hrvatskim udžbenicima. ●

Maturanti o predstojećoj eksternoj maturi: **Anesa:** Strah me je eksterne mature, i mislim da **ne bi trebalo da je bude**, prijemni je puno bolja stvar. Nisam sigurna da li će izgledati kao na probnoj maturi, kažu da će biti izmjenjeno puno stvari. **Berina:** Pomalo me strah, **ideja je grozna**, djeca se previše sekiraju i pritisak je prevelik. Ako je već morala da bude eksterna matura, tri predmeta su sasvim dovoljna. **Selma:** Mislim da će biti preteško, **prijemni je puno bolji**. Učim puno, nadam se da ću dobro uraditi. **Lejla:** Bolja je eskterna matura od prijemnog, **trema je tu, ali ona pozitivna**. Valjda će sve biti isto kao na probnoj. **Sara:** Strah me nije, jer ko je učio doći će spreman na maturu i biti siguran u sebe. Nije dobra stvar kao ni 9. razred, djeca gube godinu dana, i mislim da je osmogodišnji program bolji također prijemni je bolji način upisa u srednje škole Kantona Sarajevo jer ništa nama ne vrijede ova dva izborna predmeta, **samo zakomplikuju** tako da djeca više provode vremena štrebajući napamet, pola toga će zaboravit kako pređu preko praga škole. I da, mislim da nije dobro napravljeno za djecu koja dolaze iz privatnih škola, jer njima je teže i nemaju mogućnost dovoljno dobre pripreme jer profesori, kao i Ministarstvo za obrazovanje ne zna kako se ta djeca upisuju. **Sara:** Mislim da je **glupa ideja** eksterne mature, sve je preteško ali me nije nimalo strah. **Haris:** **Upisan sam već** u privatnu školu pa mi ništa ne ovisi o eksternoj maturi, tako da mi ne predstavlja nikakav problem. **Mehmed:** Vrlo me je strah, ali opet očekujem da će biti lagano kao na probnoj. **Adna:** Mislim da je fuj. Mislim da nije potrebna i da je prijemni mogao ostati i da je 5 predmeta previše za nekog ko ima redovnu nastavu plus to. **Strah me je, logično**. Ne znam, da su nam dali kao prošloj generaciji, tad me ne bi bilo strah. **Amila:** Eksterna matura nije mjerilo ničijeg znanja, neće biti razlike između slabijih i boljih učenika. **Loša ideja**. Nadam se da neće biti kao na probnoj maturi gdje su nam govorili većinu odgovora. Strah me je iako sam već upisana u privatnu školu. **Samra:** Mislim da je **najveća glupost**, osjećam se kao da ništa ne znam i da nemam pojma o bilo čemu. Strah me je u kojoj ću srednjoj završiti na kraju. I pored mature, imam previše obaveza za druge predmete. **Muhamed:** Mislim da je **ministar kriv za sve**, nije me strah, ali se nadam da ću dobro uraditi. Ne znam kako će sve da bude, ali mora biti kao na probnoj inače se planiram žaliti. **Hena:** Pa mislim da je eksterna matura ove godine mnogo realnija, ali i teža i smatram da nije fer to što polažemo svo gradivo od 6. razreda. Eksterna matura i nije tako loša ideja. **Naravno da me strah**, jer eksterna nosi najviše bodova i od nje zavisi u koju školu ćemo se upisati.

Hvala ze odgovore učenicama i učenicima sarajevskih osnovnih škola: Anesa i Amila, *Hamdija Kreševljaković*, Berina, Haris i Hena, *Musa Ćazim Ćatić*, Selma, *Hrasno*, Lejla, *Ćamil Sijarić*, Sara, *QSI International School of Sarajevo*, Sara, *Fatima Gunić*, Mehmed, *Kovačići*, Adna, *Mehmed-beg Kapetanović Ljubušak*, Samra, *Saburina*, Muhamed, *Mula Mustafa Bašeskija*.

Muhamed Bisić

A black and white photograph of Charlie Chaplin as the Tramp, wearing his signature bowler hat and striped overalls. He is positioned in the center, looking upwards with a wide-eyed, joyful expression. He is surrounded by a complex, fantastical mechanical world of large, interlocking gears and gears of various sizes. He holds a small pipe in his right hand and a wrench in his left, appearing to be working on or adjusting one of the large gears. The lighting is dramatic, highlighting the textures of the gears and his clothing.

Zakonodavstvo i zakonodavljenci

Viza za penziju

Završili ste fakultet nastavnog smjera. Dobili ste diplomu, ali polako – još niste završili s ispitima. Da biste uopće bili u mogućnosti konkurisati za nastavnički posao, morate odraditi zakonom predviđeni pripravnički staž, a potom položiti i stručni ispit, koji je zamišljen kao finalna evaluacija stečenog praktičnog iskustva i teorijskog znanja. Međutim, šta je mjera stručnosti ovog ispita i koliko je stvar puke forme, a ne konkretnog znanja sticanog tokom određenog pripravničkog staža? Da li je stanje u praksi jednako onom na papiru, propisanom pravilnicima o polaganju?

Jasmina Bajramović

Nakon srednjih, u štrajk idu i osnovne škole 19.03.2014. Još jedan u nizu štrajkova održat će se u Zapadnohercegovačkoj županiji, ovog puta u svim osnovnim školama. Kako navode iz sindikata, razlozi su sljedeći: neredovita uplata doprinosa za mirovinsko i zdravstveno osiguranje, nepostojanje jedinstvenog pravilnika o prijemu djelatnika, skraćivanje prvog razreda devetogodišnjeg obrazovanja, nezakonita isplata otpremnina djelatnicima koji su otišli u mirovinu, nezakonito smanjenje plaće, neispлаćivanje porodiljnih naknada, neispлаćivanje honorara, kašnjenja u isplati toplog obroka i troškova prijevoza te neispлата regresu za 2013. (*Dnevni list*) ●●●

Pravila su tu da se ne poštuju

Bosna i Hercegovina, sa dva entiteta, jednim distriktom, jedanaest ministarstava obrazovanja plus jedan odjel obrazovanja sa nadležnošću u Distriktu Brčko, propisuje isto toliko pravilnika o polaganju stručnog ispita za osnovne i srednje škole. Naravno, do svih njih nemoguće je doći putem zvaničnih stranica kantonalnih ministarstava za obrazovanje, jer se stranice ne ažuriraju i po nekoliko godina. Svega četiri kantona (Sarajevski, Unsko-sanski, Kanton 10 i Tuzlanski kanton) na svojim stranicama (ministarstva i PPZ-ovi) imaju postavljen ovaj pravilnik. Iako se mogu pronaći zakoni o osnovnom i srednjem obrazovanju, oni se tiču svih tačaka tog nivoa obrazovanja (funkcionisanje škole, imenovanje direktora, vijeće roditelja itd.), a član koji se odnosi na stručne ispite jedva je vidljiv, često vrlo štur. Na stranici Vlade Hercegovačko-neretvanske županije ne postoji postavljen dokument, osim zvaničnog obavještenja o ukidanju naknade za polaganje stručnog ispita za volontere koji su stažirali u školama od 2012./2013. školske godine. Ni za Republiku Srpsku nema objavljene legislative, osim pdf obavještenja, slučajno pronađenog na stranici Filološkog fakulteta u Banjoj Luci (važeći za 2012. godinu), kojim se propisuju potrebni dokumenti i cijena stručnog

ispita. Kako za nastavnike i profesore, tako i za bibliotekare, logopede i ostale stručne saradnike: godina je 2014., a na zvaničnim web-stranicama još uvijek nisu dostupni podaci koji bi olakšali proceduru polaganja i smanjili mogućnost prikupljanja pogrešne dokumentacije. Nekadašnji kandidati i kandidatkinje potvrđuju da nedostaju informacije u svim aspektima ispita.

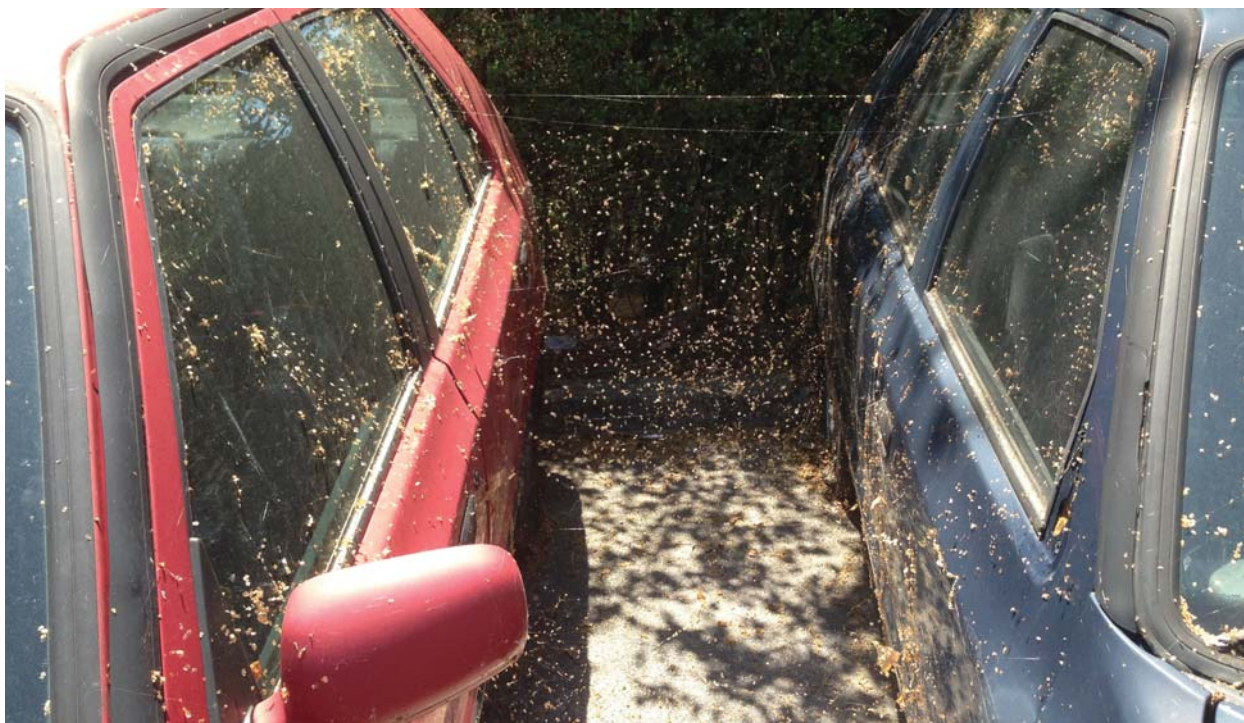
Dina je polagala stručni ispit iz bibliotekarstva tokom 2013. godine:

U periodu kada sam se raspitivala, odnosno planirala prijaviti se za polaganje stručnog ispita provenstveno sam pokušala dobiti relevantne informacije na web stranici Nacionalne biblioteke – najosnovnije informacije nisam mogla dobiti. Dobila sam informacije koje predmete polažem, koje predmete podrazumijeva stručni ispit namijenjen za prekvalifikaciju raznih tehnoloških viškova. Međutim, kada je planiran stručni ispit, u koliko sati i koju tačno dokumentaciju trebam za pokretanje čitavog procesa – o tome nisam mogla naći potpune informacije. Također treba napomenuti da web stranica, kao ni lični razgovor sa kolegama u Nacionalnoj biblioteci mi nije mogao razjasniti misterij koliko košta stručni ispit za diplomirane bibliotekare.

Nakon administrativnog dijela, slijedi čekanje poziva, odnosno obavještenje o datumu polaganja.

Danima sam čekala da se javi savjetnica i kaže mi termin polaganja. Rekla je da čekam njen poziv. Kad sam se umorila i zabrinula, počela sam da dosađujem i da je zovem. Jedan dan se javila i rekla da danas čekam poziv jer će ona dobiti obavijest iz ministarstva. Ja sam obučena sjedila kraj telefona i čekala kad će me obavijestiti da mogu trčati na autobus, kaže Edina, koja je prije nekoliko mjeseci položila stručni ispit za nastavnicu bosansko-ga jezika i književnosti u KS.

Za obrazovnu struku, polaganje ovog ispita znači i pripremu časa na kojem tročlana komisija ocjenjuje sve aspekte rada u učionici, od izgleda table do odnosa sa učenicima i obrade nastavne jedinice. Prije pristupanja ovom praktičnom dijelu ispita, potrebno je napisati pripremu koja se potom dostavlja nastavniku metodike iz visokoškolske ustanove, koji je ujedno i član komisije. Priprema se pregleda i odobrava za čas. Iako u Pravilniku za polaganje ispita za KS nigdje ne po-

Štrajk upozorenja prosvjetara, kraj školske godine bi mogao doći u pitanje

09.04.2014. Kantonalni gradski sindikati osnovnog obrazovanja i odgoja i Sindikat srednjeg i visokog obrazovanja Zeničko-dobojskog kantona danas su organizovali dvosatni štrajk upozorenja u svim osnovnim i srednjim školama na području kantona, kao i na Univerzitetu u Zenici. (Klix.ba)•••

U srednjim školama u ponedjeljak štrajk upozorenja

10.04.2014. Profesori srednjih škola u Unsko-sanskom kantonu jednosatnim prekidom nastave u ponedjeljak 14. aprila upozorit će na svoj težak položaj. (Klix.ba)•••

stoji stavka o vremenskom periodu koji se odobrava za pisanje pripreme, zakonski je rok 14 dana. Ipak, stanje na terenu je potpuno drugačije. Edina, kao i njena kolegica Asmira dobile su tri dana za pisanje pripreme. Prema njihovim saznanjima i razgovorima sa kolegama, isti je rok dat i drugim kandidatima.

Kako je već spomenuto, stručni ispit se, bez iznimke, na čitavom području BiH provodi u dva dijela: prvi dio je praktični, odnosno držanje jednog časa sa odabranom nastavnom jedinicom, nakon kojeg slijedi osvrt na održani čas, odnosno provjera općeg znanja iz oblasti metodike. Ovakav tok potvrđen je, npr. Pravilnikom za KS, u članu 9. Nakon toga se prelazi na administrativni dio, gdje se odgovara na pitanja iz oblasti zakonodavno-pravne i administrativne regulative. Edina kaže da, iako je zadovoljna tokom časa, nije obaviještena o stanju u razredu u kojem je polagala (jedan od učenika bilo je dijete sa posebnim potrebama). U Asmirinom slučaju, komisija nije pažljivo pratila čas, već se došaptavala između sebe. Kako je prisustvovala i na drugim polaganjima, Asmira tvrdi da je ista situacija pratila i druge kandidate.

Spomenuti metodički dio ispita je, prema sakupljenim iskustvima, zastario. Najveći problem se javlja, po Asmirinom miš-

ljenju, u nedostatku adekvatnije i savremenije literature. Ona se samostalno snalazila istražujući po internetu i pripremajući se preko starijih metodičkih priručnika. Edini je unaprijed rečeno koja će pitanja imati; kaže da je to standardna praksa i da se obično radi o šablonski formuliranim pitanjima, poput oblika rada, metoda, organizacije časa lektire itd. Na kraju, niti je dobila dogovorena pitanja niti je izvlačila ceduljice s pitanjima, koje su predviđene Pravilnikom gdje stoji da se općoj provjeri iz metodike pristupa *na osnovu pitanja koja kandidat dobije izvlačenjem ceduljice s pitanjima*. Pitanja su joj postavljena *iz glave*.

Niko od njih ne govori o savremenijim metodama, prednostima aktivnog učenja, razvijanju kritičkog mišljenja kod djece, programirane nastave i sl. Ja sam našla samo neki priručnik za djecu do 4. razreda, gdje se sve opet svodi na crtanje i bojanje, tvrdi Asmira. Dina svjedoči da nije ništa bolje niti pri polaganju ispita za stručnog saradnika u školama (u ovom slučaju, bibliotekarku): Sama sam se pipremala za polaganje stručnog ispita, bez obzira na činjenicu da je Nacionalna biblioteka izdala priručnik iz oblasti katalogizacije, koji je jedan od temeljnih predmeta koji se polažu unutar stručnog ispita. Po mom saznanju, postoje dva izdanja istog priručnika – jedno starijeg datuma, drugo novijeg da-

Neizvjesna budućnost za visokoobrazovane Bosance i Hercegovce

13.04.2014. Prema podacima Svjetske banke, stopa nezaposlenosti mladih u BiH iznosi vrtoglavih 57 %. Benjamin Kadić, menadžer portala za oglašavanje slobodnih radnih mjesta *Posao.ba*, kaže da su najtraženiji komercijalisti, zatim IT stručnjaci, inženjeri mašinstva i elektrotehnike, arhitekti, te radnici u office managementu i finansijama, a slaže se da obrazovni sistem ne usmjerava dovoljan broj studenata na fakultete koji proizvode deficitarni kadar. (BU-KA)•••

Saudin Sivro: Situacija u obrazovnom sistemu je haotična, politika se umiješala

18.04.2014. Odluku Vlade KS, kojom se Ministarstvo obrazovanja i nauke KS obavezalo za pripremu prijedloga mogućih novih članova Školskog odbora Osnovne muzičke škole na Ilidži, Sindikat osnovnog obrazovanja i odgoja KS, na čelu sa Saudinom Sivrom, smatra neprihvatljivom. Direktor OMS pokušava skupiti grupicu ljudi, njih 12, koji ga podržavaju, kako bi oni bili novi članovi Školskog odbora i ta manjina predstavljala većinu. To će biti nezakonito i nelegalno i nećemo prihvatiti nikakve odluke koje se donesu na taj način. Mi bismo samo voljeli da politika izađe iz škola, rekao je Sivro. (Klix.ba)•••

tuma – sadržaj i primjeri za vježbu su isti u oba izdanja! Da biste bili upućeni u literaturu, čini se da morate biti dijelom prekvalifikacionog programa. Ako je u pitanju nešto drugo – nikada nisam saznala. U slučaju ovog ispita, ona je kasnije ustanovila nekoliko proceduralnih omaški, poput činjenice da niko kandidate nije prethodno upoznao sa komisijom, redosljedom polaganja, vremenskim trajanjem ispita, njegovim dijelovima itd. Najveći prekršaj Pravilnika je načinjen, pak, nejasnim kriterijima za polaganje. Kandidatkinji je rečeno da je položila ispite iz oblasti države i prava, stranog jezika, pismeni i usmeni ispit iz oblasti klasifikacije, te pismeni dio ispita iz katalogizacije. Usmeni dio nije položila, na šta joj je jedna članica komisije sugerisala da upiše kurs za stručnu prekvalifikaciju, koji se dodatno plaća, kojim će steći jedino validno znanje, iako je spomenute ispite već polagala u okviru studija za bibliotekarstvo. Do dodatne zabune dolazi naknadnom provjerom Pravilnika u kojem stoji da se kandidat vraća na popravni ispit ukoliko nije položio najmanje dva ispita, što nije bio njen slučaj. Nakon ukazivanja na zakonske odredbe, od predsjednice komisije dobija sljedeći odgovor: Pravilnik je zbunjujući i članica komisije koja ju je ispitivala je nezgodna, ali će sljedeći put sve biti ok.

U okviru nastavničkog stručnog ispita, drugi dio se provodi kroz propitivanje zakonodavnog okvira u oblasti obrazovanja i općenitog znanja o državnom uređenju. U Sarajevskom kantonu, ispit provodi tročlana komisija sastavljena od savjetnika za nastavu, pedagoga i jednog člana koji predstavlja ministarstvo za obrazovanje. Pitanja bi se, kao i u prethodnom slučaju, trebala izvlačiti. Međutim, čini se da se i to pravilo poštuje sporadično. Tako je i bilo u Asmirinom slučaju, ali ne i u Edininom: nije bilo izvlačenja pitanja, nije bilo nikakvog reda pri ulasku na ispit jer nije bilo uređenog spiska kandidata, a počinjalo se sa i do dva sata zakašnjenja. Sam ispit je jako opterećen zakonima i administrativnim aktima koji se zaboravljaju dan kasnije. Edina je, kao i ostali kandidati, bila dužna spremiti Zakon o osnovnom/srednjem obrazovanju, Pravilnik o pedagoškoj dokumentaciji i evidenciji, Ustav BiH sa svim nivoima

vlasti, nadležnosti, kao i aktuelne ministre (federalne i kantonalne): Ne kažem da se to ne treba znati. Naravno, to je potrebno, počevši od strukture, evidencije, načina vođenja dnevnika i sl., ali svi ti podaci nemaju nikakvu vezu s djecom, niti sa praktičnim izvođenjem nastave.

Istog je mišljenja i Muamer Jusufović, nastavnik bosanskog jezika i književnosti koji je stručni ispit polagao u HNK 2011. godine: Sve ono što se učilo za stručni ispit svodi se na pitanja koja kruže i koja se dijele međusobno. Ako želiš nešto naučiti, uzmeš zakone, ako želiš sebi olakšati uzmeš skripte sa pitanjima i odgovorima itd. Moje mišljenje je da se teorijski dio stručnog ispita treba odnositi više na psihologiju djece, poznavanje tehnika rada sa djecom, odnos sa užom i širom zajednicom, rješavanje konfliktnih situacija, odnos prema djeci sa posebnim potrebama. Ne sporim da je potrebno poznavanje zakona, ali bi bilo bolje da se to uči na fakultetima, bez opterećivanja na stručnim ispitima. Kandidatkinja Ema, nastavnica engleskog jezika, polagala je stručni ispit u KS ove godine i stava je da drugi, administrativni dio ispita ponajmanje ima veze sa samom profesijom: Znam da sam puno tih pitanja naštrebala kao dijete i već ih se ne sjećam, dok sam stvari koje sam konkretno naučila, vidjela, primijenila kroz rad odmah zapamtila. Naprimjer, jedno od pitanja je o razrednoj knjizi, gdje vas, između ostalog, pitaju šta sve ona sadrži. Mislim da nema smisla učiti tako nešto napamet jer ću, u slučaju kad budem trebala ispuniti dnevnik, vidjeti i mnogo bolje naučiti njen sadržaj.

Nakon obaveznog jednogodišnjeg staža, stručnom ispitu ove godine pristupio je i nastavnik povijesti Ivan, po pravilima Kantona 10. Njegovo mišljenje je, sudeći po velikom broju kandidata koji polože, da je taj ispit sveden na puku formalnost. Radi se o formi i novcu, ništa više, kaže i Emir, nastavnik fizičkog odgoja.

Nejednaki uslovi

Prema analizi dostupna četiri pravilnika, vidljivo je da je najlošije opremljen pravilnik Kantona Sarajevo. U sedamnaest članova objašnjena je procedura polaganja, kao i uvjeti koje je potrebno ispuniti kako bi kandidat pristupio ispitu. Pravilnici USK i Kantona 10 sadrže i programe po kojima se priprema polaganje stru-

Veće plate prosvjetari-
ma 22.04.2014. Vlada Unsko-sanskog kantona na sjednici u Bihaću usvojila je prijedlog Sporazuma o utvrđivanju visine plata i naknada koje nemaju karakter plata zaposlenih u ustanovama predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja i odluku o visini osnovice i koeficijenta za zaposlene u obrazovanju. (Nezavisne novine) •••

BiH iz godine u godinu
izbacuje nepotrebne
obrazovne kadrove 29.04.2014. Bosna i Hercegovina već godinama ima veliki problem s visokim procentom nezaposlenih osoba; taj trend je nažalost konstantan, a jedan od glavnih uzroka je neusklađenost obrazovnog sistema s potrebama tržišta. (Klix.ba) •••

čnog ispita, uključujući i zakonske i podzakonske akte koje je potrebno poznavati. Pravilnik KS uopće ne navodi, niti detaljnije spominje, oblasti iz kojih se kandidati moraju pripremati; jedini dio koji se tiče ispita samog je član 9., koji objašnjava dijelove ispita (praktični i administrativni), i nešto detaljnije navodi od čega se sastoji praktični dio ispita za stručne saradnike (pedagoge i psihologe). Pravilnik USK ujedno je i jedini koji objašnjava volonterski status unutar hijerarhije prosvjetnih radnika, te naknadno obrazlaže na koji će se način tretirati svojstvo volontera u smislu novčanih i drugih naknada koje pokriva sama škola. Također, ono što samo jedan pravilnik eksplicira jest cijena polaganja ispita (za USK ta je cijena 180 KM). U pravilniku Kantona 10 stoji da troškove polaganja ispita snosi samo ministarstvo u nadležnosti ovog kantona, dok ponovljeni ispit plaća kandidat sam. Za KS ministarstvo određuje cijenu polaganja; cijena tog ispita je 250 KM. Kao stručna saradnica, Dina je morala platiti mnogo veći iznos za izlazak na ispit (550 KM). U ZDK stručni ispit za nastavnike/profesore košta 270 KM; za HNK cijena je bila 400 KM do odluke donesene krajem 2012. godine o uvođenju besplatnog polaganja. Ukoliko se uzme u obzir da kandidat ovim iznosom plaća rad komisije određene za nadzor samog ispita (što je stavka unutar samog pravilnika), jasno je da se veliki novac ulaže u sama polaganja. Stručni ispit položen u okviru nekog od navedenih kantona priznaje se i u drugim kantonima na području Federacije, što je regulisano zakonom; stoga nije jasno zbog čega bi cijena polaganja pri jednom ministarstvu, odnosno PPZ-u bila veća nego u drugom.

Stručni ispit pred ispitom

Stručni ispit je posljednja instanca u procesu tranzicije pojedinca iz studenta u kvalificiranog prosvjetnog radnika. Neki od kandidata koji su ga položili i dalje misle da je on nužan kako bi se izvršila evaluacija stručnosti kandidata, i mnogi od njih su zadovoljni tokom vlastitog polaganja. Nastavnica bosanskog jezika i književnosti koja je polagala u ZDK smatra da je stručni ispit dobro osmišljen, da

kandidat ima dovoljno vremena (deset dana) da pripremi jedinicu i da je to nužno za provjeru uloge nastavnika. Njeno mišljenje dijele i dvije nastavnice engleskog jezika koje trenutno rade u Kantonu Sarajevo, kao i stručna saradnica – pedagoginja Jasmina Ljubijankić, zaposlena u školi u Unsko-sanskom kantonu. Međutim, svi nekadašnji kandidati i kandidatkinje se slažu da je i pripravnčki/volonterski staž gotovo eliminatoran u samom pristupu poslu, a konačno i stručnom ispitu, te da bi se morao zakon prekrojiti, naročito po pitanju regulisanja volonterskog statusa i njihovog programa rada. Potrebno je mnogo čvršće povezivanje pripravnčkog staža sa samim ispitom, odnosno ocjenjivanje i nadzor kandidata kroz cjelokupan pripremni rok, gdje će sam stručni ispit biti samo dijelom ocjene. Također, usklađivanje pravilnika po svim tačkama, naročito novijim volonterskim statusima, cijenama, i drugim upitnim stavkama trebalo bi biti dijelom neke buduće reforme, makar što se tiče zakonske procedure. Mentori koji se dodjeljuju budućim nastavnicima morali bi isto tako biti podvrgnuti testu: jesu li sposobni da uče nekog novog zanatu, koliko to dobro izvode i da li imaju bilo kakvu odgovornost za loše izvođenje obuke? Konačno, promjena sadržine samog ispita bila bi poželjna, jer – kako je jedan od kandidata napomenuo – ništa nije novo, sve se može naučiti preko skripti koje kruže, pripreme se mogu skinuti s interneta. Ovakav kakav je sad, stručni ispit ima jako malo veze sa potrebama nastavnčkog poziva. On preživljava samo kao fuš članovima ispitnih komisija.

Napomena: Određena imena spomenuta u ovom tekstu su izmijenjena, na zahtjev sagovornika i sagovornica. Prava imena su poznata redakciji. ●

U manje od 100 riječi

Za razliku od minskog polja, jezik je prostor slobode, otvoren za trčanje, skakanje, valjanje, ležanje, ljubljenje, ciku, viku, pjesmu... Ali se u našim školama uči suprotno: da je jezik isto što i minsko polje, u kojem jezički demineri crtaju sigurne staze i određuju ljudima kuda smiju a kuda ne smiju koračati.

Ljudi onda govore/hodaju sa strahom, nesigurni u svoju misao i u dobru namjeru sagovornika. Na kraju, kao rezultat nastave maternjeg jezika, umjesto pjesme, iz polja slobode čuje se mucanje.

Истраживања: Да ли је деветогодишње образовање боље од осмогодишњег

Скок без доскока

Иако због недостатка новца, што је у овом случају повезано и с мањком памети, истраживање није завршено, резултати су занимљиви и инспиративни. Није важно колико година школа траје, него шта се школовањем жели постићи.

Џенана Хусремовић и Ненад Величковић

Школују кадар који нема шансу за запошљавање 07.04.2014.

Иако за поједина високообразовна занимања потражња на тржишту рада у РС-у због презасићености готово да и не постоји, јавне и приватне образовне установе и даље планирају да уписују и образују овај кадар. *(Независне новине)*•••

Родитељи ученика из Врбањаца одбацују тврдње да је њихов проблем исполитизиран

07.04.2014. Родитељи бошњачких ученика из Врбањаца код Котор-Вароши одбацују тврдње министра просвете и културе Републике Српске Горана Мутабџије да је њихов проблем исполитизиран, те поручују да, без обзира на то што су њихова дјеца изгубила ову школску годину, неће одустати од својих захтјева. *(Ослобођење)*•••

Ништа није паметније него након неког можда глупог посла сјести и пресабрати се: шта је урађено, зашто, има ли смисла, је ли могло боље. Увођење деветогодишњег образовања био је управо један такав посао: можда глуп. Урађен је на брзину, без добрих анализа, под притиском потписаних споразума с међународном заједницом. Као монтажна кућа на љошавим темељима.

Зато је одлука Агенције за предшколско, основно и средње образовање да се позабави реформом за сваку похвалу. Да ли су ученици деветогодишње, реформисане школе, бољи од оних старијих, из осмогодишње? Како на то питање дати неки поуздан одговор?

У Агенцији су сматрали да би једно добро осмишљено и прецизно проведено истраживање, у сарадњи са стручњацима из образовних институција, могло дати довољан број података за квалитетне закључке.

Како би провјерили да ли је деветогодишње школовање допринијело промјенама у постигнућима ученика из математике и босанског, српског и хрватског језика, истраживачи су провели тестирање ученика завршних осмих разреда, који су били посљедња генерација по старом систему основног образовања. Претходно су морали, и то је одлична ствар, и корисна, дефинирати

шта се уопће од ученика тог узраста очекује.

Припремљене су тестне књижице, односно тестови знања из математике и босанског, српског и хрватског језика. Дефинирана су испитна подручја (на примјер, за босански, српски и хрватски језик то су били: граматика, правопис и књижевност и култура изражавања), а потом и циљеви подучавања за свако испитно подручје.

Претпостављено је и то да се не може од све дјеце очекивати максимум, па су задаци сачињени за три групе, према очекиваном нивоу (основни, средњи и напредни) и за сваки циљ посебно.

Сви задаци су били усмјерени на мјерење тога како дјеца користе научено, а не колико су научено успјешно меморисали. Другим ријечима, није се провјеравало фактографско знање него функционално.

Припрему тестова олакшало је искуство агенције која је већ раније учествовала у истраживању, TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study). Пошто су истраживачи такођер жељели установити који фактори и како утјечу на ученичка постигнућа, на примјер, како и колико везе с успјехом имају породица, разред, школа, окружење, осим тестова знања припремљена су и три упитника: за ученике, за наставнике и за директоре. Упитник за ученике је био намијењен ученицима који су учествовали у тестирању да би се добили подаци о животним увјетима ученика, статусу родитеља, активностима везанима уз учење, ваннаставним активностима, ставовима према школи, предметима и учењу и сл. Осим тога, упитник за ученике састављен је тако да се може установити и то како ученик сам процјењује колико је ефикасан у учењу и напредовању кроз предмет, те у којој мјери самостално планира, прати, прилагођава и процјењује своје учење одређеног предмета.

Упитник за наставнике био је намијењен наставницима предмета тестираних ученика завршних разреда да би се добили подаци о њиховој стручности, начинима организације рада и наставним методама које користе, начинима планирања,

Школску годину у Врбањцима губи 136 дјеце, настављају се притисци на родитеље 08.04.2014. *Школску годину у Врбањцима губи 136 дјеце. То су дјеца различитог узраста, од првог до деветог разреда. Родитељи су и даље сваког дана пред школом ујутро на протестима, али ништа није учињено да се испоштује наше право на образовање дјеце на матерњем језику. Ова дјеца од 12. јуна прошле године ни су сјела у школске клупе, каже у разговору за Klix.ba Неџад Смајловић, један од родитеља из Врбањаца. (Klix.ba) •••*

Отворено 17. Федерално такмичење ученика и студената музике 08.04.2014. Федерални министар образовања и науке Дамир Машић у сарајевској Средњој музичкој школи отворио је 17. Федерално такмичење ученика и студената музике 2014, које се ове године одржава у Сарајеву. (Radiosarajevo.ba) •••

праћења и вредновања постигнућа ученика, професионалном усавршавању и вршњачкој едукацији те о увјетима рада и опћој филозофији школе.

Упитник за директоре био је намијењен прикупљању података о материјалним увјетима у школи, стручној подршци у организацији наставе, професионалном развоју дјелатника, опћој филозофији школе и сл.

Ови подаци из упитника искориштени су као фактори тако што се испитивало колико доприносе објашњавању успјеха на тесту знања из математике и матерњег језика.

У суштини, то што постоје три наставна плана и програма, за ово истраживање и није био толики проблем. Битно је пак истаћи то да је у тренутку испитивања програм на подручју Федерације БиХ био осмогодишњи, док у Републици Српској више није било осмогодишњег система пошто су они раније од Федерације прешли на деветогодишњи систем.

Друго, када погледате дефиниране исходе, они су исти без обзира да ли се ради о математици на српском, хрватском или босанском језику. Принцип је исти, све су остало нијансе. Већи је проблем то што у оваквим увјетима саме тестне књижице морате штампати у три облика и на два писма, што у БиХ значајно поскупљује свако истраживање, не само ово.

На ђаку школа стоји

Прије свега, истраживање је показало да постигнућа у два тестирана предмета (математика и б, х, с језик) много више зависе од ученика него од школе. То може значити следеће: или да имамо врло уједначене наставнике и школе, па је заправо свеједно у коју школу дијете иде, јер ће на крају постићи резултат на основу властитих способности, или напротив, да су разлике велике али небитне, јер су наставни планови и програми такви да квалитет школе и наставника не може доћи до изражаја.

Дјевојчице успјешније

Друга занимљива ствар је да дјевојчице имају тенденцију постизања бољих

резултата, што је још израженије у босанском, хрватском и српском језику. Слични налази утјецаја спола (боља постигнућа код дјевојчица) добивени су и у другим испитивањима у БиХ, што говори да дјевојчице суствено постижу боље резултате од дјечака. Једно од објашњења може бити и бржи темпо сазријевања дјевојчица као и њихова већа одговорност према школским обавезама. У традиционалним друштвима (какво је босанскохерцеговачко), сполно подвајање може водити ка различитим животним искуствима дјечака и дјевојчица што узрокује да се у развоју посвећују у различите домене, што опет води к још већим подјелама по основу спола.

Стандард је битан

Друштвени и имовински статус обитељи из које ученик долази има значајну улогу у школском успјеху, а његов је утјецај снажнији код босанског, хрватског и српског језика. (То је вјеројатно посљедица повезаности образовног статуса родитеља и социоекономског статуса породице: у породицама у којима су родитељи вишег образовног статуса очекује се кориштење богатијег рјечника и правилнијег језика те инсистирање на говорним вјештинама). Налаз да је социоекономски индекс повезан с постигнућем из ова два предмета води према закључку да образовни систем БиХ не модифицира, односно не компензира социјалне разлике и на тај начин не доприноси значајно већој правичности и смањењу неједнакости.

Самопроцењивање

Истраживање је посебну пажњу посветило процјени самоефикасности. Способност процјене самоефикасности, односно властите успјешности и компетентности у неком подручју изузетно је важна у процесу учења. Развија се као резултат искуства учења које укључује све, од занимљивости садржаја, става наставника, препознавања изражене склоности ка неком подручју и сл. Уколико дијете има ниску перцепцију самоефикасности, нпр. у математици, онда ће бити мање заинтересовано, постављат ће себи ниже циљеве

УН тражи већа издвајања за програм образовања

12.04.2014. Шест милијарди долара потребно је за развој образовања у земљама у развоју – бар се тако тврди у извјештају Уједињених народа, који је на састанку финансијских лидера у Washingtonу представио специјални изасланик УН-а Gordon Brown. (Al Jazeera Balkans)♦♦♦

На часовима вјеронауке само осам ученика

12.04.2014. Часове православне вјеронауке у оквиру званичног наставног програма за основне школе на подручју Сарајевског кантона похађа само осам ученика српске националности, од којих ни један није са подручја четири општине које чине град Сарајево. (Независне новине)♦♦♦

Истраживање: У посљедњих 17 година више од 150.000 младих напустило БиХ

13.05.2014. У Федерацији БиХ стопа незапослености међу младима у доби од 15 до 24 године износи 67,1 %, од тога 66,7 % за мушкарце и 67 % за жене. Изузетно високе стопе незапослености младих узрокују њихов одлазак из земље, јер већина види алтернативу у одласку у иностранство ради запослења и бољег животног стандарда, истакнуто је у извјештају *Анализа стања и потреба младих у ФБиХ 2013*. Института за развој младих Култ. (Ослобођење)♦♦♦

(само да њрођем, добра је и њројка), мање ће устрајавати на рјешавању препрека и на крају ће доживљавати себе као некога *ко баи и није за мајтемаишику*. Процјена самоучинковитости посебно је високо повезана с постигнућем у математици (кофицијент за математику готово је два пута већи неголи онај за језик). Стога је од изузетне важности у процесу подучавања код ученика градити осјећај да су способни и спремни учити и савладати градиво, и то стратегијама које ће им дати добре разлоге да се неким садржајем уопће баве. Добитна комбинација није учење за оцјену него учење из радозналости.

Учити како учити

Истраживање је показало да је и знање о томе како треба учити (метакогнитивне вјештине) важно за успјех и у једном и у другом предмету. Када ученик има развијене метакогнитивне вјештине у неком предмету то значи да је научио да:

- 1) планира своје учење (колико му је времена потребно, колико ће дневно учити, колико страница треба прећи, шта треба научити)
- 2) прати своје учење (преслишава се, испитује се..)
- 3) регулира своје учење и на крају
- 4) процјењује шта зна, а шта не зна.

Ово је кључ саморегулираног учења без којег нема напретка у образовном систему нити цјеложивотног развоја. Зато је јако важно посветити вријеме помажући ученицима да науче како да најбоље уче.

Позитиван став

Уколико желимо компетентне ученике (а желимо) онда желимо да буду у стању не само знати и моћи нешто урадити, него имати позитиван став према томе што раде, вјеровати да то све скупа има смисла. Типичан примјер је страни језик. Ученик може знати пуно ријечи, граматику и правопис, може бити врло успјешан и на тестовима, али у свакодневној ситуацији неће говорити добро ако све то није учио са жељом да заиста комуницира на страном језику.

Оцјењивање наставника

За успјех ученика важно је како види рад свог наставника, и наставникова очекивања. Резултати ће бити бољи уколико ученици разумеју шта наставник очекује од њих, ако прихватају начин на који их потиче на учење. То је неупоредиво важније од тога шта наставник сам мисли о свом раду, или шта о њему мисле његове колеге.

Задаћа на ремонт

Домаћа задаћа, напротив, нема значајан учинак на постигнућа. То значи да нешто у вези с њом треба битно промијенити. Оваква каква је сада не доприноси корисном утрошку времена.

Шта сад?

Сви побројани закључци могу бити већ сада од велике користи свим учесницима у образовном процесу. Наставници који образују будуће наставнике могу се на њих позвати уколико желе да њихови дипломци знају како се бољи резултати постижу с мање поштовања према обиму наставних садржаја а с више према дјец и самом процесу учења. Институције које се баве професионалним усавршавањем наставника сада имају конкретне резултате које могу укључити у своје семинаре. Образовне власти задужене за реформе након овог истраживања не могу више игнорисати важност исхода. Без јасних заједничких исхода нема ни доброг образовног система.

Нажалост, због недостатка новца, тестирање завршних разреда деветогодишње школе, планирано за мај ове године, није обављено. Одговор на питање да ли су ученици деветогодишње, реформисане школе, бољи од оних старијих, из осмогодишње, тренутно је на чекању. Али то не умањује вриједност онога што се урадило. Иначе би могућност успоредбе заувјек пропала, јер је ухваћена у задњи час. Осмаша од ове године већ више нема.

Напомена: Пуни извјештај, као и информације о другим истраживањима које је Агенција проводила могу се наћи на страници www.aposo.gov.ba. ●

Dobre prakse u obrazovanju

Škole đacima!

Deset dokaza da su nastavnici ključ reforme. Uz malo dobre volje, energije, mašte i znanja u stanju su prkositi lošim nastavnim planovima i programima, šupljim zakonima, zastarjelim udžbenicima, zblanutim ministarstvima, birokratizovanim pedagoškim zavodima, i ideologiji koja parazitira na obrazovanju.

Jasmina Bajramović i Osman Zukić

Prosvjetari prikupljaju novac za pomoć radnicima Osnovne muzičke škole Ilidža

08.04.2014. Sindikat osnovnog obrazovanja i odgoja KS donio je jučer Odluku o prikupljanju sredstava za pomoć radnicima Osnovne muzičke škole na Ilidži koji još uvijek nisu dobili januarsku plaću. (Klix.ba) •••

Nagrađeni najbolji učenici i učenice romske nacionalnosti

08.04.2014. Povodom 8. aprila, Međunarodnog dana Roma, Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Tuzlanskog kantona i Osnovna škola Lukavac Grad, uz podršku Misije OSCE-a u BiH, organizirali su danas u Lukavcu osmu promociju i nagrađivanje uspješnih učenica i učenika romske nacionalnosti u Tuzlanskom kantonu. (Radiosarajevo.ba) •••

Krajem januara ove godine Fond otvoreno društvo BiH objavio je poziv osnovnim školama da kandiduju primjere dobrih praksi koje su razvili i koje realiziraju u svojim sredinama. Cilj poziva bio je da se prikupe, promoviraju i javnosti predstave inovativne i održive školske prakse kojima se unapređuje kvalitet osnovnog obrazovanja u BiH.

Članovi radne komisije za izbor najboljih praksi bili su Dženana Husremović, članica Upravnog odbora FOD BiH i profesorica na Filozofskom fakultetu u Sarajevu, Radmila Rangelov Jusović, izvršna direktorica COI Step by Step, Vesna Bajšanski-Agić, izvršna direktorica Fondacije Mozaik, i Namir Ibrahimović, profesor u OŠ Safvet-beg Bašagić i član redakcije časopisa Školegijum.

Na poziv se prijavilo ukupno 49 škola sa 91 primjerom dobre prakse iz svih krajeva BiH, dok je komisija izabrala ukupno deset najboljih, prema kriterijima obuhvatnosti, održivosti, inovativnosti i kvaliteta.

Škole su prakse mogle prijavljivati unutar zadatih područja, pa su se tako među pristiglim aplikacijama našle aktivnosti koje se odnose na unapređenje saradnje škola i roditelja, promoviranje društvene pravde, kao i podsticanje učenika na kritičko mišljenje, kreativnost i istraživanje. Prakse su se odnosile i na razvoj kompe-

tencija za građansko i društveno djelovanje, saradnju između lokalnih zajednica i škola, uklanjanje prepreka za postizanje punog potencijala učenika, kao i na uvođenje inovativnih nastavnih procesa i metoda.

Nakon objavljivanja informacije o rezultatima poziva, uslijedila je priprema kratkih priloga o školama i aktivnostima, koji su bili emitirani u sklopu programa RTVFBiH, s ciljem promocije dobrih i vrijednih ideja.

Izabrane škole će, također, tokom naredne školske godine imati priliku da realiziraju projekat koji će finansijski podržati Fond otvoreno društvo BiH.

Baš je zabavna ova fizika

(OŠ Avdo Smailović, Sarajevo)

Prirodne nauke mogu se učiti i na zabavan način. Nakon što su učenici u anketi rekli da im je eksperiment najbolji način učenja, dvije nastavnice su okrenule list. I sada ne samo da fizika više nije bauk nego škola učestvuje na smotrama istraživača.

Srednjoškolci učestvuju u akciji darivanja krvi 15.04.2014. Crveni križ u srijedu, 16. aprila, u Zenici organizuje plansku akciju dobrovoljnog darivanja krvi na Transfuziji Kantonalne bolnice Zenica, a u kojoj učestvuju i učenici srednje Ekonomske škole. (Radiosarajevo.ba)•••

Dan OŠ Ćamil Sijarić u znaku tolerancije i prijateljstva

15.04.2014. Emotivno, spretno i sa mnogo entuzijazma, učenici i nastavnici Osnovne škole Ćamil Sijarić iz Sarajeva danas su predstavili bogat kulturno-zabavni program roditeljima i brojnim zvanicima povodom Dana škole. (Radiosarajevo.ba)•••

Svečano promoviran Program Zdravo jedi, zdravo rasti

15.04.2014. Program Zdravo jedi, zdravo rasti svečano je promoviran danas u Sarajevu. Program uključuje teorijsku i praktičnu obuku djece, roditelja, javnosti i profesionalaca o značaju zdrave ishrane, a temelji se na činjenici da svako dijete, bez obzira na društveno-ekonomski status porodice iz koje dolazi, kao i etničku pripadnost, ima pravo na jednako zdrav početak u životu. (FMON)•••

Vrijediš koliko podijeliš

(Treća osnovna škola, Bugojno) Jedna učenica kaže da je sretna što svoje znanje može prenijeti drugima, a drugi đak kaže da je super što je popravio ocjene prije kraja školske godine. Više smijeha a manje suza na kraju školske godine rezultat je ove dodatne nastave, u okviru koje, pod budnim okom razrednika i pedagogice, dobri đaci pomažu manje uspješnima.

3D geometrija

(OŠ Aleksa Šantić, Sarajevo) Nova oprema i različite spravice svakako olakšavaju nastavnicima da se prilagode savremenom dobu, ali nekad samo preinake starih metoda mogu učiniti čudo. Tako učenici uče geometriju a da ne br-

ljaju po tekama crtajući kružnice; prave kratke filmove u učionici informatike, sami skupljaju materijal koji će oblikovati, uživo recikliraju papir i prave ukrasne predmete. Udžbenici su korisni, ali bolje se uči svojim rukama.

Biblioteka kao prostor slobode

(OŠ Petra Bakule, Mostar) Razlog za neobičnu gužvu u školskoj biblioteci su Kutak za čitanje i knjiga dojmova za dječije impresije o pročitanoj, sa obrazloženjima njihovih mišljenja. Djeca su, vele u biblioteci, mnogo slobodnija kada mogu sama napisati šta im se sviđa i ne sviđa, neovisno o prekaljenim pitanjima u obradi školskih lektira.

Nastava na vršnjačkom jeziku

(OŠ Skender Kulenović, Sarajevo) Učenici-tutori, bez pomoći nastavnika ili pedagogice, u pauzama između časova ili poslije nastave u kućama, povjerenim đacima na vršnjačkom jeziku objašnjavaju nejasno gradivo. Nastava bosanskog jezika, naročito lektire, doživjela je rene-

Učenci Centra Vladimir Nazor iz Istanbula donijeli nova prijateljstva 18.04.2014. Grupa učenika i nastavnika Centra za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju Vladimir Nazor iz Sarajeva učestvovali su na Internacionalnom festivalu *Osmijeh djece* u Istanbulu, a po povratku u Sarajevo nisu krili radost i sreću zbog druženja sa prijateljima iz brojnih zemalja, javlja Anadolu Agency. (Klix.ba) ●●●

sansu: pripovijetke, priče i romani bolje se razumijevaju kada ih se odglumi.

Mostar: Maturanti novac za izlet preusmjerili za pomoć žrtvama poplava 21.05.2014. Zbog novonastale situacije u BiH i elementarnih nepogoda, maturanti osam srednjih škola sa područja Mostara otkazali su ovogodišnji izlet u Vjetrenicu, a pripremljeni novac preusmjerili za pomoć žrtvama poplava, piše Studio88.ba. (Radiosarajevo.ba) ●●●

Studenti Muzičke akademije nastupaju za nastradale u poplavama 22.05.2014. Muzička akademija u Sarajevu večeras je u Domu Oružanih snaga organizirala humanitarni koncert za nastradale u poplavama u BiH. (Radiosarajevo.ba) ●●●

Razvijanje abecede

(OŠ Džemaludin Čaušević, Sarajevo)
Zašto bi rad roditelja s djetetom bio vezan za kuću, zašto ono što dijele s vlastitom djecom ne bi postalo svojina cijelog razreda? Dok neko ne ponudi razumne argumente, pozdravljamo škole u kojima mama mijesi tijesto od kojeg onda zajedno s učiteljicom i prvačićima razvijaju slova.

Poklonite knjige djeci s poplavljenih područja! 23.05.2014. Nakon akcije prikupljanja igraćaka, društvenih igara, bojanki i slikovnica, koja je doživjela ogroman odziv građana Sarajeva, Pozorište mladih od danas počinje i akciju prikupljanja knjiga i udžbenika koje će biti poklonjene školama i bibliotekama na poplavljenim područjima Bosne i Hercegovine. Akcija će trajati do septembra tekuće godine. (Radiosarajevo.ba) ●●●

Mali mirotvorci

(OŠ Čengić-Vila I, Sarajevo)
Mali mirotvorci naziv je grupe đaka koji časove odjeljenjske zajednice, umjesto da na

njima slušaju čitanje ocjena i brojanje neopravdanih časova, pretvaraju u debatne klubove. Rezultat: nema problema u pošanju niti smanjenih ocjena iz vladanja.

Učenje kroz angažman

(OŠ Soline, Tuzla)
Umjesto udžbeničkog papiganja o ekologiji, učenici su skupa s nastavnicom zasukali rukave i čistili korito rijeke Soline. Na bosanskom su pripremili infomaterijal o akciji i dijelili na ulicama; iz hemije su vršili analizu riječne vode; iz tehničkog su pravili model trostrukog filtera za njeno pročišćavanje... Tako su pokazali da znanje ima smisla samo ako je udruženo s drugim znanjima i ako sva skupa koriste ljudima u zajednici.

Opštinska stvar

(OŠ Sveti Sava, Novi Grad)
U Novom Gradu škola i opštinske vlasti su partneri. Tako, otkako je *školski autobus* postao redovan, smanjen je broj izostanaka, a onda i sniženih ocjena iz vladanja i odlazaka kod pedagogice i direktorice. Školska dvorišta su uredna, a škola se ponosi modernom opremljenom učionicom i pametnom tablom. ●

Vršnjačko nasilje

Mali, a nasilni

Stariji ljudi kažu da u vrijeme kada je šiba vladala u školi, kada se sa učenicom nije razgovaralo, već ga se fizički kažnjavalo za neadekvatno ponašanje, nije bilo nasilja koliko ga ima danas. Takve narodne mudrosti treba uzimati s oprezom. Možda nije stvar u šibama nego u medijima, koji tada nisu o tome toliko pisali.

Ivana Zečević

Zdravi životni stilovi, novi školski predmet za sigurnije putovanje mladih kroz život

04.03.2014. Od školske 2013/14. godine u Kantonu Sarajevo je za učenike od petog do devetog razreda osnovne škole uveden novi predmet pod nazivom *Zdravi životni stilovi*, kroz koji mladi imaju priliku učiti o stvarima koje standardni i obavezni predmeti u škola ma ne obrađuju, kroz zanimljiv, kreativan i moderan pristup obogaćen brojnim primjerima, čime jačaju svoje životne vještine poput donošenja odluka, rješavanja problema, kritičkog razmišljanja i komunikacijskih vještina. (Radiosarajevo.ba) •••

Lea

U razredu ima jedan problem koji nismo uspjeli riješiti iz prvog pokušaja (prošle godine). Dvije djevojčice maltretiraju Leu svaki dan. Kad učiteljice ne vide, na odmoru i u wc-u šutaju joj ruksak, bacaju joj stvari, lupaju u vrata od wc-a kad ona ode. Čim vide da ona ide u wc odmah i one... Na rođendan su joj pjevale u uho: sretan rođendan glupačo!

Ostali u razredu znaju i brane Leu, ali dok se ne probude učiteljice, to traje. Išli smo kod direktora, istog dana su se aktivirale učiteljice. Lea je otišla u wc sa drugaricom, a jedna od ove dvije (druga nije bila tu) požurila u wc na maltretiranje, učiteljica je vratila. Tako je i vidjela da ova ide u wc kad i Lea. Prošle godine je maltretirale i Lea rekla ostavite me na miru, prestanite! ili ću reći učiteljici! A ova se malo zamislila i kaže: ako ti kažeš učiteljici, ja ću reći da si me ti ošamarila iako nije istina!?!?!

Lea bila šutljiva, ja skontala da nešto nije u redu, jedva se oslobodila da ispriča. Lea nije ništa rekla učiteljicama, jer se prepala ove prijetnje. Njena riječ protiv ove druge, nema šansi (misli ona). Ja otišla odmah sutra i sve ispričala, one se zblaznile i obećale da će pripaziti. Bilo je malo bolje, neko vrijeme, onda opet, još gore, svaki dan.

Sve dok nam od rođendana nije ispričala nove detalje. Dva najvažnija:

1. jedna od ove dvije odglumila kakanje, izvini se i rekla budimo drugarice. Lea nasjela.

Ova kaže: reci mi šta ti se sviđa a šta ne. Lea rekla. Sutradan ova sve što se Lei ne sviđa počela da radi. Lea došla iz škole pognute glave. Kaže kako je moguće biti ovako zao i pokvaren sa 9 godina?

2. obje problematične sjele na njenu klupu i pitaju: pipaš li ti svoje sise?!?!?

Lea se zabezegnula i prepala, kaže: šta???

A njih dvije je počele hvatati i štipati za sise. Dok mi je to pričala, sva je drhtala.

Otišli smo kod direktora, muž rekao da neće za sada zvati policiju, da se uzda u školu.

Ja poznajem dobro mamu jedne od njih, mama ima pet djece. Obično kad zagusti, ja nazovem mamu i mama to sredi i bude ok neko vrijeme.

Ovaj put sam isto uradila, ali djevojčica rekla Lei: mene nije briga što tvoja mama zove moju mamu, jer mene nije briga za moju mamu, ja nju uopšte ne volim, ne volim ni moje sestre, ali nažalost to je moja familija i nema mi druge.

Nisam to rekla ovoj mami, ali ću joj reći ako se sretne. Ta curica je jako jako ljubazna sa mnom. Lea je pitala što si ljubazna s mojom mamom a mene maltretiraš?

Ona rekla: s tvojom mamom moram ostaviti dobar utisak?!?!?

Jučer sam čekala ovu pred školom samo da joj kažem da se ne približi slučajno Lei i da se drži strogo distance, ali nije došla u školu.

Uglavnom, valjda će sada biti pod kontrolom, kontrolisaćemo.

Lea stalno pita zašto mene. Onda je i njih pitala.

Jedna rekla: zato što si ti jedinica i možeš da imaš sve što hoćeš. A druga je takva manjeviše sa svima, najviše s Leom. Svako malo pukne film nekome u razredu pa je napraši.

A Lea je sada trenutno najbolja učenica u razredu, hvale je za crteže, šalju je da pomaže učiteljicama, mislim da to smeta ovim dvjema. Ostali u razredu cijene Leu.

(Iz pisma majke djevojčice čije je ime promijenjeno.)

Leina priča tiče se svih: učenika, roditelja, nastavnika, stručnih saradnika i direktora škola, kao i cijele društvene zajednice u kojoj djeca odrastaju. Šta bi bilo korisno da znaju o nasilju među vršnjacima? Prije svega to da neka djeca pokazuju određene oblike nasilnog ponašanja tokom različitih faza svoga odrastanja. Vikanje, udaranje, lupanje, vrijeđanje,

Učenici tri mjeseca zatvora 14.03.2014.

Općinski sud u Tuzli izrekao je tromjesečnu zatvorsku kaznu za bivšu učenicu Mješovite srednje škole Selvinu Š., koja je u novembru prošle godine zajedno sa Dženitom K. i Almedinom P. pretukla školsku kolegicu S.G. (*Nezavisne novine*)•••

Ne želimo da se osjećamo nesigurno u školama 16.03.2014.

Učionice za vrijeme odmora i školski hodnici, neosvijetljeni dijelovi grada, kafići, park i igrališta mjesta su koja, prema istraživanju Istraživačke grupe mladih Derventa, njihovi vršnjaci, učenice i učenički srednjih škola smatraju najnesigurnijim u gradu. (*Klix.ba*)•••

protestovanje, u manjoj ili većoj mjeri, prisutni su kod većine djece u različitim razvojnim fazama, ali srž nasilnog ponašanja čini namjerno nanošenje boli, bez obzira da li je ona fizička ili psihička.

Prijateljska zadirkivanja, razmirice, svađe ili nesporazumi, ali i nasilno rješavanje sukoba među prijateljima iste moći, nenamjerno nanošenje boli i sl. nisu po definiciji nasilno ponašanje. Nasilno ponašanje među djecom je ono koje za cilj ima da povrijedi i nanese bol (fizičku i/ili psihičku) drugom djetetu, koje to pokušava izbjeći. U tome su važni faktori intenzitet i trajanje, moć nasilnika, ranjivost žrtve, manjak podrške, posljedice. Nasilno ponašanje može da bude reakcija na neko neugodno iskustvo, ali kada takvo ponašanje postane uobičajeni način na koji dijete reaguje, odnosno na koji *rješava* probleme, onda govorimo o poremećaju u ponašanju. Agresivnost može postati i stabilna crta ličnosti. Tada govorimo o osobi koja ima izraženu sklonost ka brzom napadačkom reagovanju prema različitim osobama ili stvarima i u različitim situacijama. Da bismo nasilno ponašanje okarakterisali kao zlostavljanje, potrebno je da to ponašanje ima i dodatne karakteristike, prije svega ponavljanje i usmjerenost na istu osobu.

Zašto su neka djeca nasilna?

Jedan razlog je taj što možda ne znaju da je takvo ponašanje loše. Ona prosto oponašaju svoju braću, sestre, roditelje ili, pak, ljude kojima se dive. Nasilna su jer ne znaju za bolji način komunikacije sa okolinom i vršnjacima. Dešava se da ih na to podstiču prijatelji, unutar vršnjačke grupe u kojoj se javlja nasilno ponašanje. Ponekad je to reakcija na tešku fazu u životu, simptom nekog problema. Istraživanja pokazuju da nasilna djeca vrlo često dolaze iz porodica u kojima se primjenjuje fizičko kažnjavanje, pa su usvojila fizičko nasilje kao način rješavanja problema.

Faktori rizika za nasilno ponašanje dolaze iz porodičnog i školskog okruženja, vršnjačke grupe, sa medija, ali faktore rizika predstavljaju i karakteristike djetetove ličnosti. Porodično okruženje koje predstavlja riziko-faktor je ono gdje vlada hladan emocionalni odnos roditelja u ranom razvoju djeteta, bez pravog saosjećanja za dijete i njegove potrebe, ili gdje su roditelji popustljivi i ne postavljaju granice, nedovoljno nadziru dijete i ne pružaju mu adekvatno vođstvo, tolerišu agresivno ponašanje, te fizički kažnjavaju dijete.

Školsko okruženje u kojem postoji nedostatak bliskosti i prihvaćenosti svih učenika te međusobnog poštovanja između nastavnika i učenika, i obrnuto, dovodi do nasilnog ponašanja u školi. Nereagovanje nastavnika i stručnih saradnika na nasilna ponašanja učenika i loš nadzor u određenim dijelovima škole (igralište, hodnici...) samo olakšavaju nasilnim učenicima da budu nasilni i zastrašuju druge učenike.

Vršnjačka grupa je ta koja slabi kočnice u ponašanju djeteta, smanjuje njegovu ličnu odgovornost, nudi različite modele ponašanja, pa i nasilnički. Mediji, s druge strane, nude sadržaje neprilagođene djetetovom uzrastu, koji eksplicitno prikazuju scene nasilja, i koji tako predstavljaju model (nasilnog) ponašanja. Ukoliko se dijete često i dugotrajno izlaže takvim sadržajima, kod njega se smanjuje osjetljivost na posljedice nasilja te smanjuje saosjećajnost.

Pored svega ovoga, osobine ličnosti djeteta su još jedan faktor koji utiče na nasilno ponašanje djece. Tu se podrazumijeva: snažan temperament, impulsivnost, potreba da se ima moć i kontrola i umanjeno sposobnosti saosjećanja.

Prvi znakovi nasilnog ponašanja mogu se pojaviti još kod male i predškolske djece u obliku napada bijesa, koji traju duže od 15 minuta i u okviru kojih dijete niko ne može da smiri, čak ni roditelji. Ova djeca često imaju nasilne ispade bez razloga, impulsivna su, energična, nemaju straha. Za njih ne postoje nikakva pravila i stalno odbijaju poslušnost odraslima. Ovakva djeca nisu vezana za roditelje, ne boje se ostati bez njih na nepoznatom mjestu. Uživaju da gledaju filmove sa nasilnim scenama i često su zlobna prema svojim vršnjacima.

Kod djece školske dobi može se primijetiti da imaju slabu koncentraciju, često ometaju školske aktivnosti, imaju loš uspjeh u školi i često im tuča predstavlja igru. Usljed svega toga, imaju vrlo malo prijatelja, a prijateljstva sklapaju isključivo

Zbog lažnih dojava o postavljenim bombama škole evakuisane 20 puta 23.03.2014.

Novosadske škole u prvih dva mjeseca ove godine evakuisane su 20 puta zbog lažnih dojava o postavljenim bombama. (*Nezavisne novine*)•••

Lažna dojava o bombi u školi 31.03.2014.

Dojava o bombi u Srednjoj trgovačkoj školi u Sarajevu, u naselju Bjelave, bila je lažna, potvrdili su za bh. novinsku agenciju Patria iz MUP-a KS. (*Nezavisne novine*)•••

vo sa drugom djecom koja takođe imaju problema u ponašanju. Imaju konstantnu potrebu da se suprotstavljaju odraslima, često su frustrirana i ne saosjećaju sa drugima.

Što se adolescenata tiče, kod njih su dominantni sljedeći znakovi: ne poštuju autoritete, te se vrlo često isključuju iz škole, imaju loš uspjeh i mnogo izostanaka, vrlo često koriste narkotike i alkohol, učestvuju u tučnjavama, krađama, uništavaju tuđu imovinu, vole gledati nasilne scene i uživaju u patnji drugih.

Pet vrsta nasilnog ponašanja:

1. Fizičko nasilje. Povređuje se tijelo druge osobe, udaranjem, šutiranjem, guranjem, davljenjem, čupanjem, zatvaranjem i zaključavanjem, otimanjem i uništavanjem stvari.
2. Verbalno nasilje. Podrazumijeva korištenje riječi da bi se povrijedila nečija osjećanja. To može biti: vrijeđanje, ismijavanje, omalovažavanje, kada se neko okrivljuje za nešto što nije uradio, ili mu se prijeti. Za ovu vrstu nasilja nasilnik i žrtva ne moraju da budu u direktnom kontaktu, oči u oči, već se može provoditi i pomoću savremene tehnologije, kada se uvredljivi sadržaji šalju putem društvenih mreža, SMS ili e-mail poruka.
3. Socijalno nasilje. Kada se pričaju laži, odnosno šire glasine o nekoj osobi ili se nagovaraju druge da se s tom osobom ne druže te kada se isto radi putem društvenih mreža, SMS ili e-mail poruka. Žrtva se isključuje iz grupnih aktivnosti i ogovara.
4. Seksualno nasilje. Uključuje sve radnje kojima se neku osobu, protiv njevolje, dodiruje po intimnim dijelovima tijela, upućuju joj se bezobrazne riječi i pogledi usmjereni na intimne dijelove tijela, pokazuju bezobrazne slike, ili ju se tjera na seksualne odnose, te kada se bezobrazni sadržaji u vidu slika i riječi šalju, putem društvenih mreža, SMS ili e-mail poruka, kako žrtvi tako i drugim osobama.
5. Psihološko nasilje. Uključuje prijeteće poglede, grimase, uhođenje, iznudiivanje novca, ucjenjivanje, te pozivanje žrtve telefonom i nejavljanje.

Koja djeca mogu postati žrtve nasilja?

Djeca koja su najčešće žrtve nasilja odskaku od druge djece po različitim karakteristikama, kao npr.: boja kože, vjerska i nacionalna pripadnost, način oblačenja, uspjeh u školi, itd. To su često tiha, mirna, pasivna, nesigurna djeca, djeca koja imaju nisko samopouzdanje, djeca koja su anksiozna. Vrlo često imaju malo prijatelja koji će da stanu na njihovu stranu kada se nađu u nevolji. Odnosi u njihovoj porodici su takvi da ih roditelji pretjerano štite. Iz ovakvih porodica dolaze djeca koja ne znaju da se zauzmu za sebe te imaju loše socijalne vještine. Ona su podobna kao žrtve nasilja jer ne prijavljuju nasilje. Djeca koja su žrtve nasilja vrlo često misle da su to zaslužila, te se kod njih razvija osjećaj krivice. Imaju manjak sigurnosti da potraže pomoć, često nemaju dovoljno podrške od nastavnika i ostalih učenika. To su takođe djeca koja su promijenila školu, pa su nova u razredu, te imaju pretjeranu želju da se ukllope, na bilo koji način. U rizičnu skupinu spadaju i nadarena, ljubazna djeca, djeca nižeg socijalno-ekonomskog statusa, djeca sa poteškoćama u razvoju, djeca razvedenih roditelja te djeca žrtve porodičnog nasilja.

Kada je riječ o karakteristikama djece koja predstavljaju moguće žrtve nasilja, bitno je da se napomene to da je njima potrebno pristupati sa velikim oprezom i ne vršiti generalizacije, u smislu da se, naprimjer, svako dijete koje je nadareno ne gleda kao žrtva nasilja.

Posljedice nasilnih oblika ponašanja

Djeca se vrlo teško odlučuju da prijave nasilje, tako da se nasilje nad njima, ukoliko nema tragova na tijelu, teško uočava. Međutim, roditelji i nastavnici treba da znaju da djeca na indirektan način, svojim ponašanjem, odnosno promjenama u ponašanju ukazuju na nasilje. Pored djece koja su žrtve nasilja, i djeca koja se ponašaju nasilno, kao i oni koji to nasilje posmatraju, mogu da imaju posljedice. Djecu koja trpe prepoznajemo po tome što su često tužna i depresivna, imaju nisko samopoštovanje, nesigurna su, karakteriše ih anksioznost i strah, ne ide im se u školu, ili se boje ići u školu i vraćati se, pa mole roditelja da ih voze i

Učenik demolirao zbornicu 26. 03. 2013. Učenik Srednje medicinske škole na Jezeru u Sarajevu, kako se saznaje, demolirao je zbornicu u toj školi i fizički nasrnuo na profesoricu koja je u teškom stanju. (*Nezavisne novine*)♦♦♦

Osnovna škola Malta na meti huligana 06.04.2014. Nakon krađe mobitela u prostorijama škole i napada na učenika u školskom dvorištu, u Osnovnoj školi Malta aktualiziran je problem videonadzora. (*Oslobođenje*)♦♦♦

dovoze iz škole, ili mijenjaju put do škole; kada treba da idu u školu dobijaju temperaturu, žale se na bolove u stomaku i glavobolje, često nisu raspoložena, znaju zaspati plačući, a da za to nemaju određeni razlog, povlače se u sebe, prestaju da jedu, imaju noćne more, a ponekad i nesanicu, odbijaju da razgovaraju sa roditeljima i postaju drska prema njima, kući se vraćaju sa poderanom odjećom ili torbom, pocijepanim knjigama, imaju neobjašnjive modrice i ogrebotine, ponekad i sama postaju nasilna, počinju zastrašivati drugu djecu, imaju problema sa koncentracijom, te, vrlo često, popuštaju i u školi. Neke žrtve su toliko uznemirene da pokušavaju ili počine samoubistvo.

Studije su pokazale da su u mladalačkom dobu takve osobe depresivnije od svojih vršnjaka. Duža izloženost nasilju ostavlja na njih duboke posljedice, koje kasnije utiču na emocionalni, društveni i profesionalni razvoj. Djeca koja su žrtve nasilja često ne žele da prijave nasilje, pa čak i kada se nasilje nad njima otkrije, vrlo teško progovaraju o njemu.

Koje posljedice nasilno ponašanje ostavlja na dijete koje se nasilno ponaša?

Takva djeca su vrlo često i sama bila izložena nasilju, bilo u školi, porodici ili negdje drugdje. Imaju lošiju pažnju i koncentraciju, često ometaju školske aktivnosti i imaju loš uspjeh u školi. Opčinjena su nasilnim filmovima, videoigricama, imaju malo prijatelja te su vrlo često neprihvaćena zbog svog ponašanja. Druže se sa drugom djecom koja su takođe nasilna i konstantno vole da se suprotstavljaju odraslim osobama. Često se osjećaju frustrirano i djeluju kao da ne saosjećaju sa onima nad kojima su izvršila nasilje.

Sklonost ka nasilju, ukoliko se ne zaustavi, ostavlja dugoročne posljedice i na nasilnika. Takva djeca često postaju agresivne osobe kad odrastu i ulaze u sukob sa zakonom. Djeci koja se ponašaju nasilno takođe treba pomoći, a ne samo ih kažnjavati. Ako im se ne pomogne, ona će odrasti u nasilne odrasle ljude i nasiljem će rješavati svoje probleme.

Grupa djece koja se najčešće zanemaruje u preventivnom radu jeste grupa posmatrača, iako i na njih čin nasilja može da ostavi određene posljedice. Kao po-

sljedicu toga što su prisustvovala nasilju, mogu imati povećanu anksioznost ili strah. Ukoliko su često izložena posmatranju nasilja takođe mogu u budućnosti postati tolerantnija prema različitim oblicima nasilnog ponašanja, te na taj način postati neko ko neće biti u mogućnosti da na adekvatan način odreaguje i pokuša pomoći žrtvi na bilo koji način.

Šta treba da se radi kada se nasilje desi?

Svako nasilje treba da se prijavi pravovremeno, kako bi se adekvatno reagovalo i spriječilo dalje nasilno ponašanje. Ono što djeca nad kojom se vrši nasilje ne treba da zakluče jeste da zaslužuju nasilje, jer nasilje ne zaslužuje niko. Žrtve nasilja obično osjećaju sram, jer je neko nasilan prema njima. Sram ne treba da osjeća žrtva, već onaj ko vrši nasilje, jer ta osoba ima problem. Djeca ne bi trebala sama da se suočavaju sa problemom nasilja, već treba da traže pomoć odraslih i to onih u koje imaju povjerenja, a to mogu da budu: roditelji, razrednik, omiljeni nastavnik, stručni saradnici u školi, direktor ili neko drugi.

Ukoliko roditelj sumnja da je njegovo dijete žrtva nečijeg nasilnog ponašanja, potrebno je da ga ohrabri da mu ispriča sve što može. Dok dijete priča, roditelj treba da se pridržava sljedećeg:

- da sluša svoje dijete i ne prekida ga i da mu pruži priliku da detaljno, koliko je u stanju, opiše događaje koji su vezani za nasilje,
- da razvija atmosferu povjerenja u kojoj se dijete, zbog toga što je žrtva nasilja, ne okrivljava, kako bi prijavilo svaki oblik nasilja koji se nad njim provodi,
- da ne ohrabruje dijete da uzvraća nasiljem prema osobi koja vrši nasilje.

Zastrašivanje, kao oblik nečijeg ponašanja, ne treba da se zanemaruje, već je potrebno reagovati odmah, čim se dijete prvi put povjeri da je doživjelo tu vrstu nasilja. Roditelji treba da se informišu o simptomima koji se javljaju kod djece koja su doživjela nasilje i da se potrude, ukoliko neki od njih prepoznaju, da potraže pomoć stručne osobe (npr. stručnog saradnika u školi, psihologa u nekoj zdravstvenoj instituciji).

Daci uče odbranu od seksualnih nasilnika

16.04.2014. Daci u Srbiji imaju čuvenu mogućnost da od svojih nastavnika na časovima fizičkog vaspitanja uče kako da se odbrane u slučaju seksualnog nasilja, koje prema podacima Savjeta Evrope doživi svaki peti mladi Evropljanin do 18. godine, javlja Tanjug. (*Radiosarajevo.ba*)•••

Učenik Tehnološke škole prijetio da će baciti bombu na profesore

28.05.2014. Policija je uhapsila učenika srednje Tehnološke škole u Banjoj Luci koji je prijetio profesorima da će baciti bombu na njih, a potom da će izvršiti samoubistvo skakanjem s mosta. (*Nezavisne novine*)•••

Lažna dojava o postavljenoj bombi na Medicinskom fakultetu

29.05.2014. Nepoznata osoba danas je oko 13:45 sati Prvoj policijskoj upravi javila da je u prostorijama Medicinskog fakulteta u Sarajevu postavljena bomba. (*Klix.ba*)•••

Ukoliko roditelj sumnja da se njegovo dijete nasilno ponaša, potrebno je to pokušati zaustaviti, tako što će:

- razgovarati sa djetetom i objasniti mu posljedice nasilnog ponašanja,
- povećati svoju prisutnost u djetetovim aktivnostima, više se baviti djetetom,
- ukoliko se primijeti model nasilnog ponašanja u porodici, uticati na te ljude da se drugačije ponašaju, kako dijete ne bi prisustvovalo nasilnim scenama u porodici,
- razgovarati sa djetetovim nastavnicima i stručnim saradnicima u školi, kako bi se i od njih dobila podrška u promjeni ponašanja djeteta,
- hvaliti svoje dijete svaki put kada se ne ponaša nasilno, odnosno, kada neku konfliktnu situaciju nenasilno riješi.

Što se tiče radnika škole, dovoljno je da se pridržavaju pravilnika o postupanju u slučajevima nasilja, gdje je jasno definisana njihova uloga, i gdje se nalaze detaljno opisani koraci koje profesionalci u školama preduzimaju, a koji su u skladu sa oblikom i posljedicama nasilnog ponašanja. Naravno, tamo gdje usvojeni pravilnici postoje. Tamo gdje ne postoje, treba da se angažuju na njihovom usvajanju.

I na kraju

Što se Leinog slučaja tiče, iz konkretne priče sa početka ovog članka, u pitanju nije riječ o običnom nasilju, već o zlostavljanju. Žrtva je dijete koje se adekvatno ponaša, ali koje je povučeno i želi da bude prihvaćeno u odjeljenju. Usljed potrebe da bude prihvaćeno (na šta ukazuje i to da je djevojčica Lea zvala zlostavljačice na rođendan), ona ne prijavljuje kontinuirano nasilje nad sobom, vjerovatno u strahu da se ne zamjeri djevojčicama koje ju zlostavljaju. Kada je borba protiv nasilja u pitanju, ovo je jedan od problema, jer žrtve obično trpe određeni vremenski period i kada se to odrazi kako na njihovo fizičko stanje tako i na psihičko, te kada i drugi saznaju, žrtva već ima dovoljno problema i sa njom treba da radi neko izvan škole, psiholog kliničkog usmjerenja. Zato je veoma važno da se u školi razvija atmosfera povjerenja na relaciji odrasli – dijete, kako bi se druga djeca, posmatrači nasilja, aktivirali i prijavljivali nasilje nad drugima.

Nasilno se ponašaju djevojčice koje, prema podacima iz priče, imaju problema u ponašanju, a jedan od njih je manipulacija drugima, izostanak emocija, uživanje u patnji drugih, kao i nesposobnost da se shvati ozbiljnost posljedica sopstvenog ponašanja. Kod jedne od njih u priči ima i materijala da se zaključi da potiče iz disfunkcionalne porodice. Ovdje imamo dosta elemenata da razmišljamo u pravcu koji nas izvodi iz konteksta same škole. Zašto? Zato što je ovo simptomatologija sa kojom ne mogu na kraj da izađu nastavnici i stručni saradnici u školi, već profesionalci iz centara za mentalno zdravlje i centara za socijalni rad. Koliko god je pravovremena intervencija važna, toliko je važno i ko interveniše. U ovom slučaju potreban je stručan, klinički rad, i sa djevojčicom Leom, žrtvom zlostavljanja, i sa djevojčicama koje su je zlostavljale. Takođe je važno pružiti podršku i roditeljima i jedne i druge strane i sa njima raditi na osnaživanju njihove uloge u vaspitanju djeteta.

Iako djeluje na kraju pisma da se situacija smirila, ova priča nikako nije završena. Dežuranje roditelja djeteta žrtve nasilja pred školom nije rješenje. Jedino rješenje jesu tretmani, tj. stručan rad sa djecom koja se nasilno ponašaju, kao i sa djecom koja su žrtve nasilja. Žrtve je potrebno osnažiti, a ne napraviti ih još više pasivnim i početi ih pretjerano štiti. Roditelji ne mogu da žive život svog djeteta, već trebaju da ga, u ovom slučaju uz pomoć stručnih osoba, osnaže da se u životu bori samo sa sobom.

Dakle, jedan od osnovnih koraka u borbi protiv nasilnog ponašanja naše djece jeste razumijevanje uzroka njihovog ponašanja, jer kao što se iz prethodnog teksta moglo vidjeti, svako njihovo ponašanje ima svoje objašnjenje, a najveći broj njih se nalazi u odgovornosti okruženja u kojem to dijete odrasta. Ukoliko djecu prepuštamo sredini i ne preuzimamo odgovornost za njihovo ponašanje i ona će to isto raditi svojoj djeci. Onda se možemo zapitati kako će naše društvo izgledati za koju godinu. ●

Monolog u trećem licu

Čuvar izgubljenih stvari

Vejsil Žutić je jedan od rijetkih muškaraca zaposlenih na radnom mjestu koje se u nomenklaturi školskih zanimanja uobičajeno naziva čistačica. Kako izgleda njegov radni dan, zašto pije tablete, od koga ga nikad ne zaboli glava, šta čini dobrog direktora i šta bi učinio kao ministar.

Selma Hafizović

Učenicima čiji roditelji nisu platili račun za ručak zvoní alarm

07.03.2014. Slovenskim učenicima čiji roditelji nisu platili račun za ručak zvoní alarm i taj novi način elektronskog prijavljivanja i upozoravanja na neplatiše u nekim osnovnim školama u Sloveniji izazvao je ljutnju roditelja. (Klix.ba) •••

Već petnaest godina je čistoća škole njegov životni poziv. Prije toga je radio u lokalnom gigantu koji se kao i većina sličnih u državi ugasio. Zaposlio se po konkursu i na preporuku roditelja koja je pričala o njemu tadašnjem direktoru. Imao je najviše bodova i dobio je posao.

Živi u drugom gradu, četrdeset kilometara od škole i svako jutro sa poslom počinje u 8:30. Tada su djeca već na času i škola je tiha. Do zvona. Onda nastaje larma, pjesma, urlici, nježnosti i grljenja zaljubljenih parova...

Sve to u njemu budi sjećanja na vlastite školske dane, u istoj školi. Tada socijalne razlike nisu bile tako jasno vidljive na djeci kao što su sada. Sad se prepoznaju djeca bogatih roditelja. Prije tako nije bilo, jer su svi bili podjednako bogati. Ali,

za razliku od tada, današnji profesori nisu *nedodirljivi*, danas su *pristupačniji*.

Možda je tako i zbog vremena u kojem živimo. Danas učenici manje poštuju profesore, ali ne poštuju ni svoje roditelje, pa što bi se iko tome čudio?

U školi uvijek postoje neke grupe koje prave probleme, ali nisu sva djeca problematična. Pojedinci su ti koji dolaze u školu da bi pravili probleme, da bi uništavali školsku imovinu i provocirali profesore. Njega ne provociraju, jer je s njima *dobar*, i stvari okreće na šalu. Voli djecu i djeca vole njega. Evo, baš su ga neki dan pozvali i na proslavu maturske večeri. Od djece ga nikad ne zaboli glava.

Poштуje direktora i sluša njegova naređenja. Ali i direktor njega posluša kad mu kaže šta im treba od sanitarija i ne štedi

Ministarstvo i akademska zajednica usaglašavaju Zakon o zvanjima 07.03.2014.

Prijedlog zakona o zvanjima koja se stječu završetkom visokog obrazovanja, a kojim se, između ostalog, uređuje stjecanje i korištenje strukovnih, akademskih i naučnih zvanja iz prvog, drugog i trećeg ciklusa studija, Vlada Republike Srpske utvrdila je na 48. sjednici. (Vlada RS) ●●●

Štrajk upozorenja prosvjetara, kraj školske godine bi mogao doći u pitanje

09.04.2014. Kantonalni gradski sindikati osnovnog obrazovanja i odgoja i Sindikat srednjeg i visokog obrazovanja Zeničko-dobojskog kantona danas su organizovali dvosatni štrajk upozorenja u svim osnovnim i srednjim školama na području kantona, kao i na Univerzitetu u Zenici. Razlog za štrajk jeste kašnjenje isplate plaća prosvjetnim radnicima zbog, kako su iz Vlade ZDK kazali, slabog priliva sredstava u budžet kantona. (Klix.ba) ●●●

Roditelji i nastavnici ne žele da učenici čiste smeće oko škola

03.05.2014. Nastavnici i roditelji učenika Osnovne škole Grbavica 2 ne slažu se s inicijativom vijećnika Novog Sarajeva da, u okviru predmeta Ekologija i zaštita životne sredine, djeca čiste prostor u krugu škole, zbog, kako kažu, nedostatka adekvatne opreme. (Dnevni avaz) ●●●

na tome. Direktor je dobar, korektan je podjednako prema svim zaposlenicima, i prema onima koji drže dnevnik i prema onima koji drže metlu.

Ni od drugih profesora ga ne zaboli glava, samo od domara koji pametari, pravi se važan i smatra se nekom veličinom. Kao da zna kako da ga iznervira i kao da to namjerno radi.

Onda odem u svoju prostoriju u kojoj se inače presvlačim i tamo popijem tabletu.

Za pritisak. Visoki.

Djeca su poslušna i prema profesorima i prema njemu. Često je svjedok njihove tuge zbog negativnih ocjena koje ih mogu koštati popravnog. Baš prošle godine se zadesio nasamo sa učenikom koji je bio utučen jer je morao na popravni iz hemije. Pokušao ga je utješiti riječima kako je život prolazan, kako će sve biti i proći pa i popravni, samo neka nauči makar nešto, da profesorica vidi da se potrudio. Ispušili su po jednu ispred škole i učenika je uputio kući, ali mu je cijeli dan bio na pameti. I taj dan je popio tabletu. Više sa učenicima ne puši ispred škole, jer odnedavno je u školu postavljen videonadzor i ne bi da se dovede u situaciju da ga direktor opomene. Šale sa djecom su mu *ispušni ventil od života*. Dosad je našao vreću njihovih kapa, šalova i rukavica ispod klupa. Sve to čuva u svojoj prostoriji koja dođe kao prostorija za *izgubljeno-nađeno*. Ništa ne baca. Nedavno je našao zlatni prsten, ali ga je predao pedagogici, a za pronađeni mobilni dobije nagradu – čokoladu.

Ne zna svu djecu po imenu, niti se trudi da ih zapamti, niti ih razaznaje po nacionalnosti. Ponekad samo vidi po dresovima, koje urijetko obuku, kako neko navija za Dinamo, a neko za Džeku... Ali njemu je svejedno, sva su mu djeca ista...

Od svih poslova mu je najmrže raditi pranje platoa i stepeništa ispred škole kad padne čađ. To se mora raditi više puta dnevno, a hladno je i radi se s vodom... Ali ne smije se ne raditi, da se čađ ne unosi dalje u školu. Ipak je ovo škola, a ne kotlovnica. Osim toga, ništa mu nije teško, ni čišćenje toaleta ni ribanje klupa ni brisanje podova, ni pranje prozora.

Neki profesori poslije časa obiđu klupe pa vide da li je neko šarao po njima i onda učenik mora očistiti to što je napisao. Do-

laze mu u njegovu prostoriju i traže arf da očiste klupu. Pojedini profesori to često rade, ne daju da se uništava imovina, odgajaju djecu i govore im da nije posao čistača i čistačica da ispravljaju njihov neodgoj. Pokušavaju ih uputiti da u školi ne rade ništa što ne bi radili u svojoj kući.

Ovo je 21. vijek, nema muških i ženskih poslova, i ne bi ga bilo sram prati prozore kod kuće, ali se zasiti tog posla na poslu, pa to radije prepusti supruzi. Njegovo je iznošenje i klofanje ćilima.

Da je profesor fizike, nekako bi olakšao nastavni plan i program, pojednostavio bi ga, jer fizika je teška i apstraktna za učenike. Nekako bi učinio predmete zanimljivijima, da zadrži učeničku pažnju, ne bi li zavoljeli učenje. Nekako... Ali još ne zna kako.

Da je direktor, uveo bi više reda u školu, da se zna gdje je čije mjesto, i profesora i čistača i domara. Posebno njega.

A da je ministar obrazovanja, prvo bi na vrijeme uveo plate radnicima i zauzeo se za profesore jer su oni zanemarena radna snaga, a rade veoma težak posao. Samo dobro plaćen profesor ima motiv za rad. S poslom završava u 15:30. Kad se odmori, pred mrak, ide sa ženom u šetnju. Bez mnogo razgovora.

Samo njih troje. Ona, on i tišina. ●

Исписна политика

Изгубљени у преписци

Прича с периферије образовног система; зашто и када основно образовање није обавезно?

Инес Хаскић

Ученици на наставу нису дошли чак 1,1 милион пута!

03.03.2014. У прошлој школској години, према информацији Министарства образовања, науке и младих КС, 16.381 ученик, колико их похађа средње школе у четири градске општине, изостао је с наставе чак 1.112.783 пута; од тога је 871.747 оправданих и 249.036 неоправданих изостанак. (Дневни аваз)•••

Одржан први састанак Тима за инклузивну образовну политику у БиХ у оквиру пројекта Регионална подршка инклузивном образовању
28.02.2014. На првом састанку Тима за инклузивну образовну политику у БиХ, одржаном 24. 2. 2013. године у Сарајеву разматрана је досадашња имплементација инклузивног образовања у БиХ, а дискутовано је о снагама, слабостима, приликама и изазовима (SWOT анализа) када је у питању инклузивно образовање. (ФМОН)•••

Кућа се налази на брду изнад школе. На крају више нема ни цесте, као нека стијена. Док пазимо гдје стајемо не можемо баш уживати у прекрасном погледу. У дворишту нас дочекују коњ и коке, и дјечак који, кад нас угледа, брзо сакрива цигарету. Тако изгледа школа у којој се учи бити одрастао већ са десет година.

Пуна собица кауча

Самед је сада петнаестогодишњак. Прекинуо је школовање у шестом разреду. Са још три брата и мајком живи у двије мале собе у поткровљу с једним прозорчићем, без струје. (Отац је сам у приземљу.) Умјесто кључа и браве користе колац који чува врата. Компјутер и све оно што би требало бити саставни дио њиховог одрастања и образовања, овој дјечи је незамисливо под свијећама. Породица иде на спавање када пада мрак (једна собица је пуна кауча) а буди се ујутро у пет сати и посвећује разним радовима у дворишту, уобичајеним дневним обавезама. Двојица Самедове браће, Рифет (предшколско) и Садбер (понавља шести разред), редовно иду у основну школу. Најмлађи син Исмир тек наредне године постаје школарац. Основна школа Ахмед Мурадбеџовић у Страњанима удаљена је неколико минута хода.

Самед је школу напустио по одлуци родитеља.

Желио сам ићи у школу, желим ићи и сада. Отац ми није дао, морао сам да радим. Њега школа не интересује, нисмо могли да се договоримо. Када сам требало у школу, увијек сам морао нешто да му помажем (да идемо у шуму, неки послови око куће и сл.), изостајао сам са наставе, имао лоше оцјене и на крају напустио школу (до тада сам већ два пута обновио разред, било ме срамотило). Сада има два посла. Ради на депонији са старим жељезом или иде са оцем у шуму по дрва. Први посао више воли јер тада зарађени новац припада њему. На другом послу ради за оца. Отац када прога дрва која донесемо сав новац остави себи и троши га на алкохол и цигарете.

Док је ишао у школу, а прије развода, потврђује ову причу Самедова мајка Мирсада, Самед је био у сталном сукобу са оцем. Новац који би син зарадио, муж је трошио на алкохол и цигарете. *Када не заради ништа шукао га је и шјерао од куће.* Након развода брака тражила је помоћ од удружења *Medica* Зеница (које пружа помоћ жртвама породичног насиља) и Центра за социјални рад, али Самед школовање није наставио. Тужбе су се повлачиле по ладницама док дјечак није напунио 15 година и ту се све завршило. Тако се заврши свака слична прича о обавезном деветогодишњем образовању.

Ово је, нажалост, само један од примјера колико је деветогодишње образовање у БиХ обавезно. Педагогица ОШ Ахмед Мурадбеџовић Шухрета Памук упозорава да у овој школи има још дјеце која не долазе на наставу.

Нисмо имали ситуацију да неко избјегава обавезу да уише дијете у школу. Одустајање од школовања је најјачије кад дјеца прелазе из разредне у предметну наставу (и су најчешће дјеца која долазе из још удаљенијих села, која до петог разреда иду у неку породичну школу). Тада шаљемо позиве родитељима. Након три неуспјела контактирања шаље се допис Министарству образовања, које је надлежно да обезбједи обавезно бесплатно деветогодишње образовање за сву дјецу,

За помоћ сиротишту и избјеглицама ученици продавали своју одјећу и обућу
07.03.2014. Ученици Коледжа уједињеног свијета у Мостару јучер су на Шпањолском тргу продавали своју одјећу, обућу, књиге и осталу опрему по симболично ниским цијенама како би прикупили што више средстава за помоћ дјеци мостарског сиротишта Египатско село и избјеглицама које живе у кампу Тасовчићи код Чапљине. (Дневни лист)♦♦♦

*Ње према правилу треба да ујутри пре-
кршајну пријаву. Шта уради Минис-
тарство нама није познато, повратна
информација не долази, а деца која
одсутану не настављају школовање. У
ОШ Ахмед Мурадбеговић се није десио
нији један позитиван раслети. Зани-
мљиво је да су ученици који много из-
остају у септембру мјесецу прилично
редовни јер тада требају појврде о
редовном похађању наставе. Те поро-
дице су углавном корисници помоћи
Центра за социјални рад, дјечијег до-
длајка или неког облика једностране
помоћи. Када добију појврду шко-
ла престаје да их интересује.*

Проблеми које школа тренутно има

З. Д. има проблема од првог разреда. У школу је уписана без родног листа уз помоћ познанства и обећања мајке да ће средити потребну документацију. Све вријеме се водила под другим именом, као Ферида. Школа је обезбиједила сва потребна средства да се овај проблем ријеша, али је мајка и уз новац на-

лазила разна оправдања. Дјевојчица је добила родни лист када јој је умро дјед, када је породица требала сву потребну папирологију да оствари право на пензију. Тада је већ била трећи разред. Током школовања З. је имала велики број изостанака. Води борбу и са оцјенама. У првом полугодишту ове школске године имала је 114 оправданих и два неоправдана часа. Оправдани часови се не нижу у континуитету, није у питању болест, дјевојчица је стално изостајала по један или два дана. Наставница математике је обавила разговор са З. и објаснила јој да уз велики број изостанака може да изгуби годину. Друго полугодиште дјевојчица иде редовно у школу.

Ученик седмог разреда, који понавља годину, **Л. М.** има укупно 445 оправданих и 10 неоправданих часова. Дјечак живи само са оцем. Разлог његових изостанака је, према мишљењу педагогичке, несрећена породична ситуација и небрига родитеља. Отац је, за вријеме његовог досадашњег деветогодишњег школовања (дјечак је понављао разреде), само једном дошао у школу на разговор (школа је редовно слала позиве) када се десио проблем са Л. и једним старијим учеником. Ни покушаји телефонског контактирања и разговора за педагогицу нису били пријатни јер се за све проблеме који настану отац позива на националну основу, што се пренијело и на дијете (школа је готово једнонационална). Случај је пријављен Центру за социјални рад.

З. и Л. нису једини ученици који имају велики број оправдано-неоправданих изостанака. Ова школа у првом полугодишту имала је још пет оваквих ученика.

*Највећи проблем је тај што је врло те-
шко остварити сарадњу са родитељи-
ма. Сва та деца имају различите поро-
дичне проблеме, родитељи се разводе,
самохрана отац, самохрана мајка итд.
Родитељима те дјеце школа простио
није приоритет. За одсућавање од
школе наводе различите разлоге, да не-
мају услове да шаљу дјецу у школу, да не
могу обезбиједити уџбенике, сендвич,
карту за аутобус и сл. Један родитељ
је дошао, пописао изјаву да не може да*

Свака трећа млада особа одустаје од школовања

11.03.2014. Босна и Херцеговина обара многе неславне рекорде, а за њезину будућност посебно је шокантан податак да три пута више младих у БиХ него у земљама Еуропске уније напушта школовање у доби између 15 и 24 године. (Вечерњи лист)♦♦♦

Ђаци наставу похађају и у баракама

14.03.2014. У Србији још има школа, већином у сеоским срединама, које не испуњавају основне услове за квалитетно образовање, попут ОШ Никола Тесла близу Београда, гдје се настава за ученике прва четири разреда одвија у монтажној бараци. (Al Jazeera Balkans)♦♦♦

школује дијете, а након тога видим га на сјаници са друшћивом, циђаретице, пиво и сл. Иако социјални случајеви добију циђенике, унутар школе се најправи организација и за сендвич, Мерхамет донира прибор, Министарство пријевоз, али онда родитељи кажу да немају одјећу и обућу. Организујемо и то, а онда добијемо информацију да родитељи продају све то шћо дјеца добију. А један отац је дошао и рекао: нека дође казна, одлеђаћу је, у затвору барем имам шћа да једем и пијем, а жени и дјеци ће остати шћај новац.

Дјеца плаћају 10 КМ на почетику школске године Зеницатрансу за чифове, док Министарство сноси трошак транспорта. Чифове дјеца враћају по завршетку школовања, те им се враћа уложених 10 КМ. Родитељи немају неку посебну филозофију, уљавном се све своди на то да нису у мођућности да школују своју дјецу. Примјер за то је дијете (живи само са мајком) које је до 17. децембра 2014. године најправило 180 оправданих изостанака (што ни у овом случају нису изостанци у конти-

нуитију). Мајка донесе оправдање у школу (није у шћићању болести него бриђа о мајци), да јој треба помоћ дјечака, да је води на контролу код доктора и сл. После дије чујемо од друђих ученика да овај дјечак иде са мајком у комшилук, на сјела, а не долази на наставау. Када је уозорен, као и З., смањило се број изостанака. Али, мајка не долази у школу и не реађује на позиве. Тешко је усоставити комуникацију. Мођуће је да ти људи немају школу у свом сисћему вредности. А ако оваква дјеца ићак ућину средњу школу онда самостално сазријевају.

Од Министарства не добијемо повратне информације, нићи се дијете враћу у школу. Пријава се обнавља сваке године док дијете не најуни ићинаест године. 2005. године смо прошили и семинар о одговорности које имамо на овом радном мјесту (да смо дужни пријавити случај ако уочимо да је над дјецом вршено насиље). Када сам на крају 2010. године учила шћакву ситиуацију, насиље у породици, и у сарађи са директором одлучила да реађујем (не збођ казне, него да се све то заустави, да се помоћне дјетићу) отићила сам у Medicu Зеница по савјет, а они су ме даље ућућили у Центар за социјални рад. Тамо су ми објаснили да све то морам пријавити МУП-у Зеница. Није ми било пријатно, познавала сам оца тоођ дјетића, али сам пријавила случај. Рекли су да ће доћи у школу по подаћке, али никада нико није дошао. То дијете је убрзо најустило школу. Када га данас ићићате шћа се десило, каже да му родитељи нису дали да иде у школу.

Враћамо се а да нисмо Самеду поставили нити једно питање о школи. Њих треба поставити на другом мјесту. Пребацити кривицу само на родитеље није довољно, а понекад је и лицемјерно. Самедова мама је одлучна да њена остала дјеца не напусте школу, али она сама не може против обичаја, система, културе... Дјеца нису приватна својина него опште добро. Веће и важније од пословних простора и грађевинских дозвола којима се кантоналне и општинске власти најсрчаније баве. ●

Matematika vs. metodika

Šipak, ali ipak

Preписка jednog roditelja i jednog matematičara o potrebi za drugačijim pristupom izučavanju matematike u osnovnoj školi

Marko Ban

Student dobitnik *Pupinove nagrade*

24.03.2014. Student Elektrotehničkog fakulteta iz Banja Luke, Aleksandar Pajkanović, ovogodišnji je dobitnik *Pupinove nagrade Matice srpske*, koja se dodjeljuje za studentske radove koji predstavljaju doprinos tehničkim i prirodno-matematičkim disciplinama kojima se bavio srpski naučnik i pronalazač Mihajlo Pupin. (*Nezavisne novine*)•••

Prvo pismo roditelja šestaka: Šipak jabuka

Poštovani prijatelju, šaljem Vam izvod iz udžbenika matematike za VI razred osnovne škole. Matematika je Vaša struka i možda mi pomognete da shvatim kakve veze to ima sa životom. Šta ovdje piše: da ako imamo tri jabuke i podijelimo ih na šestoro djece, svako dijete neće dobiti polovicu, nego šipak. Niko neće dobiti ništa, a svima će ostati tri jabuke. Koja su metodička opravdanja da se matematika radi na ovaj način? Razred je šesti, djeca imaju 11 godina...

Prvi odgovor profesora matematike: Algoritam dijeljenja

Ključna stvar u primjeru koji je povod za ovaj razgovor jest tzv. algoritam dijeljenja. Općenito formulirano u skupu \mathbb{N}_0 imamo sljedeću tvrdnju:

Ako $a \in \mathbb{N}_0$, $b \in \mathbb{N}$, tada postoje jedinstveni brojevi $q, r \in \mathbb{N}_0$, takvi da je $a = bq + r$, gdje je $r < b$.

Ovdje a zovemo dijeljenikom, b djeliteljem, q količnikom, r ostatkom.

Za učenike viših razreda ne bi trebalo predstavljati veći problem da shvate ovaj algoritam dijeljenja u ovoj njegovoj općoj formulaciji. Međutim, pitanje je mogu li učenici šestog razreda to shvatiti. Moj odgovor je da ne mogu sasvim, jer još nisu u stanju da iz matematike konkretnih obje-

kata (brojeva, geometrijskih likova...) pređu u matematiku apstraktnih objekata.

U matematici se sve i sastoji od teorema iskazanih na način sličan ovome algoritmu dijeljenja, ali bavljenje njima i njihovo razumijevanje je nešto što dolazi nakon što se nauči dobro računati i dobro *baratati* s konkretnim objektima, npr. brojevima.

Zato je potrebno da se općenite tvrdnje, (specijalno – algoritam dijeljenja), neka konkretniziraju kako bi ih učenici usvojili i shvatili u razini konkretnih objekata, specijalno – zadanih prirodnih brojeva. Vježbajući ovaj algoritam kroz određeni broj primjera oni će biti u stanju primijeniti taj algoritam na bilo koje zadane brojeve, a odatle pa do shvaćanja algoritma u njegovoj općoj formulaciji još je samo jedan korak. Ukoliko je postojala sumnja da li je u dijelu (b) primjera 2. izveden korektan zaključak, nakon ovih gornjih razmatranja ona bi trebala biti otklonjena.

Međutim, ako bismo pokušali prenijeti ovaj problem u *realan život* pa postaviti pitanje s jabukama i šestoro djece, odgovor bi bio da će svako dijete dobiti pola jabuke. To je točno, ali taj zaključak nije izveden na osnovu algoritma dijeljenja. Algoritam dijeljenja ne uvodi prave razlomke, tj. brojeve koji nisu prirodni, on govori o rastavu dijeljenika preko djelitelja, količnika i ostatka, koji su svi određeni iz skupa \mathbb{N}_0 .

Da utvrdimo šta se zapravo želi uraditi, analizirajmo Primjer 2.(b) detaljnije. Ovdje je $a=3$, $b=7$. Tražimo prirodan broj q i prirodan broj $r < 7$ takve da je $3 = qb + r$. Očito je da mora biti $q=0$ i $r=3$. Dakle, količnik je 0 , a ostatak je 3 .

Na sličan način urade se svi preostali primjeri i zadaci sa prikazane stranice. Nakon što ih urade, učenici će biti u stanju da shvate *kako radi* ovaj algoritam. Iako pojava *slova* za učenike tog uzrasta može djelovati zbunjujuće, držim da su ovdje učenici na prirodan i metodičan način uvedeni u temu, jer se kroz izradu konkretnih primjera mogu riješiti te zbunjenosti i time se polako, korak po korak, kroz lekcije obrađene na sličan način, uvoditi u ono što zapravo jest matematika, u područje njezine apstraktnosti i općosti. Samo što je put do toga dugačak nekoliko godina.

Banja Luka neće dobiti drugu gimnaziju

09.04.2014. Nema realnog osnova za otvaranje druge gimnazije u gradu, ali će biti otvoreno novo prirodno-matematičko odjeljenje u prostorijama OŠ *Georgi Stojkov Rakovski* i sa njim će postojeća Gimnazija imati ukupno 12 odjeljenja, najavljuje ministar Goran Mutabadžija. (*Nezavisne novine*)♦♦♦

Matematičari se bore za plasman na Olimpijadi u Južnoj Africi

07.05.2014. Završne kvalifikacije za Međunarodnu olimpijadu matematičara u julu ove godine u Cape Townu (Južna Afrika) za bosanskohercegovačke srednjoškolce održat će se na Elektrotehničkom fakultetu u Lukavici 10. i 11. maja, piše agencija Patria. (*Radiosarajevo.ba*)♦♦♦

Međunarodna škola Sarajevo ostvarila najveći uspjeh na matematičkoj olimpijadi

13.05.2014. Međunarodna škola Sarajevo (International School of Sarajevo) ostvarila je najveći uspjeh na 19. olimpijadi iz matematike koja je održana na Elektrotehničkom fakultetu u Istočnom Sarajevu. (*Radiosarajevo.ba*)♦♦♦

Primjer 2.

- a) Koliki ostatak može biti kod dijeljenja $a : 7$, $a \in \mathbb{N}_0$?
b) Da li je tačno $3 : 7 = 0$ sa ostatkom 3?

Rješenje:

- a) Ostatak dijeljenja prirodnog broja a brojem 7 može biti jedan od brojeva: 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6 (tj. broj iz skupa \mathbb{N}_0 manji od 7).
b) Kako je $3 = 7 \cdot 0 + 3$, tačno je da je $3 : 7 = 0$ sa ostatkom 3.

Zadatak 3.

Drugo pismo roditelja šestaka: Traumatematika

Dragi prijatelju, hvala ti za brz odgovor, iako njime nisam sasvim zadovoljan. Naime, ne vidim zašto bi djetetu koje nikad neće upisati matematički fakultet bilo važno da zna algoritam dijeljenja?

Ti, izgleda mi, braniš ovaj pristup iz pozicije matematičara, kome je lojalnost struci na prvom mjestu. Međutim, velikom broju djece je matematika trauma... Nemoguće da su sva ona glupa, lijena, nesposobna... I da se zaista ne može bez tih silnih instruktora, suza, panike, batina, popravnih, jedinica...

Vjeruješ li, zaista, da metodičari matematike znaju šta i zašto rade?

Drugi odgovor profesora matematike: Popustljiva nedopustljivost

U sadašnjim okolnostima, nastavni plan i program iz matematike ne treba mijenjati, zato što on ionako predstavlja minimum znanja koji trebaju usvojiti svi budući studenti prirodno-matematičkih, informatičkih i tehničkih znanosti, i ostali koji će na bilo koji način biti vezani za matematiku. Naravno, i radi općeg obrazovanja.

Ali je u postojećim okolnostima potrebno promijeniti pristup, tj. način izlaganja toga gradiva, i način ocjenjivanja, imajući senzibiliteta prema učenicima koji ne pokazuju interes za matematiku. Ne može se dopustiti da oni doživljavaju traume zbog *neznanja* matematike, ali se ne može dopustiti ni da oni koji su sposobni za matematiku nemaju priliku to slušati i učiti na potrebnom nivou.

Najbolje bi, svakako, bilo da se promijene ove *postojeće okolnosti*.

Treće pismo roditelja šestaka: Algoritam okolnosti

Dragi prijatelju, priznajem da me veseli ova naša prepiska, i zahvalan sam na tvom strpljenju. Možda na kraju dođemo do neke jednačine u kojoj jabuke neće trunuti pored gladne djece. Na šta tačno misliš kad kažeš *postojeće okolnosti*? Kako bi ti uredio nastavu matematike u osnovnoj školi?

I treći odgovor profesora matematike: Ocjene na procjenu

Sadašnje okolnosti su takve da je svaka maštovitost ograničena. Ali, mogli bismo ipak ponovno razmisliti o tome šta koja ocjena treba da znači. Po jednom (starijem) didaktičkom pravilu, da ga interpretiram slobodnije, dvojka treba da predstavlja *mogućnost prisjećanja*, dakle nju dobiva onaj učenik koji otprilike zna o čem se tu radi ali ne više od toga. Tako nitko tko bi se imalo potrudio i pratio nastavu ne bi mogao imati jedan iz bilo kojeg predmeta, pa tako ni iz matematike. Trojka označava sposobnost prepoznavanja sadržaja i njihove kontekstualizacije, četvorka sposobnost reprodukcije sadržaja, a petica se daje za kreativnost, dakle za one koji znaju *razmišljati* o naučenim sadržajima i na osnovu njih dolaziti do novih, samostalnih, zaključaka.

Tako bi bilo mnogo manje petica u našim školama, što je dobro, ali bi bilo i mnogo manje jedinica, jer se za dvojku ne bi tražilo ono što treba da se traži za trojku ili četvorku. Samo da je uvjeriti nastavnike da se drže toga. ●

slika

U be i ha

Brojem i slovom

SVE su škole

Pod istim korovom...

Matematika ne vjeruje suzama

Licenca za ubijanje u pojam

Često, kada bi nastavnik ili nastavnica na početku časa pitali gdje je neko ko fali, a mi odgovarali da je pobjegao, slijedila bi pouka da učenici ne bježe iz škole, jer ih niko ne progoni, već da ne dolaze na nastavu. Ali istina je da učenici zaista bježe iz škole, a najčešće zato što ih progoni matematika. Zašto je ona traumatičan predmet u našim srednjim školama? Zbog čega se najviše novca troši na instrukcije o gradivu koje bismo trebali savladati u školskim klupama? Zašto učenici mrze matematiku?

Armin Stefanović

Poznata imena šest putnika na Juniorsku balkansku matematičku olimpijadu

06.06.2014. Šest matematičara izabralo je plasman na XVIII Juniorsku balkansku matematičku olimpijadu, koja će se održati od 21. do 26. juna u Ohridu. To su Amar Kurić (OŠ Č. Vila / Sarajevo), Milica Đokić (OŠ Sveti Sava Istočno Sarajevo), Tijana Babić (OŠ Georgi Stojkov Rakovski Banjaluka), Stefan Jurošević (OŠ Vuk Karadžić Vlasenica), Azur Đonlagić (KŠC Sveti Franjo Tuzla) i Marija Đurić (OŠ Vuk Karadžić Doboj). (Nezavisne novine) •••

Treći razred jedne sarajevske gimnazije priznaje da su ponekad krivi oni sami, zbog nerada, a ponekad nastavnici, jer ne objašnjavaju dobro, ali da su većinom razlog loši nastavni planovi i programi. I uglavnom se svi slažu da matematika ne bi bila bauk ukoliko bi se povećao broj časova vježbanja i ponavljanja, dodala dodatna i dopunska nastava, smanjio broj učenika u svakom razredu i kad bi bila manja norma za nastavnike.

Matematika je zahtjevna. Ona traži matematičko i logičko mišljenje, te vladanje osnovnim matematičkim i logičkim operacijama: analiza, sinteza, identifikacija, negacija, analogija, generalizacija i dr. Nastavnici ne posjeduju taj kvalitet, pa ga ne mogu razvijati kod svojih učenika, tvrdi prof. dr. Šefket Arslanagić, koji je do 2012. godine predavao predmet Metodika matematike na Prirodno-matematičkom fakultetu u Sarajevu. Kao krivice on uglavnom vidi nastavnike: Oni prave bauk od matematike. Nisu spremni, a često ni sposobni da objasne gradivo, stavljaju velike zahtjeve pred učenike i roditelje, i time ih čine žrtvama. Na taj način oni grade autoritet, što je apsolutno pogrešno. Nastavnici koji su prošli obuku na Prirodno-matematičkom fakultetu napravili su pomak na svojim radnim mjestima, ali je njihov broj mali. Ti nastavnici su morali slušati Pedagogiju, Psihologiju, Dida-

ktiku, Metodičku praksu, Metodiku nastave matematike, polagali su ispit po svjetskoj literaturi, bili su dužni držati čas u osnovnoj ili srednjoj školi. Nažalost, većina nastavnika nije završila nastavnički smjer, već samo matematiku, a onda su položili pedagošku grupu predmeta na Filozofskom fakultetu. Arslanagić smatra da to nije pravo rješenje. Takvo znanje nedovoljno je za rad u školi, što praksa i pokazuje. Po mom mišljenju, metodiku matematike mora predavati matematičar, jer je on svjestan problema koje matematika kao predmet sa sobom nosi, što pedagog ne zna. Također, sada je sve to uprošteno jer bolonja preferira pismenu formu ispita, a metodika traži praksu.

Asistent na Prirodno-matematičkom fakultetu, Dženan Gušić, slaže se da su nastavnici veliki problem, ali smatra da i sami učenici ne rade dovoljno: *Kada bi učenik proveo onoliko vremena učeci matematiku koliko provede učeci historiju ili geografiju, ne bismo imali toliko problema.*

(Pogrešno! Učenici su ničim pritisnuti rekli da matematiku rade duže i više nego bilo koji drugi predmet.)

Gušić također smatra da je bolonja učinila svoje, te da se situacija u državi odražava i na sve segmente društva, pa tako i na obrazovanje: *Motodici se posvećuje onoliko pažnje koliko nastavni program dozvoljava. Treba imati u vidu da je to samo jedan od mnogobrojnih predmeta. Taj program se fokusira na obrazovnom, a ne odgojnom, gdje metodika ispašta.*

Kakvo je obrazovanje nastavnika na PMF-u?

Studentica treće godine Prirodno-matematičkog fakulteta u Sarajevu osjeća se sposobnom za rad u školi, nakon što je prošla odgovarajuću pripremu:

Kada je riječ o metodici na trećoj godini dužni smo položiti dva predmeta: Metodičku praksu i Metodiku nastave matematike. Meni nije predavao prof. Arslanagić, već ass. Gušić. Iz predmeta Metodika nastave matematike trebamo samo položiti pismeni ispit. Dobijemo zadatke da riješimo, a potom da metodički obradimo. Na predmetu Metodika dužni smo slušati deset časova u nekoj školi, voditi metodički dnevnik, zapisivati metodičke elemente, napisati pripremu i održati čas, a na drugoj godini slušamo Pedagogiju, Psihologiju i Didaktiku.

Problemi koje ona vidi u obrazovanju su višestruki kada je riječ o matematici: Profesori ne žele svesti lekciju na nivo koji djeca razumiju, a često im je mrsko raditi korak-po-korak, preskaču dijelove zadatka, te ih učenici ne mogu pratiti. Jedan zadatak se može uraditi na više načina, što mi učimo na fakultetu, ali nastavnici preferiraju jedan, ili znaju samo jedan, pa to nameću učenicima.

– Ako većina razreda savlada lekciju, a nekoliko učenika dobije nisku ocjenu, očigledno je problem u nama, učenicima. (Dženita)

– Kod nekih profesora možeš naučiti na času, ali neki nemaju način da prenesu znanje iz bilo kojeg predmeta. (Amar)

– Ukoliko mnogo odličnih učenika ima loše ocjene iz matematike, a nastavnik se trudi da prenese znanje, i pokušava pokazati, ali nema dovoljno vremena da detaljno obradi lekciju, onda je problem u nastavnom planu i programu. (Ahmed)

– Mislim da je problem u zastarjelim planovima i programima. Bilo bi lakše da imamo više časova da nešto obradimo. (Emir)

– Mi radimo prve dvije godine jedno gradivo, a onda druge dvije ponavljamo to isto. Bolje bi bilo da sve četiri godine radimo jedno gradivo, ali da je ono raspoređeno na bolji način. Ovako je gradivo nagomilano i ne može se stići. (Irma)

– Pored plana i programa jako je bitan pristup pojedinca matematici. Mnogi učenici sebi kažu na početku da je to preteško i na taj način, autosugestijom, naprave sebi problem. Kada bi pokušali promijeniti perspektivu riješili bi dio problema. (Damir)

– Matematici se posvećuje previše pažnje, a mnogima neće ni trebati matematika na tom nivou nakon srednje škole. Više bi se pažnje trebalo posvećivati engleskom jeziku, koji će nam svima trebati. (Amar)

– Također, problem su blok časovi. Učenici se ne mogu koncentrisati toliko dugo. S druge strane, za jednu oblast je predviđeno malo časova. (Ahmed)

– Za razliku od instruktora koji nam može posvetiti dovoljno vremena i pažnje, te se fokusirati na jednu oblast i odgovoriti na sva naša pitanja, nastavnik nema vremena da se osvrće na svaku pojedinost, prinuđen je da ostavi mnogo toga nama da sami preradimo, a u razredu je veliki broj učenika tako da za pitanja nema vremena. (Seid)

Oni nemaju osjećaja za nivo na kojem se učenik nalazi, što je sasvim razumljivo, i sama sam se susrela s tim problemom. Fakultet je mjesto gdje bismo se trebali naučiti prilagođavati učenicima.

Ona ističe kako postoji mit o matematici kao teškom predmetu, što često utječe na loše rezultate. Dužnost nastavnika je da i o tome razgovara sa učenicima: *ukoliko nastavnici matematike rade onako kako su naučeni na fakultetu, da li metodički obrađuju jedinice, da li imaju pripremu za čas, ako ne rade šta hoće i kako hoće, računajući da ih niko ne provjerava, matematika nije bauk.*

Ko je kriv?

Loš učenik je produkt loših roditelja, lošeg društva, lošeg nastavnika, lošeg plana i programa ili neke kombinacije navedenih elemenata. Djeca se ne rađaju nesposobna za matematiku, pa je sigurno da među njima ne treba tražiti glavne krivce za teror matematike u učionicama. Po svemu, loši nastavnici i loši planovi i programi ubojita su kombinacija. Prilagođavanje matematike učenicima, kao discipline koja prva počinje razvijati naučni metod rada u svijesti učenika, ključno je da bi oni mogli rješavati bilo koji problem u životu, a ne samo matematički. Nažalost, većina nastavnika na to nije spremna, ni sposobna, tvrdi prof. Arslanagić. Ali i oni nastavnici koji dobro obavljaju svoj posao prisiljeni su da ubrzaju tempo, nemaju vremena da se osvrnu na učenike, da vježbaju i razgovaraju, zbog toga što su pod pritiskom lošeg nastavnog programa, velikog broja učenika i nemogućom normom rada. Sve ovo potvrdili su i anketirani učenici, inače odlični matematičari.

Možda je potez na roditeljima. Ukoliko pola razreda pada iz matematike, onda očigledno nije ni dobro ni fer rješenje da bogati plate instrukcije a siromašni gube godinu. Rješenje je *natjerati* nastavnike i uprave škola da traže reformu koja neće u vrhu prioriteta imati čuvanje nastavničke norme. Nego novi pristup nastavi, nove programe i nove standarde, prilagođene mogućnostima djece, i vremenu u kojem žive. ●

slika

Djece u školi

Ko kišnih kapi.

Ali kako rastu

Dobrota hlapi...

Поводом Бразила

О читању и скандирању

Зашто настава књижевности не треба да буде тренинг фудбалског навијања

Дејан Илић

На Свјетски дан књиге прикључите се акцији *И ја имам право да читам књиге* 23.04 2014. Удружења *Метаморфоза* и *Руку на срце* из Сарајева су одлучили на Свјетски дан књиге покренути велику акцију под називом *И ја имам право да читам књиге* која ће трајати до краја мјесеца маја, а има за циљ скренути пажњу јавности на проблем који се данас јавља у многим мањим срединама у којима још увијек, нажалост, не постоји довољно услова за квалитетно опремљене библиотеке. (*Radiosarajevo.ba*)♦♦♦

Дана 12. јуна почело је у Бразилу Светско првенство у фудбалу. Та глобална спортска приредба траје месец дана. На њој се такмиче 32 националне репрезентације, међу којима и тимови Хрватске и Босне и Херцеговине. Шта то практично значи за наставнике и наставнице који предају матерњи језик и књижевност у овим земљама (подразумева се – на приближно исти начин и за оне у већини осталих држава чије су се екипе пласирале на завршно надметање)? Наравно, не мислим овде само на то да и они као и њихови ученици седе испред телевизора и здрушно навијају за своје тимове. Не желим да скренем пажњу ни на то да се највећи број њих неће ниједном запитати зашто шалове, капе и заставе с националним обележјима нервозно стежу знојавим рукама у својим домовима, а не на стадионима у Бразилу: тамо су се, наиме, нашли само они који себи могу да приуште скуп пут, смештај и карте за утакмице – а наставници, као и безмало сви њихови ђаци, о томе могу само да сањају. Дакле, овде бих да говорим баш о њиховој професији предавача матерњег језика и књижевности и последицама које по ту професију може имати текуће светско првенство у фудбалу. Ако је средишња сврха наставе језика и књижевности у основним и средњим

школама утувљивање одговарајућег колективног (националног) идентитета и развијање привржености само једној колективној (национално осакаћеној) традицији, онда већ сада можемо мирно да кажемо да ће током ових месец фудбалских дана, у надметању на истом послу са својим (националним) репрезентацијама, наставници сасвим извесно бити – поражени. Све оно што су радили у школама током протекле године, па и све оно што се наставом књижевности постиже током обавезних девет, једанаест или дванаест година школовања показало се као небитно у поређењу с идентитетским учинком који ће за само месец дана остварити национални тимови који су се пласирали на најважније фудбалско такмичење. Уколико је жељени учинак у формирању националне свести и изградњи националног идентитета постизање једнообразне страсне привржености једном (националном) означитељу који се, узгред, темељно празни од сваког смисла и значења, па се баш зато ниједног тренутка не доводи у сумњу, онда се ниједна школа по свом учинку не може мерити с фудбалом и националном фудбалском репрезентацијом. А сва је прилика да јесте тако ако судимо према званичним програмима који прецизно одсликавају државотворне замисли својих креатора. Из тога следи да зарад потпуног успеха у идентитетској настави, ђаци не треба да читају књиге, довољно је да навијају. То јест, настава књижевности могла би се мирно избацити из школских програма, на њено упражњено место могао би се поставити фудбал – и то ни на који начин не би умањило досадашњи идентитетски учинак.

Не би требало томе да се чудимо, бар када је о фудбалу реч. Према једној струји мишљења о националним колективима и њиховим идентитетима (Benedict Anderson), нације су *замишљене заједнице*, а то значи да су превише велике да дозволе непосредан контакт између свих својих припадника, па их стога они морају замишљати. За разлику од породице или племена, чији чланови свест о припадању развијају на основу онога што им је непосредно до-

Представа *Како је написано прво писмо о читању и образовању*

15.04.2014. Премијера представе за дјecu *Како је написано прво писмо* према тексту Rudyarda Kiplinga бит ће играна 18. априла у Центру за културу Сарајево. Ријеч је о обради једне од прича из књиге *Истините приче*, а говори о неписмености и незнању. (*Radiosarajevo.ba*) •••

ступно, нација зависи од снаге имагинације својих припадника. Чланови националног колектива дакле имагинурају границе своје заједнице, а те им границе омогућавају да себе виде као различите од чланова других великих националних колектива. Нећемо се упуштати у разматрање једне битне подструје (Eric Hobsbawm) ове школе мишљења о нацијама и њиховим идентитетима, која је учинила логичан корак од замишљања ка измишљању традиција на које се наслањају колективни идентитети, а све са циљем да се учврсте социјална кохезија и приврженост замишљеном (или измишљеном) идентитету.

Овде нас занима фудбал и његова двострука улога у изградњи и одржавању националног идентитета. С једне стране, локални фудбалски клубови који су организовани у национални систем такмичења омогућавају припадницима нације да себи конкретно представе размере своје заједнице. Поред тога, посредством везаности за локалне клубо-

ве који се такмиче у националним лигама, чланови – навијачи стичу свест о припадању заједници која својом величином далеко надилази локалне размере. Све негативне учинке антагонизма који се развијају између навијача различитих клубова, антагонизма, дакле, за које би неко могао помислити да подривају идеју о хомогеном националном колективу, потискује, ако их сасвим и не брише, снажно задовољство што га осећа сваки навијач када његов клуб тријумфује у националном такмичењу: титула шампиона нације и понос на њу надилазе ограниченост локалне привржености и ту приврженост подижу на национални ниво. С друге стране, приврженост националној репрезентацији на међународном такмичењу има јасну сврху повлачења граница између нашег и осталих националних колектива. У свему томе, идеалним носиоцем идентитетских обележја фудбал чини његова потпуна значењска испражњеност. Символи националног идентитета јесу и морају бити празни како би се прилагодили увек новим ситуацијама и потребама колектива, па су у том смислу фудбал и фудбалска репрезентација идеално платно на које се могу пројектовати и за које се могу везати (пришити) тренутне потребе националних навијача. Будући да сам по себи нема јасан садржај (он му се увек накнадно приписује), фудбал не може бити повод за озбиљније раздоре, што га чини идеалним носиоцем идентитетских обележја и предметом идентитетске привржености.

Проблем тако није у фудбалу него у томе како је осмишљена настава књижевности у школским курикулумима. Док год се у тим програмима поистовећују циљеви читања књига с навијањем, настава књижевности нема никакве шансе у надметању са фудбалом, и боље би било да се она укине, него што се тако срозава. Зато је важно одговорити на питање: има ли уопште разлике између читања књига и навијања? Да ли је та разлика таква да се на њу може чврсто наслонити другачији приступ књижевности у школским програмима, приступ који би књижевност и наставу књижевности учинио незамен-

Дјеца све мање читају – информације су им само клик далеко 12.04.2014. Књига све више у друштву 21. стољећа пада у заборав, гурнута у страну од савремених медија чија је првобитна функција била помагање у опћем доласку до знања. Професорица на Педагошком факултету у Сарајеву, Алмедина Ченгић, мишљења је да се дјеца све више ограничавају и усмјеравају на употребу жаргона и скраћеница у комуникацији мобилном, facebookом, skypeом, twitterом и употребом других електронских *помога*ла. (*Radiosarajevo.ba*) ●●●

љивом (и непобедивом у такмичењу с фудбалом)? Питање може и овако да гласи: шта нам остаје од књижевности ако је лишимо дужности или потребе да отеловљује или промовише националну традицију и колективни идентитет? Има ли начина да настава књижевности у домаћим школама престане да буде (национално) навијачка, а да остане (друштвено) корисна и пожељна? Да бисмо одговорили на ова питања, потребно је да направимо један мали и једноставан корак. Када причамо о књижевности, пажњу треба да скренемо са самих књижевних дела на њихово читање. При том, кад кажем читање, мислим на разумевање и тумачење књижевних дела. Ако направимо тај скромни мисаони маневар, показаће нам се да су све тренутне расправе о томе шта треба да уђе у курикулуме наставе књижевности и да ли текстови који се ту већ налазе на прави начин одражавају наше представе о колективном идентитету – мање-више бесмислене. То су у дословном смислу – навијачке расправе. Са становишта подучавања књижевности у чијем су средишту вештине разумевања и тумачења готово да је небитно која ће се дела читати, јер када једном стекнете читалачке вештине, лако ћете се оријентисати и правити валидне изборе у књижевном пољу. Тај маневар допушта још једну ствар: он нам омогућава да нагласимо значај неспоразума, неслагања, светоназорског сукоба за разумевање и тумачење књижевних текстова. Већ почетком деветнаестог века, ако не и раније, јасно се артикулише свест о томе да се треба за тумачењем и разумевањем једног текста јавља када у тексту наиђемо на нешто што не разумемо, што нам изгледа противречно или бесмислено. Читаво здање модерне херменеутике (скупа систематизованих правила за разумевање и тумачење) настало је на том једноставном увиду. Тако у средишту озбиљног бављења књижевним и другим текстовима барем два века стоји свест о отпору који текст пружа и напору који треба уложити да би се тај отпор савладао а текст разумео. По томе се читање књига суштински разликује од фудбалског навијања.

Док навијање захтева да се колектив – дакле сви његови припадници без разлике – уједини око једног несумњивог репрезентанта заједничког идентитета и остане му привржен и у победи и у поразу (што може имати и неке добре ефекте), књижевност почива на разликама из којих проистичу неразумевања од којих се у тумачењу полази и која се желе тумачењем разрешити а да се тиме разлике не укину (управо у обрнутом смислу, изузетно је илустративна рекламна кампања Coca-Cola која прати ово првенство: у њој се наглашавају разлике које фудбал не чува него их потири – какви год да смо, сви ми, према овом рекламном наративу, једнако страсно јуримо за лоптом и с уживањем пијемо газирану црну текућину). Стога би настава књижевности вероватно била више примерена свака друга функција од оне једнообразне и уједињујуће идентитетске. Ако навијање уједињује тако што потири разлике, настава књижевности би требало да ствара простор унутар кога свако од нас може остати посебан и другачији, а при том ипак рачунати на разумевање и признање. И обрнуто, ако нас навијање лишава обавезе да разумемо, настава књижевности би требало да нам да *алаије* и да нас наведе на труд да схватимо све оно што нам на први поглед изгледа другачије, па чак и неприхватљиво. Тамо где се навијање зауставља, на границама једнообразно схваћеног и у националне симболе заматаног колектива, настава књижевности тек треба да почне када се унутар тог привидно поравнатог националног поља појаве прве пукотине и разлике.¹ ●

¹ И овде, на самом крају, једна важна напомена. У случају Босне и Херцеговине има разлога за *бојазан* да ће навијачке страсти пре водити ка националном разједињењу него ка уједињењу. Наиме, уопште није искључено да ће бар неки припадници две од три главне етничке групе одлучити да навијају против своје националне репрезентације. Утолико пре би се из босанско-херцеговачких курикулума наставе књижевности морали избацити навијачки елементи, а увести херменеутички, који су једино и примерени читању књижевних текстова. Обучени да протумаче и разумеју, можда би ђаци, када одрасту, схватили да нема ничег лошег у томе да свако навија за кога год хоће те да је то ко за кога навија напослетку потпуно небитно.

Medijska pismenost

Naočare za čitanje između redova

Zašto bi nastava medijske kulture u školama trebala podsticati zdravu sumnju u istinitost informativnih sadržaja

Boro Kontić

Stipendije za školovanje u Italiji 30.04.2014. Ambasada Italije u Sarajevu dodjeljuje državljanima BiH i državljanima Italije nastanjenim u BiH stipendije koje finansira italijanska vlada za školovanje u Italiji tokom akademske 2014/2015. godine. (Klix.ba) ●●●

Vijesti bez masnoće

Sulejman-paša Skopljak, jedan od likova u romanu *Travnička hronika*, govorio je svom sagovorniku: *Nije najveća budala onaj koji ne umije da čita nego onaj koji misli da je sve ono što pročita istina.*

Travnička hronika govori o vremenu s početka 19. vijeka. Tačnije, radnja ovog romana se događa između oktobra 1806. i maja 1814. godine u Travniku, tadašnjem središtu Bosne. Riječi Sulejman-paše Skopljaka mogle bi historijski stizati iz vremena romana jer – kako piše sarajevski hroničar Bašeskija u svom ljetopisu iz juna 1766. – *Pojaviše se novine.* Jedan drugi izvor iz 1790. godine navodi da se u ostavštini sarajevskog mudželita (knjigovesca) Salihah, sina Abdul Muminova u njegovom dućanu nađoše i novine *Savti Istanbul* (Glas Istanbula) u više primjeraka.

Ivo Andrić završava svoj veliki roman, hroniku Travnika, aprila 1942. godine u iznajmljenoj sobi, stana na prvom spratu, zgrade u Prizrenskoj ulici, koja se strmo spušta od beogradskih Terazija prema rijeci Savi. Oko njega bukti svjetski rat i toliko suprotstavljenih istina da je nedovoljno čitati samo dvoje ili troje novina. Morate sjediti uz radioaparatus i pratiti velike svjetske radiostanice koje objavljuju potpuno suprotne informacije, svejedno tvrdeći da su tačne. Ništa niste odmakli od svjetine ispred doboša-

ra iz turskih vremena, koji na bosanskom trgu objavljuje veliku pobjedu naših a poraz njihovih. I kad ga neko priupita za naše žrtve, lakonski konstatuje: *O tome će dobošar na Cetinju.*

I iz ovog ratnog vremena, mogao je Sulejman-paša Skopljak izreći svoju misao o napisanom i istini, ali gledano iz ugla književnika on je to mogao reći u bilo kojem periodu od Gutenberga do danas. *Novinarstvo je vodenica koja puno melje a malo brašna daje*, pisao je Andrić svojim prijateljima a jednom je izjavio: *Koliko bi možda bilo ljepše na svijetu, koliko bi bilo manje nesporazuma kad bi se novinama oduzela masna slova.*

Pioniri medijske pismenosti

Tako smo autoritet Sulejman-paše Skopljaka iskoristili za uvod u medijsku pismenost koju jedna definicija objašnjava kao *sposobnost pristupa, analize, vrednovanja i slanja poruka posredstvom medija.* Drugim riječima, kako razumjeti poruke jednog teksta u novinama ili televizijske odnosno radioemisije, kako shvatiti šta nam se kaže na omiljenom portalu ili čuvenom blogu?

Svijet je danas nezamisliv bez medija. Oni su najvažnije sredstvo javne komunikacije, forum razmjene mišljenja, mjesto gdje se susreću različiti i drugačiji pogledi, izvor saznanja i informacija, proizvođač trendova i žanrova popularne kulture te je stoga razumijevanje tih poruka bitno.

Vratimo se ponovo u vrijeme radnje *Travničke hronike* ali prostorno desetak hiljada kilometara zapadnije.

Jedna od najcitiranijih izreka vezana za novinarstvo riječi su Thomasa Jeffersona, američkog predsjednika između 1801. i 1809. godine: *Ako bih trebao odlučiti da imam vladu bez novina ili novine bez vlade ne bih oklijevao da izaberem ovo drugo.* Izjava se uvijek citira kad se želi ukazati na vrijednost ove profesije i bez sumnje je velika pohvala značaju novinarstva. Kako se dosada koristila i s razlogom i bez razloga, pomalo se izlizala od upotrebe.

Iako se uvijek navodio u ovom obliku, citat tu ne završava. Rečenica koja nedostaje a čini integralni dio njegove izreke kaže: *Svaki čovjek trebao bi dobiti ove novine i biti sposoban da ih pročita (protumači).*

Program EU i ti studentima ukazuje na evropske mogućnosti
13.05.2014. EU i ti, novi program u organizaciji Kancelarije specijalnog predstavnika Evropske unije (EU) u BiH, počeo je jučer sa ciljem otvaranja mogućnosti EU za studente. (*Radiosarajevo.ba*) •••

Cvjeta trgovina maturskim radovima

16.05.2014. Bez imalo muke i uz malo novca sve više srednjoškola dolazi do maturskih radova, jer ovakve usluge nude se gotovo svuda, kako na internetu tako i na oglasnim pločama u blizini škola, pokazalo je istraživanje Nezavisnih novina. (*Nezavisne novine*) •••

Dakle, u cijelosti, Thomas Jefferson je rekao: *Ako bih trebao odlučiti da imam vladu bez novina ili novine bez vlade ne bih oklijevao da izaberem ovo drugo. Svaki čovjek trebao bi dobiti ove novine i biti sposoban da ih pročita.*

Ni gospodin Jefferson nije bio ništa manji pionir medijske pismenosti nego Sulejman-paša Skopljak jer je shvatio koliko je bitno da javnost u potpunosti razumije novinski tekst ali i da shvati šta je u njemu rečeno tačno.

Podimo još dalje u prošlost. Teofrast Renodo (Théophraste Renaudot) osnovao je početkom 17. vijeka *Biro za adrese i dopisnice* u Parizu, što je ustvari bila poštanska služba za razmjenu roba, usluga i poslova. Uskoro je dodao i razmjenu informacija i pokrenuo *Gazetu*, neku vrstu glasnika, ali i prvu novinu u Francuskoj, čiji je glavni cilj bio obezbjeđivanje informacija onima koji traže posao. Gospodin Renodo takođe je zaslužan za novinarstvo, jer je smatrao da ova profesija mora da bude u službi istine. U predgovoru za ukoričeni godišnjak *Gazete* za 1631. godinu između ostalog navodi da će ta novina biti čuvana zbog korisnosti javnosti i pojedincu: *jer će svako moći da uredi svoje planove u skladu sa zahtjevom vremena. Tako trgovac neće više da bi prodao svoju robu putovati u grad koji je uništen ili pod opsadom; a vojnik neće tražiti posao u zemlji u kojoj nema rata.* Teofrast Renodo je značajan i zbog još jedne činjenice. On je tražio od čitalaca da postanu izvještači i šalju mu potvrde ili demantije već objavljenih informacija. On je ovo objašnjavao interesom javnosti i javnog dobra. Skoro četiri vijeka prije interneta i danas modernog koncepta *citizen journalism*, on je razumio da tačnost informacije zavisi od broja izvora koje konsultujemo.

Možemo putovati još dalje i dublje u prošlost naše civilizacije.

Što se tiče mog činjeničkog izvoštavanja o događajima... usvojio sam princip da ne napišem prvu priču na koju naiđem, pa čak i da ne dopustim da me vode moji sopstveni opšti utisci; ili sam lično prisustvoovao događajima koje sam opisao ili na neki drugi način čuo za njih od očevidaca čije sam izvoštaje provjerio sveobuhvatno onoliko koliko je god to bilo moguće.

Iako liči na neki skorašnji savjet za novinare istraživače, u pitanju je uvodna metodologija koju je usvojio Tukidid u 5. vi-

jeku prije naše ere (prije 2500 hiljada godina) kao vodič za svoju knjigu – Povijest Peloponeskog rata.

Kako kažu savremenici, njegov stil je bio štur, ponekad i monoton ali je postao slavan iz dva razloga. Prvo, bio je pouzdan, a drugo, uvijek je razmišljao o uzrocima događaja.

I Tukidid se može smatrati začetnikom medijske pismenosti jer je insistirao na bilježenju ličnih svjedočanstava i provjeri svih podataka.

Njegov bi metodološki obrazac trebalo držati na zidu svake od ovdašnjih redakcija. Upravo je to jedan od ključnih problema ovdašnjeg novinarstva jer umjesto nezavisne, pouzdane i cijele istine često imamo samo dijelove istine koji se uglavnom poklapaju sa granicama etničke, partijske ili ekonomske kontrole.

Njegova svjetlost u tunelu

Prije nekoliko mjeseci svečano je otvoren jedan tunel na autoputu Sarajevo – Zenica. Među zvanicama se na svečanosti pojavio i ministar inostranih poslova naše zemlje. Tu ga je doveo, daleko od njegovog resora (do najbližeg inostranstva ima još 150 kilometara, a ako se autoput bude nastavio graditi ovom brzinom, na Evropu će se priključiti za 30 godina) interes. Slikajući se za medije poslao je poruku javnosti da su upravo on i partija čiji je on predsjednik zaslužni za taj građevinski uspjeh.

Isto se tako svaki uspjeh sportista okonča njihovim prijemom kod nekog od vodećih političara. Zajednička slika političara s gostima sugerise da je taj uspjeh i politički a ne samo sportski, a to znači da su za njega podjednako zaslužni i sportisti i stranka kojoj političar pripada.

Ne treba mnogo pameti za zaključak da su političari većinski sadržaj naših medija. To je s jedne strane logično, jer su oni *decision makers* (oni koji donose odluke). Ali je ipak važnije paziti da li se o njima u medijima govori na pravi način; naprimjer, kakva im se pitanja postavljaju, da li bi ih to isto pitao i običan građanin, onaj koji čita novine ili gleda TV, onaj čiji novac, kao poreskog obveznika, one troše? Da li su teme u medijima obrađene na način da se prepozna suštinska zainteresovanost za očuvanje javnog interesa?

Za stipendije DAAD mogu aplicirati studenti, istraživači i profesori 26.05.2014. U sali Senata Rektorata Univerziteta u Sarajevu održana je prezentacija stipendija Njemačke službe za akademsku razmjenu DAAD i preduvjeta za studiranje u Njemačkoj. (Klix.ba)•••

Srednjoškolci u suk-njama protiv seksizma 27.05.2014. Stotine srednjoškolaca iz 27 škola u Nantesu, gradu na zapadu Francuske, odjenu su suknje i tako digli svoj glas protiv seksizma. (Radiosarajevo.ba)•••

Ovo bi mogla biti jedna od zadata poučavanja medijskoj pismenosti u školi. Đaci bi, učeći se da postavljaju ovakva pitanja, i da mijenjaju vlastite perspektive, mogli brzo i lako naučiti metode kojima političari putem medija manipulišu javnošću. Sve što je potrebno za početak jeste skrenuti pažnju sa sadržaja informacije na način njene prezentacije. Tada postaje jasnije kako mediji propuštaju da informišu o bitnim stvarima ili kako uskraćuju informacije od važnosti za bolje razumijevanje prostora u kojem živimo.

Sjaj zgorišta

Kada je prije 22 godine izgorjela sarajevska Vijećnica objavio sam reportažni izvještaj sa lica mjesta u kojem su govorili vatrogasci, zaposleni u biblioteci smještenoj unutar Vijećnice te ljudi koji su svjedočili požaru. Nazvao sam i profesora Tvrtka Kulenovića da kaže šta jedan pisac misli dok gleda u lomaču u kojoj nestaju stotine hiljada knjiga. U jednom dugom, povremeno esejističkom govoru, profesor je gradio svoju priču oko čuvene rečenice autora knjige *Majstor i Margarita – Rukopisi ne gore*. Ta Bulgakovljeva misao učinila je taj trenutak katastrofe, na neki način, umirujućim, čak se mogao naslutiti i trenutak kada će se Vijećnica obnoviti iako smo razgovarali u vrijeme dok su zgradu, mrtvih, spaljenih prozora još uvijek osiguravali vatrogasci.

Više od dvije decenije kasnije sarajevska Vijećnica ponovo je otvorena u sjaju obnovljene fasade i fascinantne unutrašnjosti. Ovako su lokalni političari svojom skromnom retorikom opštih mjesta i jadne propagande obilježili taj trenutak: *Ovo je značajan trenutak, Nedostaju riječi da se opiše ovaj trenutak, Vijećnica je odraz BiH zemlje koja ima posebno mjesto u svijetu, Ona je bila riznica naše povijesti, središte znanja i kulture.*

Tako nam se otkriva logika našeg javnog prostora, koju često konstruišu mediji, gdje se političari pojavljuju samo kao pobjednici, i samo onda kada je pobjeda sigurna. Ali, dobar poznavalac medija uvijek gleda na sadržaj, šta je i kako je rečeno, a ne ko je slavodobitno digao ruke ili obilježio trijumf.

Kaže se da je informacija kada prospete punu vreću perja na ulicu a demanti ka-

da počnete da sakupljate perce po perce da biste sadržaj vratili u vreću. Drugim riječima, informacija je jednostavna a demanti gotovo Sizifov posao. Tokom posljednjih protesta građana BiH, februara 2014. godine, mediji su objavljivali sve i svašta. Karakteristična je informacija plasirana na prvim stranicama o zapljene droge tokom protesta u Sarajevu za šta su optuženi učesnici demonstracija a koja je dan kasnije demantirana na mnogo neupadljivijem mjestu.

Novinarstvo u mreži

Danas mnogi misle da je sa Internetom postalo mnogo lakše razumijevati medijske poruke. Novinarstvo do Interneta može se sumirati u par tačaka: mediji su prenosili istinu i odlučivali šta je vijest. Novinski članak bio je skoro završna riječ, a vijesti su putovale samo u jednom pravcu, od medija do publike.

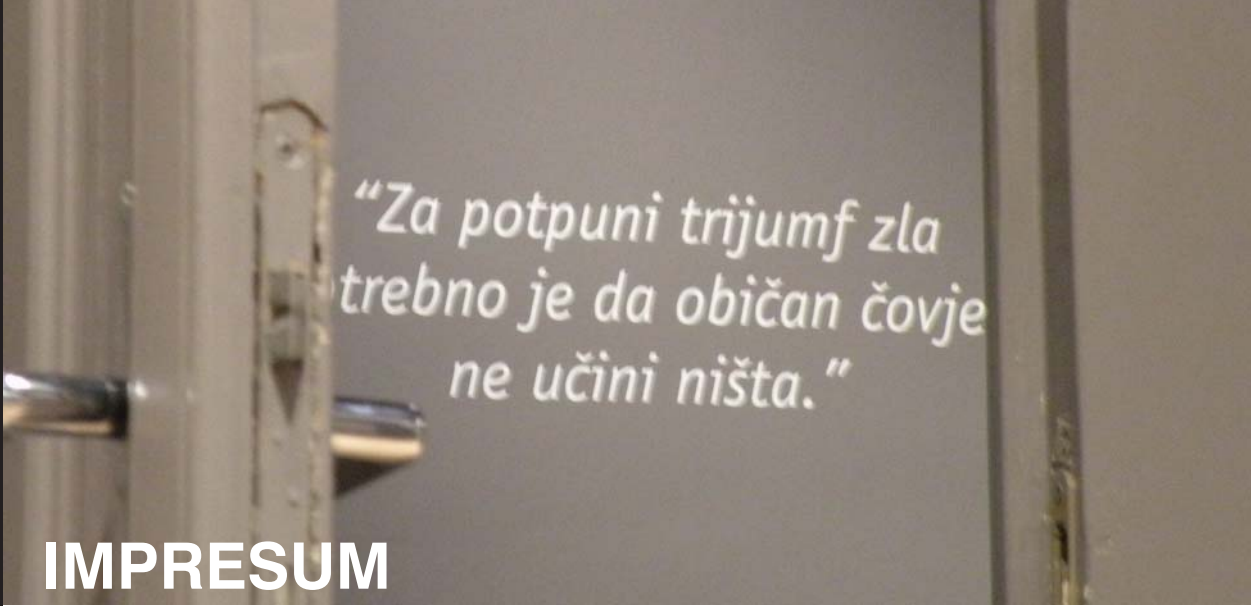
Internet je promijenio pravila igre. Mediji više nemaju monopol na istinu. Ako imaš smartphone, postaješ medij. Vijesti danas putuju u svim pravcima. Novinski članci su samo početak jednog procesa a ne njegov kraj. Čitaoci su uvijek znali više od novinara, no danas to mogu i ponosno reći, jer oni provjeravaju činjenice, doprinose sadržaju i distribuiraju ga. Iako generalno podržavaju povjerenje u građansko novinarstvo bazirano na društvenim mrežama jer je ograničilo aroganciju i elitizam starih medija, skeptici ukazuju i na loše posljedice kombinacije Interneta i novinarstva.

Mogućnost da svako može biti i novinar i urednik podriva načela ove profesije, koja su vrlo stroga. Tekst je novinarski ne zato što je objavljen u *novinama*, nego zato što poštuje osnovne etičke i profesionalne vrijednosti na kojima počiva: povjerenost i tačnost podataka, višestrukost izvora, nepristanost i objektivnost.

Nije sve što je napisano istina i to je pravilo svakog susreta sa medijskom porukom. Nastava medijske pismenosti trebala bi kod đaka razvijati zdravu sumnju u istinitost tekstova objavljenih u ideološki kontaminiranom javnom prostoru. Takva bi sumnja bila izraz razvijene kritičke svijesti nezavisne mlade osobe spremne da brani svoj građanski identitet. ●

U manje od 100 riječi

Gledana iz prijedorskih kafića, povorka ljudi s bijelim trakama je provokacija besposlenih endioista. Posmatrana iz perspektive obrazovanja, ona je neophodna korekcija nastavnih planova i programa, koji vezu između činjenica i istine ne smatraju nužnom. Ispraćena očima ikone sa školskih zidova, ona je razlog da se zažmiri.

“Za potpuni trijumf zla
trebno je da običan čovjek
ne učini ništa.”

IMPRESUM

Redakcija: **Namir Ibrahimović**, profesor književnosti, nastavnik u OŠ *Safvet-beg Bašagić*. **Enes Kurtović**, pjesnik i bloger (sektorg.blogspot.ba). **Jasmina Bajramović**, magistrica književnosti. **Osman Zukić**, profesor književnosti. Asistent u programu za obrazovanje FOD BH. **Asim Đelilović**, docent na Akademiji likovnih umjetnosti u Sarajevu, grafički urednik. **Srdan Arkoš**, profesor književnosti u penziji, jezički savjetnik. **Sandra Zlotrg**, lektorica, profesorica bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika kao drugog/stranog, magistrantica. Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Sarajevu, i to bosanski, hrvatski, srpski jezik, književnosti naroda BiH i komparativnu književnost. Promovira Udruženje za jezik i kulturu Lingvisti. **Boriša Gavrilović**, inženjer mašinstva, tehnički urednik. **Nenad Veličković**, književnik, docent na Filozofskom fakultetu u Sarajevu, autor projekta i odgovorni urednik.

Saradnici i saradnice: **Marko Ban**, redakcijski pseudonim. **Muhamed Bisić**, učenik IX razreda OŠ *Safvet-beg Bašagić*. **Selma Hafizović**, nastavnica b, h, s jezika i književnosti. **Ines Haskić**, živi u Zenici, apsolutnica na Ekonomskom fakultetu u Sarajevu. **Dženana Husremović** je docentica na Odsjeku za psihologiju Filozofskog fakulteta u Sarajevu. Osim što predaje studentima psihologije, vodi i kurseve iz Psihologije za nastavničke smjerove odsjeka na Filozofskom fakultetu i Prirodno-matematičkom fakultetu. **Dejan Ilić**, urednik u časopisu *Reč* i izdavačkoj kući *Fabrika knjiga*. Magistrirao i doktorirao na Odsjeku za rodne studije Centralnoevropskog univerziteta u Budimpešti. **Boro Kontić**, novinar, urednik, predavač. Direktor Mediacentra u Sarajevu. **Armin Stefanović**, student na Odsjeku za književnosti naroda BiH. **Franjo Šarčević**, rođen 1991. godine u Prozoru gdje je završio Opću gimnaziju, završava MA na Odsjeku za matematiku, smjer Teorijska matematika. Uređuje portal *Prometej*. **Ivana Zečević**, doktorica psiholoških nauka. Glavna oblast interesovanja pedagoška i školska psihologija. Zaposlena na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Banjoj Luci.

Fotografije: Naslovna i str. 2, 3, 6, 27: Enes Kurtović; str. 32-35: Osman Zukić; str. 42-43: Selma Hafizović; str. 44, 46-47: Ines Haskić; str. 4, 14, 18, 24, 28, 36, 48, 51-52, 55, 60, 66-68: Omnibus; str. 56, 58: Namir Ibrahimović; Epigram na str. 51, 55: Nenad Veličković; str. 12: Jonathan B. Weiss; str. 22: iz filma *Moderna vremena* (režija Charlie Chaplin); str. 64: Marina Veličković; Fotomontaža na str. 16: Omnibus; Tekst na str. 4, 27, 64: Nenad Veličković; str. 10-11: Sandra Zlotrg; str. 49-50: Nenad Veličković i Franjo Šarčević.

Izvinjenje: Autorici teksta *Djeca za puno radno vrijeme*, Ines Haskić i autoru fotografije na str. 10, Paolu Casiniju, jer nisu potpisani u Školegijumu broj 7.

Školegijum nastoji promovirati rodno korektan jezik. Tamo gdje se ipak koristi muški rod, a iz konteksta je jasno da se odnosi i na ženski, razlog nije nemar nego ustupak prohodnosti teksta.

Svi prethodno odštampani brojevi dostupni su na Internetu, na adresi: www.skolegijum.ba/pdf

Slobodno kopiranje i printanje.

E-mail redakcije: skolegijum@gmail.com, skolegijum@skolegijum.ba

Čitajte nas na: www.skolegijum.ba

Izdavač: Mas Media d.o.o. Sarajevo / Fond otvoreno društvo Bosne i Hercegovine

Za izdavača: Emina Šukalo / Dobrila Govedarica

Tiraž: 3.000 primjeraka

Štamparija: Unioninvestplastika dd Sarajevo

Sarajevo, 2014. ●

Statistika

Dnevna poza informacija

Istraživanje: Kako online mediji i portali
dnevni novina izvještavaju o obrazovanju
(13. 2. – 27. 5.)

Jasmina Bajramović

391

Broj vijesti prenesenih na sajt Školegijuma, a tiču se
prostora BiH

32

Postotak medijskih izvještaja o obrazovanju koji se
tiču Sarajeva ili Kantona Sarajevo

23

Broj vijesti o dodjelama stipendija na prostoru BiH

1

Broj vijesti o obrazovanju koje mjesečno objavi
portal Večernjeg lista.

12

Broj vijesti koje se tiču izjava ministara obrazovanja ili drugih nadležnih u domenu obrazovanja

21

Broj vijesti o školskim i drugim takmičenjima sa prostora BiH

1,9

Postotak autorskih tekstova ili istraživačkih priča u svim pregledanim medijskim izvještavanjima

90

Postotak servisnih informacija u oblasti obrazovanja (otvaranja škola, donacije, smotre, otvorena vrata, crna hronika)

7

Ukupan broj gradova, općina i mjesta u BiH koji su u medijskim izvještajima pomenuti samo jednom. (I to u vezi s dodjelom stipendija: Čelinac, Prnjavor, Laktaši, Bratunac, Oštra Luka, Bugojno, Ribnjak.)

Izvori:

Portali dnevnih novina: Nezavisne novine, Oslobođenje, Dnevni avaz, Dnevni list, Večernji list
Portali: Klix.ba, Radiosarajevo.ba, Balkans.aljazeera.net

